

Reaktor

august 107

Koidu Ferreira:
intervjuu & arvustused

Zombid ja ilmalõpp

Peatoimetaja veerg 08/20 (Triin Loide)

Tegelikult on küsimus selles, et kui pealikuveerus ilmast juttu ei tee, siis kas see on autentne veerg või mitte: me ju kõik teame, et kui sihilikult seda ilma- ja aastaajajuttu vältida, siis see on kunstlik. Me kõik ju vist vaatame hommikuti aknast välja ja teeme seda pahakspanevat läbi nina õhu pahistamist. Igastahes võib öelda, et suvi on selleks korraks vist kahjuks läbi saanud, mu katsed laupäeval muuseumiööd nautida lõppesid sellega, et pärast kahe muuseumi läbikondamist siirdusin vettinuna joonelt tagasi kodu poole.

Aga mulle see kõik tegelikult meeldib, sest sügis on minu arvates parim aeg ulmega tegelemiseks. Septembrist oktoobri lõpuni ongi kuidagi müstiline, pimenev aeg. Hingedeaeg, seda kindlasti, aga ka aeg õudusfilmideks, soojaks teeks, uue pleedi ostmiseks ning mõõdutundetuks koduskükitamiseks. Ilm on ju halb, ei saa minna kuskile! Fallout 4 uuesti käivitamine, parima maailmalõpuulme lugemine ning pealumustriliste käpikute kudumine on täiesti õigustatud tegevused.

Ahjaa, oktoober. Seoses sellega tuletame meelde, et et *oktoobrikuise erinumbri Kreetor kaastööde tähtaeg on pühapäev, 4. oktoober*. Oodatud on nii jutulooming kui muud artiklid, milles sisalduv (juttudel) või tutvustatav (arvustustel, intervjuudel, ülevaadetel jne) loominguline palang on kas padu-ulmeline (täiesti teistsugune bioloogia, ühiskonnakorraldus, tehnoloogia jne) või vastupidi: on pööraselt sürreaalne, absurdne. Kreatiivne Kreetor! Õudus on teisejärguline, tegu pole hingedeaja erinumbriga, aga numbrit kureeriv Veiko ilmselt ei pahanda kui talle ka õudust saata. Kui üldse, siis hea õudus peab olema silmatorkavalt loominguline ja väga hea stiiliga, rääkimata siis nähtamatu ja aimatava suurepäraselt kujutamisest. Õuduses võiks inimesed eelistada ka lovecraftilikku lähenemist: räägi, ära näita. Tavaliselt on vastupidi, eks, näita, ära räägi. Õuduses ja erootikas aga need reeglid ei kehti. Aga see muidugi maitse asi.

Igastahes saatke Kreetorisse mõeldud tekstid kas aadressil toimetus@ulmeajakiri.ee, märksõnaks Kreetor või toimetage kuidagi teistmoodi minu või Veikoni ning paneme üheskoos kokku ühe toreda, loomingulise erinumbri.

Augustikuine Reaktor sai hoolimata kelmikast ja veidi äärelisest kaanest täiesti tavaline väike Reaktorike. On jutte, on tõlkejutt ... Intervjuu on [Koidu Ferreiraga](#) ning tema "Domineeriva värvi" tetraloogiast on seekord ka kaks arvustust. [Esimese kirjutas Marko Kivimäe](#), teise tema kolme [viimase raamatu toimetaja](#).

Taivo Rist on taas platsis väikese [ülevaatega Wikipedias](#) toimunust ning Jüri Kallas [jätkab oma uut veergu](#). "Alustama peaks vist kerge pihtimusega," kirjutab Kallas mõtlikult

sissejuhatuseks. "Koolipoisina oli kümmekond või rohkem aastat mul vaid kaks lemmikautorit – Ray Bradbury ja vennad Strugatskid."

Strugatskid jäetakse seekord küll kõrvale ning keskendutakse Bradbury loomingule.

Laura Loolaid kirjutab oma segaverelises rubriigis ilmalõpust ning lõpuks saime ka Estconil toimunud [Veiko Belialsi ulmedisko kirja](#). Ma pole ise ühelegi ulmediskole küll jõudnud, sest see on täpselt sellisel ajal kui tahaks inimestega suhelda, nii et seda suurem rõõm sellest on, et päris ilma ei jää.

Tõnis luges [eelmise kuu Reaktorit](#) ning Ene arvustas [Sandersoni "Taevasselendu"](#). Glen Simson aga varustas meid ühe [toreda mänguarvustusega](#), mis kõigile Tolkieni-huvilistele võiks ehk rõõmu pakkuda.

Ulmestaariks on seekord Jaile Jürgens ning muidugi saab ülevaate ka värskest uudiskirjandusest.

Ega oktoobrikuine Kreetor muidugi ei tähenda, et meile ei võiks ka septembrikuuks kaastöösid saata. Head lugemist ning püsige terved!

Tervitades

Triin ja toimetus

Järelehüüd. Tarmo Õuemaa (Jüri Kallas)

17. augusti hommik algas kurvalt – enam-vähem esimene asi, mida arvutisse istudes teada sain, oli teade, et Tarmo Õuemaa on läinud. Tarmo, kes sõpradele-tuttavatele oli enamjaolt lihtsalt Mann või Õuekas.

Tunnistan ausalt, et ma ei tundnud Õuekat nii hästi, kui tahtnuks, aga eks see ole surmaga ikka nii, et siis tundub alati, et oi kui palju tegemata või ütlemata jäi. See on kaotusvalu osa, õigemini sedamoodi teadvustab end meile tühjus, mis heast inimesest siia ilma maha jääb...

Tõenäoliselt sai mu tutvus Tarmo Õuemaaga alguse ulmemeililisti sf2001 vahendusel või kui mitte seal, oli algus igatahes virtuaalne. Meilid ja ulmeloba ning teinekord ka mingid käsikirjad, mida Tarmo ajalehte Lääne Elu avaldada võttis. Mitte et mina alati seotud oleks olnud, aga just tänu Tarmo Õuemaale ilmusid Lääne Elus järjejutudena Indrek Hargla, Tiit Tarlapi ja Maniakkide Tänavate tekstid.

Reaalne (loe: näost-näku) tutvumine Tarmoga sai alguse aga alles HÖFFil, kus me lobisema sattusime ja kus ta kutsus ulmehuvilisi ja teisi karvaseid tuntud Sadama tänava majja, et suur maja jne. Ja järgmisel HÖFFil me juba ööbisimegi seal ja ka ülejärgmisel ja ... Ja vaat seal majas, kui ma sattusin raamaturiuleid n-ö inspekteerima, sain ma alles aru, kui tõsine ulmefänn Õuekas oli! Ma ei hakka siin erinevaid autoreid üles lugema, aga neli-viis köidet R. A. Lafferty loomingut vajutasid mul alalõua ikka väga ripakile.

Tegelikult pole muidugi üldse oluline, mida inimene loeb, või millest sa temaga räägid. Kõige olulisem on, et tegu oleks hea inimesega ja Tarmo Õuemaa oli hea inimene. Kui me Tarmo surmapäeva hommikul meest meenutasime, siis esimene, mis meenus, polnud ulme, vaid see, et tegu oli ühe haruldaselt hea ja meeldiva inimesega.

Tarmo Õuemaa

(13.02.1975–17.08.2020)

Intervjuu: Koidu Ferreira (Agur Tänav)

Koidu V.G. Ferreira on pärit Järvamaalt ning õppis Paide kutsekoolis õmblejaks ja kokaks. Praegu on tal väike eraettevõtte, mis tegeleb majutuse ja toitlustusega. 2017. aastal ilmus Koidu V. G. Ferreira sulest esimene raamat sarjast "Domineeriv värv". Käesoleval aastal nägi trükivalgust sarja neljas ja viimane osa.

Koidu Ferreira

Elate hetkel Prantsusmaal. Kuidas te sinna sattusite?

Prantsusmaale sattusin sellepärast, et ma abiellusin portugallasega, kes elas Prantsusmaal. Miks ja kuidas, jätan praegu enda teada. Kui kunagi oma eluloo valmis kirjutan, siis saate detailidesse laskuda, sest minu seiklus mööda Euroopat oli pikk ja päris põnev, mida paari lausega edasi ei anna.

Kuidas te kirjutamise juurde jõudsite?

Kirjutamine on mulle lapsest saati raskusi tekitanud ja võiksin isegi öelda, et tegemist oli minu suurima puudega. Noorena ma raamatuid ei lugenud. Ma lausa vihkasin raamatuid, sest ma ei saanud neist midagi aru ja arvasin, et kõik raamatud ongi nii raske tekstiga ja igavad (kindlasti mängis selles suurt rolli kooli kohustuslik kirjandus, mis pani mind sedasi mõtlema.) Ma olin 15-aastane, kui mu kätte sattus Karl May „Winnetou“, mis mind nii-öelda käima tõmbas ja alles siis hakkasin raamatute vastu huvi tundma. Prantsusmaale elama jäädes polnud mul aga kuskilt eestikeelseid raamatuid võtta ja lõpuks kadus mul emakeel nii ära, et ma polnud enam võimeline ühtegi korralikku lauset kirjutama. Samas ma olen seikluste järele janunev inimene, kellele meeldib erinevaid eesmärke püstitada ja teha midagi võimatuna näivat või sama pöörast, nagu oli mu välismaale põrutamine ja kiire abiellumine. Tahtsin end taas ületada ja kirjutamine oligi minu jaoks üks suuremaid katsumusi. Ma hakkasin eesti keelt iseseisvalt õppima, lõin ise endale reeglid ja lihtsalt kirjutasin. Oma esimese triloogia (raamatuna ei ole ilmunud) „Kui armastus külmutab südamed“ kirjutasin valmis viisil, et mul puudus vähim ettekujutus, mida täpselt teen ja kuhu kogu kupatusega jõuan. Alles „Domineeriv värv“ sarja kirjutades tegin pikemaid plaane ja liikusin edasi teadlikumalt. Tegelikult ma kirjutan koguaeg ainult endale, niisama oma lõbuks, et saaksin just täpselt sellise loo, mis mulle meeldib ja mida ma oleksin tahtnud noorena lugeda. Ma tõesti ei kirjutanud mõttega, et sari „Domineeriv värv“ jõuab kunagi lugejateni. Aga kui neljas osa oli peaaegu lõpuni kirjutatud, saatsin esimese osa lihtsalt huvi pärast kirjastustesse.

Kui palju te ise ulmet loete?

Hetkel on mul vist mingi ulmekirjanduse periood, sest ma loen enamuse ajast ainult ulmet. Mulle väga meeldib läbi kirjanike fantaasialennu reisida kohtadesse, kuhu pole võimalik reaalelus pääseda. Ma olen küll natuke toppama jäänud noortele suunatud fantaasiakirjandusse, aga kui mu kätte juhtub mõni muu ulmeraamat, siis loen ikka huviga.

Kas ja millised autorid on teid mõjutanud?

Ma ei oskagi öelda, kas mõne raamatu autor on mind mõjutanud. Vähemalt ma ei tunne et oleks. Enne, kui ma kirjutamisega alustasin, ei olnud mul ühtegi lemmikut, keda tahaksin järgida. Alles nüüd olen leidnud mõned kirjanikud, kes suudavad mind oma fantaasiaga nii palju üllatada, et ma tunnen end nendega võrreldes imepisikesena.

Kas kirjutate oma lood ainult eesti keeles või ka prantsuse keeles? Kas on midagi ilmunud ka võõrkeeltes?

Kirjutan ainult eesti keeles, sest isegi kui ma loen ja räägin prantsuse keeles vabalt, tuleb taas mängu minu n-ö puue – ma ei oska prantsuse keeles kirjutada. Pean vist endale uue, veelgi raskema, eesmärgi püstitama ja prantsuse keeles kirjutamise selgeks õppima. Hetkel ei ole mu raamatud võõrkeeltes ilmunud, aga ma ikka loodan, et ühel päeval ilmuvad kas inglise või prantsuse keeles. Ma lubasin oma tütrele, et kunagi saab ka tema minu raamatuid lugeda – kui just ei juhtu, et pika ootamise peale õpib mu laps eesti keele ise selgeks.

Kui hästi olete kursis tänapäevase Eesti ulme-elu ja kirjandusega?

Nüüd ma lähen nurka häbenema. Eesti ulme-elu ja kirjandusega pole ma rohkem kursis, kui lugesin Kaido Tiigisoone „Kus pingviinid ei laula“ ja Triinu Merese „Lihtsad valikud“. Mõlemad raamatud mulle meeldisid, seega leidub Eesti ulmekirjanduses ikka midagi head, aga ma lihtsalt ei pääse Eesti kirjanike raamatutele ligi. Ma leian, et e-raamatute hind on Eestis ülearu kõrge ja palju mõistlikum oleks osta kohe paberraamat, mida oleks ju selle hinna eest meeldivam lugeda. Raamatud on aga rasked ja võtavad kohvris palju ruumi, et jaksaksin neid

piisavalt palju Prantsusmaale vedada. Umbes 90% raamatutest loen ma prantsuse keeles.

Kui palju suhtlete teiste kirjanikega?

Mitte väga palju. On mõned kirjanikud nii Eestis kui Prantsusmaal, kellega ma vahest suhtlen ja kellega saan kord aastas kohvitades raamatutest rääkida, aga ma hea meelega suhtleks rohkem Eesti kirjanikega, kui selleks tekiks võimalus.

Kui palju olete saanud oma romaanide kohta tagasisidet ja kas see on teid kuidagi mõjutanud?

Tagasisidet olen saanud üllatavalt palju ja selle üle on mul tõesti väga hea meel. Kõik need postitused netis, pikad kirjad minu autorilehel või meilil on toonud mulle kindlust, mida hädasti vajasin oma puudest üle saamiseks. Kui mu esimene raamat ilmus, siis mõtlesin, et kui ma suudan oma raamatuga kasvõi ühe noore panna raamatuid lugema, siis olen oma ülesande täitnud ja rohkem ma ei vajagi. Hetkel tean mitut noort neidu, kes mulle kirjutasid ja ütlesid, et minu raamatusarja lugemine avas neile raamatute maailma ukSED ja nüüd nad tahavad veel lugeda. Järelikult ei jooksnud mu pingutused tühja. Mina sain kirjutamiseks hädavajalikku julgust ja lugejad veedavad toredat aega. No mida siis veel tahta!

Üks sari on lõpetatud, mis on teoksil ja mis tulekul?

Kolm käsikirja on hetkel pooleli. Kuna kõik kolm on erineva teema ja erinevate emotsioonidega, siis ma kirjutan neid vastavalt hetke meeleolule. Kuigi pean tunnistama, et 2020. aasta on olnud natuke veider aasta. Kirjutamiseks oleks aega rohkem kui kunagi varem, aga ma ei saa end kohe mitte kirjutamise lainele. Ega ma nii väga ei rabelegi. Kirjutan ainult siis, kui tuhin peale tuleb ja isegi kui ma neid käsikirju kunagi lõpuni ei kirjuta, siis... no mis siis ikka. Kirjutamine on mulle puhas hobi, mis külmkappi ei täida ja kui arvuti taga istumisest isu täis saab, siis otsin endale uue tegevuse.

Mida tähendavad tähed V. G. teie nimes?

Tegin oma nime natuke lühemaks, sest minu täispikk nimi on Koidu Vieira Gomes Ferreira.

Millega tegelete siis, kui te ei kirjuta?

Ma käin spordisaalis ja ratsutamas. Mulle meeldib pildistada ja maalida. Loen raamatuid, vahest kolan mööda poode ja kui sellest kõigest aega üle jääb, siis teen meie võõrastemajas tööd. Tegelikult ma teen iga päev täpselt seda, mis mulle meeldib ja ainult siis, kui viitsin. Ja kui tekib mõni uus hull idee, siis hakkan seda kohe realiseerima, sest minu jaoks ei ole midagi võimatut, vaja on ainult suur kogus tahtmist.

Päeva materjal Wikipedias, juulis 2020 (Taivo Rist)

ESIMENE VÄLJASURNUD ELUKAS: ihtüovenaator (2. juuli)

Ihtüovenaator elas varakriidis 125–113 miljonit aastat tagasi.

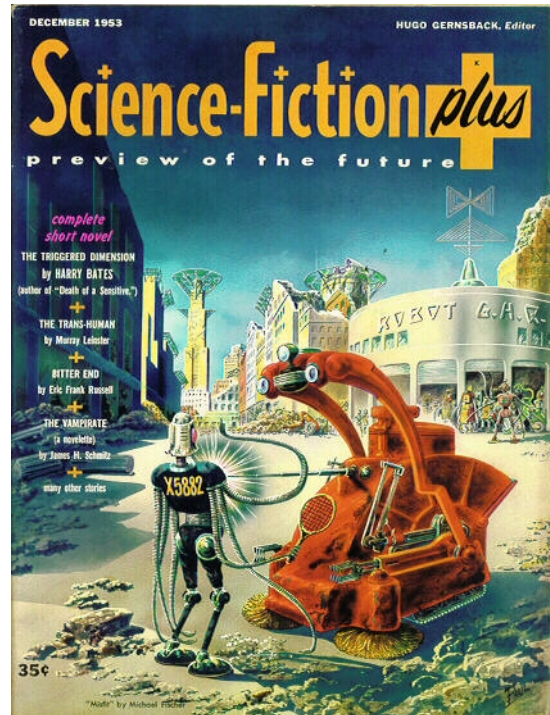
Teadagi on üks liik, mis avastati 2010. aastal Laosest. Nimi tähendab kalajahtijat. Ta oli 8½–10½ m pikk ja kaalus 2,4 tonni. Hambad olid lihtsa koonuse kujuga, sileda servaga. Eeldatavasti oli ta poolveelise eluviisiga nagu krokodill ja põhiliselt kalatoiduline, sest muud on raske selliste hammastega süüa. Ta kuulus spinosauruste hulka ning nagu paljudel spinosaurustel (ja krokodillidel), oli ihtüovenaatorilgi selja peal hari. Ainulaadne oli aga see, et tema hari oli kaheosaline ja meenutas sinusoidi kaht kaart. Saba kohta on oletatud, et vees liikus see vinka-vonka nagu krokodillil ja aitas ujuda. Jäsemeid pole veel leitud, aga kõik spinosaurused kõndisid kahel jalal ning neil oli kaks hästiarenenud kätt suurte pöidlaküüntega.

KUU ULMEAJAKIRI: Science-Fiction Plus (10. juuli)

Hugo Gernsback asutas elu jooksul üle 50 ajakirja, nende seas Moneymaking (kunst, mida ta ise selgeks ei saanudki), French Humor ja Sexology. Pärast 1936. aastat ta enam ulmega ei tegelenud, kui välja arvata Science-Fiction Plus, mida ilmus seitse numbrit, kõik 1953. aastal. Peatoimetaja oli Sam Moskowitz.

Läbimüügile mõjus halvasti see, et juttude põhirõhk oli 1930-ndate juttudel ja autoritel (ajast, kui Gernsback viimati ulmega tegelenud oli), mis andis ajakirjale arhailise mulje. Aeg oli edasi läinud ning tema faktidele ja lugejaskonna harimisele suunatud fookus ei läinud enam rahvale peale. Peale selle oli vahepealse paarikümne aastaga ulmejuttude tase märgatavalt tõusnud ja konkureerivad ajakirjad olid kirjanduslikult paremad. Siiski oli SF+ esimene, kes avaldas Anne McCaffrey loomingut.

KUU TEHNIKA: K-25 (16. juuli)

K-25 oli koodnimi, mis anti Manhattani projekti käigus välja töötatud uraani rikastamise programmile. Edaspidi kandus see nimi üle Tennessee's Oak Ridge'is asuvalle uraanirikastusjaamale. Jaama asukoht määrati kindlaks 1943. aasta mais ja tööd algasid oktoobris. Ehitati maailma kõige suurem hoone, mis ületas pisut Pentagoni – kui mitte põrandapindalalt, siis mahult kindlasti.

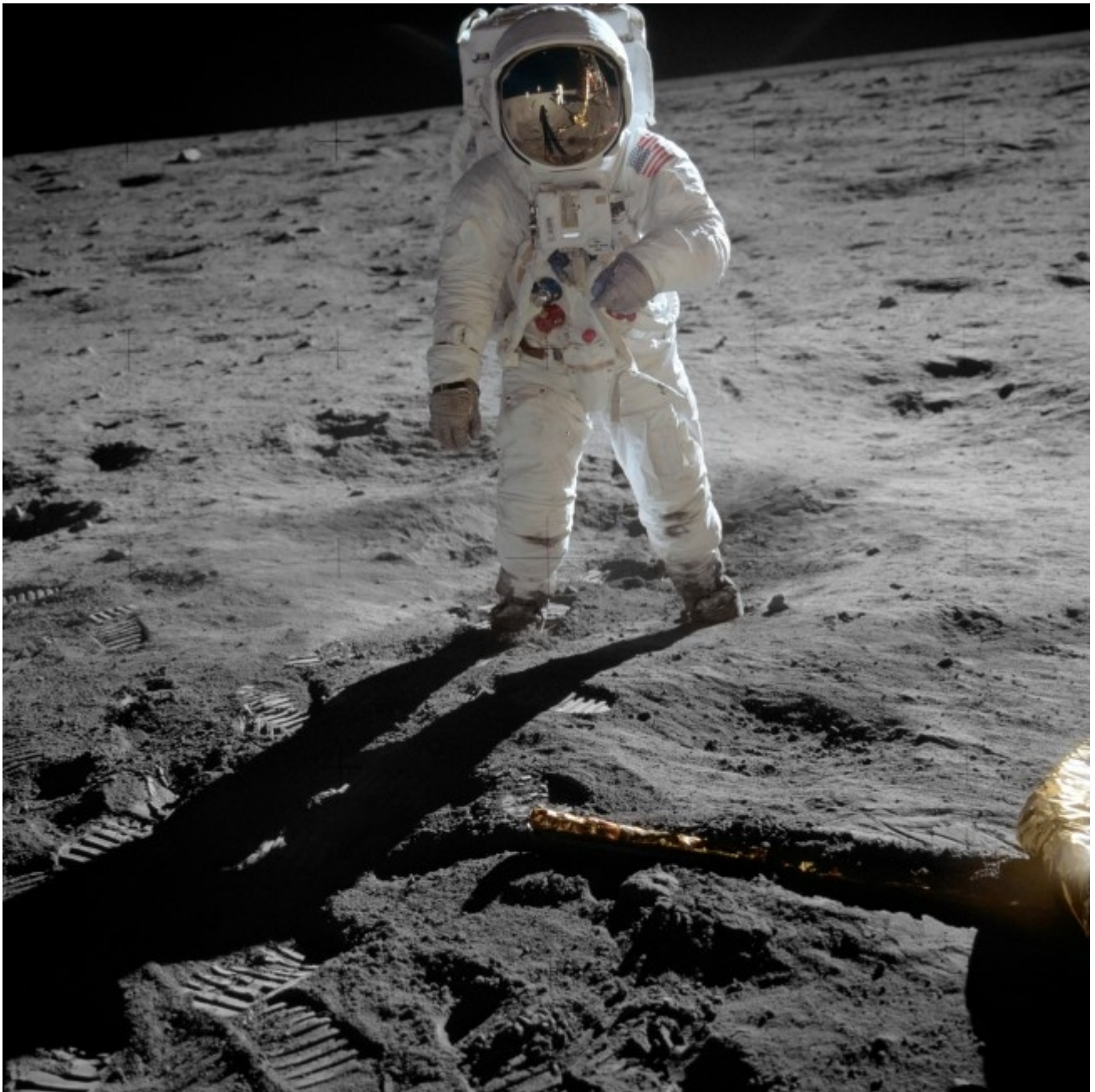
Tipphetkel 1945. aasta mais oli seal 25 tuhat töölisi. Tootmine käivitus 1945. aasta veebruaris. Uraani rikastamiseks kasutati gaasilise difusiooni meetodit. Nõukogude tuumaprogramm kasutas seevastu ultratsentrifuugimise meetodit, mis osutus tõhusamaks. 1950-ndate keskel laskis NSV Liit vangivõetud Saksa tuumafüüsikud kodumaale tagasi ja nende kaudu levis teadmine, et NSV Liidus rikastatakse uraani hoopis teistmoodi. K-25 jätkas vanaviisi siiski 1985. aastani. 1997 otsustati kompleks sulgeda. Maailma suurima hoone lammutamine algas 2008 ja lõppes 2014, kõigi viie gaasilise difusioonijaama lammutustööd lõppesid 2017. aastal.

ESIMENE ASTRONOOMIA: Apollo 11 (20. juuli, kuundumise aastapäev)

See on väike samm ühele inimesele, kuid suur hüpe kogu inimkonnale. Apollo 11 meeskonda kuulusid komandör Neil Armstrong, juhtimismooduli piloot Michael Collins ja kuumooduli piloot Edwin Aldrin. Kõigile neist oli see teine ja viimane kosmoselend.

NSV Liit osales samuti kosmosevõidujooskus ja saatis 13. juulil, 3 päeva enne Apollo 11 starti, välja oma automaatjaama Luna 15, mis jõudis Kuu orbiidile enne ameeriklasi ja purunes ebaõnnestunud katsel kuunduda. See oli esimene NSV Liidu ja USA kosmosealase suhtluse juhtum: NSV Liit avaldas Luna 15 lennuplaani, et Apollo 11 sellega kokku ei põrkaks. Ameeriklased Armstrong ja Aldrin olid Kuu peal 21½ tundi. Wikipedias on tore kaart kõigi Kuu peal tehtud fotode kohta: mis kohas ja mis suunas nad tehti. Collins Kuu peale jalga ei tõstnud ja inimesed arvasid, et ta tunneb end seetõttu pettunu ja üksikuna – Collinsi sõnul täitsa vale arusaam, ta olnud sama põnevil ja rahul kui teised meeskonnaliikmed. Aga presidendi kõnekirjutaja kirjutas kõne juhuks, kui kolmik peakski Kuu peale jääma ega pääseks tagasi. Vaimulik oli samuti juba ette valmistatud.

TEINE VÄLJASURNUD ELUKAS: elasmosaurus (28. juuli)

Elasmosaurus elas Põhja-Ameerikas hiliskriidis Campania perioodil 80 miljonit aastat tagasi.

Ta oli vee-eluks palju rohkem kohastunud kui ihtüovenaator ja kümme meetrit pikk, millest poole moodustas kael koos tillukese peaga. Nõnda oli ta peaaegu kõige pikema kaelaga loom, nii palju kui teada. Kõigil imetajatel, kaasa arvatud kaelkirjakul, on seitse kaelalüli, aga elasmosaurusel oli 72 ja ta sai oma kaelaga imelikke poose võtta. Suhteliselt hästi meenutab ta Loch Nessi koletist. Uuemate uuringute põhjal ei saanud ta oma kaela veest välja tõsta, selleks oli see liiga pikk ja ajas raskuskeskme paigast ära. Elasmosauruse jalad olid nii paindumatud, et ta ei saanud merikilpkonna kombel kaldale munema ronida, järelikult oli ta eeldatavasti elussünnitaja nagu meremadu. Ta söi väikseid kalu ja võis otsida merepõhjast selgrootuid. Suur saak ei mahtunud kaelast läbi ja selle katkinärimiseks tema hambad ei sobinud.

TEINE ASTRONOOMIA: Eris (kääbusplaneet) (29. juuli)

Eris oli vanakreeka tüljumalanna ja Erise avastamine põhjustaski astronoomide seas suure tüli, mis lõppes Pluutolt planeedi staatuse äravõtmisega. Nüüd on ta kääbusplaneet nagu Eriski ja ainult pisut suurem, läbimõõt vastavalt 2377 ja 2326 km. Nemad ongi kaks suurimat Neptuuni-tagust taevakeha Päikesesüsteemis.

Eris avastati jaanuaris 2005, kuid tagantjärele on ta leitud juba septembris 1954 tehtud fotodelt. Septembris 2005 avastati Erise kaaslane Dysnomia (see nimi tähendab kreeka keeles seadusetust ja anarhiat), mille läbimõõt on umbkaudu 700 km ja mis jääb alla Pluuto suurimale kaaslasele Charonile (1200 km). Eris ja Dysnomia on Päikesesüsteemi suuruselt 18. ja 41. taevakeha. Erise gravitatsioon on 82 cm/s^2 (üheteistkümnendik maisest) ja paokiirus $1,38 \text{ km/s}$ (kaheksandik maisest).

Enne ametlikku nimesaamist kutsuti Erist Xenaks telesarja sõdalasprintsessi järgi. Ajakiri New Scientist korraldas nimehääletuse, sellel tuli Xena neljandaks ja ülekaalukalt võitis Persephone, mis aga hiljem diskvalifitseeriti, sest sellenimeline asteroid oli juba olemas.

ESIMENE LOEND: Maailma Fantaasia Elutöö auhind (3. juuli)

Seda antakse välja igal aastal alates aastast 1975 ühele inimesele, alates aastast 1998 üldiselt kahele, kellest üks on kirjanik ja teine ei ole (toimetaja, kunstnik, kirjandusteadlane vms.) Erandina kuulutati 1984 välja 5 laureaati. Auhind antakse kätte Maailma Fantaasiakokkutulekul (World Fantasy Convention), mis toimub tavaliselt USA-s, vahel ka Kanadas või Suurbritannias. Kuni 2015 oli auhinnaks Lovecrafti karikatuurne skulptuur, pärast skulptuur puust. Esimesed kolm laureaati olid Robert Bloch, Fritz Leiber ja Ray Bradbury. Esimeste naistena said selle C. L. Moore (1981), Evangeline Walton (1989) ja Ursula Le Guin (1995). Mullu pälvis selle Hayao Miyazaki. Enamjaolt seda postuumselt ei anta, ehkki Marion Zimmer Bradley sai selle surmale järgneval aastal 2000.

Praegu elusolevatest laureaatidest said auhinna esimestena Edward Ferman (1998), Michael Moorcock (2000) ja Stephen King (2004). Üks inimene on sellest ka keeldunud: Donald Wandrei (1984) oli Lovecrafti (suri 1937) isiklikult tundnud ja pidas auhinnakujukest solvavaks.

TEINE LOEND: Bandai Namco videomängude frantsiiside loend (6. juuli)

68 frantsiisi ja suur osa neist on puhas ulme. „Naruto“ sari on neist Jaapanis tuntuim ja seda olen siin tutvustanud, aga veel märkan siin „Digimoni“, „Dragon Balli“, „Pac-Mani“ ja teisi vahvaid sarju. Kõige rohkem raha ongi sisse toonud „Pac-Man“ (12,8 miljardit dollarit 2016. aasta seisuga), aga kõige enam müüdud sari on „Tekken“ (49 miljonit eksemplari). Bandai Namco tekkis siis, kui Bandai ja Namco 2005. aastal omavahel liitusid, aga peaaegu kõik frantsiisid on vanemad, kõige vanem juba 1979. aastast, selle nimi on „Galaxian“ ja esimene mäng kandis sama nime. Esimesena lõppesid ära „Sky Kid“ ja „Thunder Ceptor“, mõlemad 1986. aastal, aga 30-s neist on viimase 5 aasta jooksul mäng välja tulnud, sealhulgas „Galaxianil“.

ESIMENE ASTRONOOMIAPILT: Eileen Collins (23. juuli)

Eileen Collins oli Space Shuttle'i esimene naispiloot ja esimene naiskomandör. Ta käis 4 kosmoselennul kokku 38 päevaks. Väljaõppelt oli ta lendur ja teine naine, kes õppis USA

katselendurite koolis ja lõpetas selle. Space Shuttle'i piloodina oli tema ülesandeks teha tiir ümber Miri, et sealt saaks süstikut igast küljest vaadata ja otsustada, kas süstik on piisavalt terve, et temaga dokkida tohiks. Selle triki eest anti talle 1995 maailma parima naislenduri ehk Harmoni auhind, mida pärast aastat 1989 on naisele ainult kaks korda antud.

Tema järgi on nimetatud observatoorium ja Encyclopedia Britannica arvas ta 300 naise hulka, kes on muutnud maailma. Kuulsuse hallidest ja muudest autasudest loete ise.

KUU MÜTOLOOGIAPILT: Ixion (25. juuli)

Vanakreeka mütoloogias oli Ixion Tessaalias elavate lapiitide kuningas.

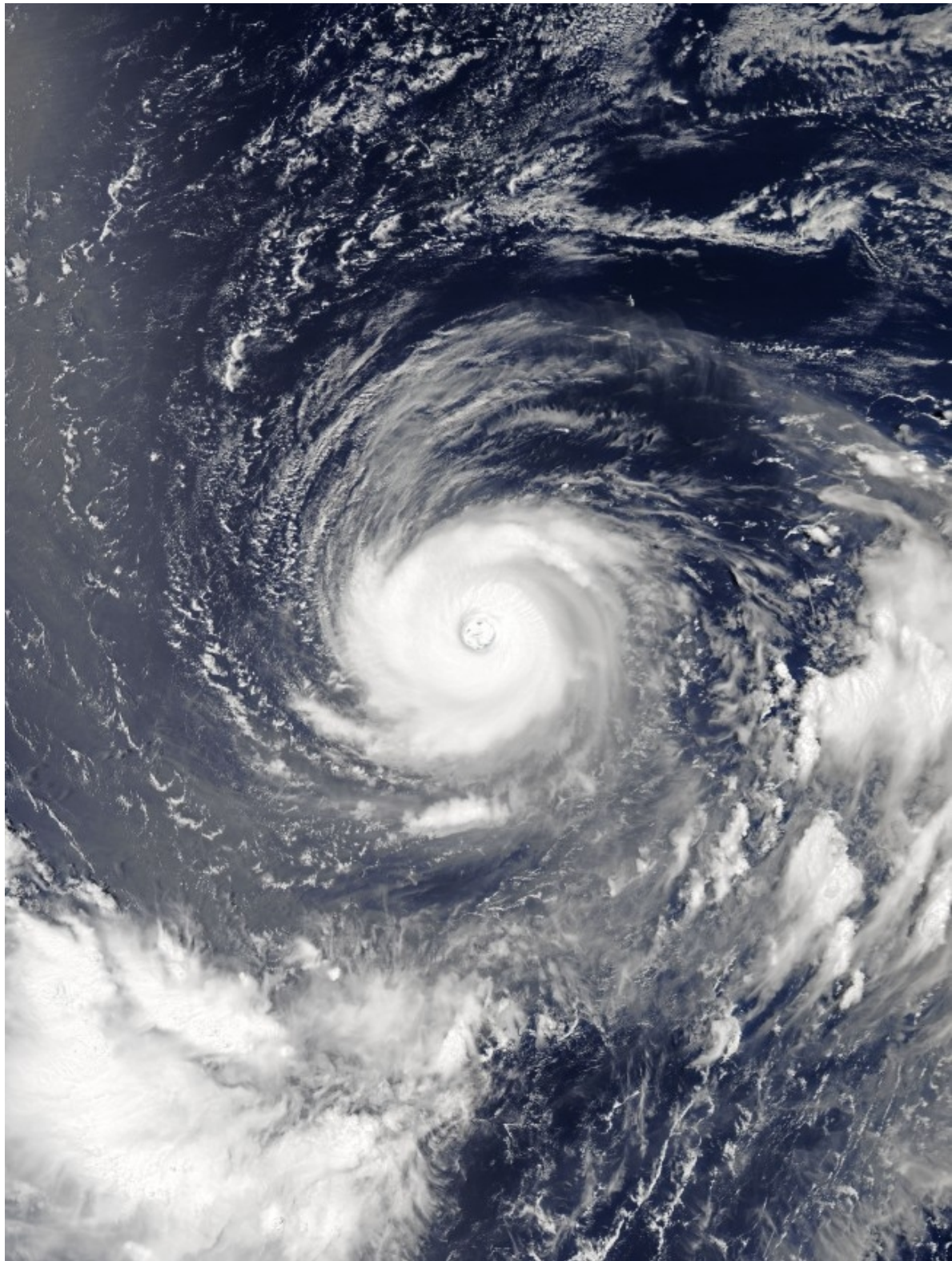
Ta oli esimene, kes tappis oma lähisugulase. Ta ei maksnud oma naise eest pruudiluna, mispeale äi varastas tema hobused ära ja arvas, et on tasa. Kuid Ixion kutsus äia enda koju ja tappis ta. Sellega rikkus ta rängalt külalislahkuse tava. Pärast palus ta Zeusi templis andestust ja Zeus otsustas talle näidata, kuidas külalislahke olla. Ta kutsus Ixioni Olümposele jumalate sekka ja andis talle isegi ambroosiat, mis muutis ta surematuks. Kuid Ixion hakkas Herat võrgutama. Hera kaebas Zeusile, kes lõi pilvest Nephele-nimelise naise (Nephele tähendabki kreeka keeles pilve) ja andis talle Hera kuju. Ixion vägistaski Nephelet tükk aega ja sellest sündisid kentaurid.

Siis oli Zeusil asi selge, kuid ta ei saanud Ixioni tappa, sest Ixion oli surematu. Sellepärast sidus ta Ixioni elusate madude abil ratta külge ja pani ratta igavesti pörgutulle pöörlema. Ixioni seaduslik poeg Peirithoos kutsus kentaurid oma pulma, need jõid end täis ja tekkis tüli, mille käigus lapiidid enamiku kentauridest (peigmehe vendadest) ära tapsid.

KUU ÕUDUSSEIKLUS: Noru (31. juuli)

Noru oli Vaikse ookeani loodeosa taifuunidest üks kõige pikaealisemaid (22 päeva). Osaliselt põhjustas seda asjaolu, et ta õgis ära endast noorema taifuuni nimega Kulap. Põhiline trall toimus inimasustusest kaugel merel, aga lõpupoole jõudis ta ka Jaapanisse. Materiaalset kahju sündis 100 miljoni dollari eest, aga hukkus ainult kaks inimest. Pilt oli esilehel täpselt 3 aastat pärast tegemist. Noru on kujutatud peaaegu tippvõimsusel (tuuled 175 km/h, päev varem 250 km/h). Silma läbimõõt on teadmata, aga eelmisel päeval oli see 30 km ja järgmisel päeval 95 km.

PÄEVA MATERJAL COMMONSIS

[KUU BIOLOOGIAPILT](#): punaka kannatuslille õis (9. juuli)

[KUU KOSMOSEPILT](#): Sõja ja Rahu udukogu (28. juuli)

Udukogu NGC 6357 sai oma hüüdnime sellest, et infrapunavalguses meenutab udukogu ere läänepoolne osa tuvi ja idapoolne osa pealuud. Nimetatud on seda ka Krabi udukoguks. Ta asub meist 5500 valgusaasta kaugusel ja on eriti suurte, O-tüüpi tähtede tekkepiirkond. Seni on teadmata, miks selles udukogus palju suuremad tähed tekivad kui teistes. Selles udukogus on hajusparv Pismis 24 (pildil keskkohast pisut kõrgemal), mille kõige heledama tähe Pismis 24-1 mass on 300 Päikese massi.

Esialgu peeti seda kõige massiivsemaks täheks Linnutees, hiljem tuli välja, et see on kolmiktäht ja maailmarekordiga pole tegu, aga kui iga komponendi mass on 100 Päikest, on seegi siiski kopsakas küll.

[KUU LOODUSEVIDEO](#): välk ja vikerkaar (8. juuli, 14 sekundit)

[KUU AJALOOVIDEO](#): Poltaava lahingu taaskehastamine (11. juuli)

Poltaava lahingu 300. aastapäeva puhul mängisid venelased selle 2009. aastal uuesti läbi. Poltaava asub Ukrainas, mille läbisaamine Venemaaga pole hea, ja sellepärast toimus etendus Peterburis Peeter-Pauli kindluses. Venelased võitsid selle lahingu ja neile on see võit väga tähtis, aga ukrainlastele mitte eriti, nende Ivan Mazepa oli Karl XII-ga mestis. Sõdurid marsivad varauusaegsetes vormides, taovad trummi, teevad kahurist pauku ja ratsutavad hobustel, aga taustal sõidavad sõidua autod ja bussid. Video kestab 4½ minutit.

[KUU VANAFILM](#): „Abraham Lincoln” (25. juuli)

97. minuti pikkune mängufilm 1930. aastast, D. W. Griffithi üks esimesi helifilme. Tollele ajale omaselt on suur osa filmist pühendatud armuseiklustele. Võiks ju arvata, et Lincolni eraelu kujutamisel võtavad filmitegijad endale suurema kunstilise vabaduse kui tema poliitilise karjääri osas, kus aetakse taga piinlikku täpsust – mõnevõrra üllatuslikult on vastupidi. Kaasaegsed kriitikud pigem kiitsid, tänapäeva kriitikute hinnangul pole film ajale vastu pidanud, peamiselt ajaloolise ebakorrektsuse tõttu. 1978 pandi film raamatusse „50 kõige halvemat filmi läbi aegade” – raamatu autoritele ei meeldinud, et Lincolni elu püüti kujutada melodraamana. Walter Huston olevat peaosas olnud tubli, aga ülejäänud näitlejad mitte eriti. Kassatulu oli samuti oodatust väiksem, aga sellele aitas kaasa Suur Depressioon.

[KUU FÜÜSIKAVIDEO](#): Tilk kukub ääreni täis klaasi 12-kordse aeglustusega. (27. juuli, 38 sekundit)

[KUU KOSMOSEVIDEO](#): esimene kosmoses kasvatatud ja söödud aedsalat (31. juuli)

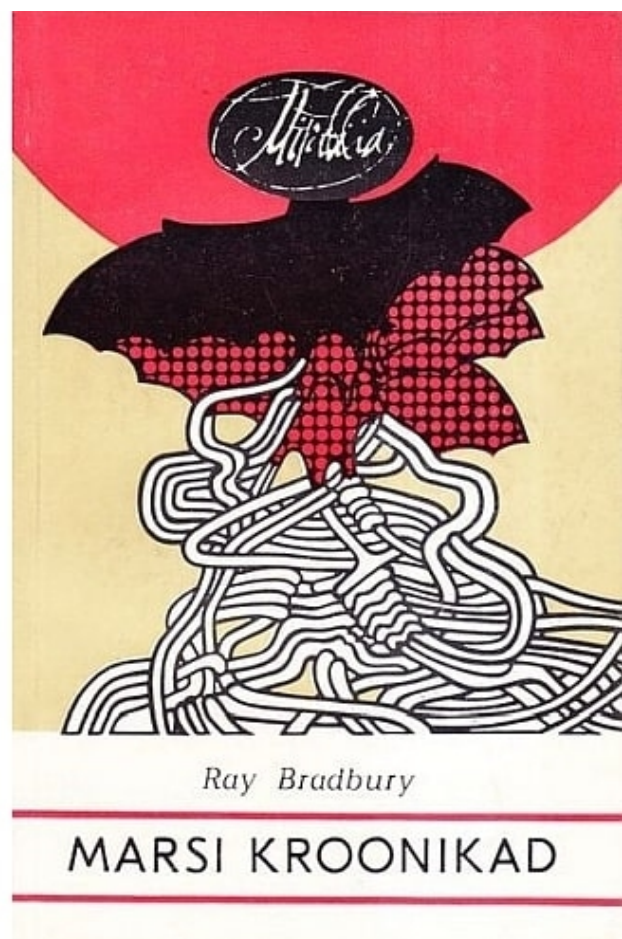
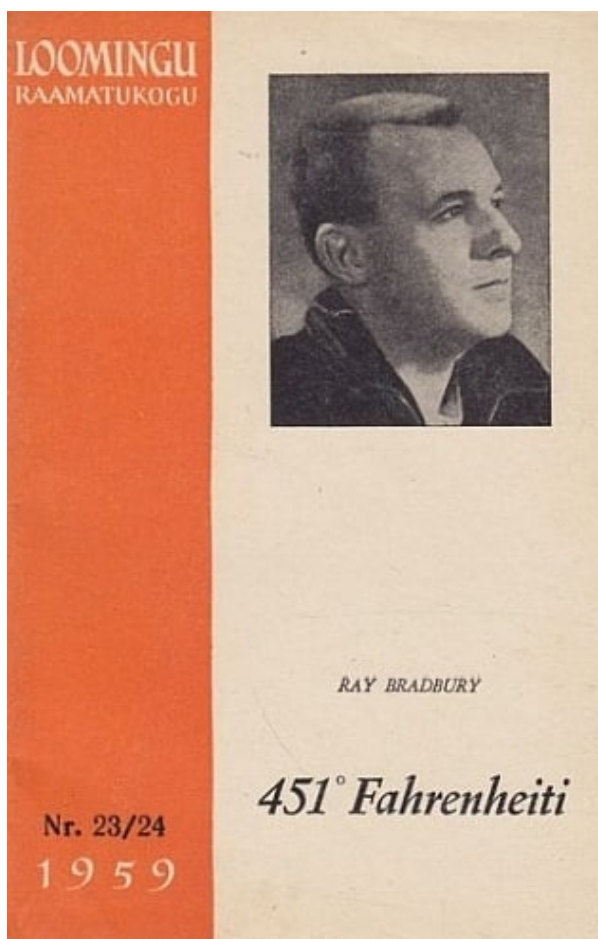
Bibliograafia: Ray Bradbury – 100 aastat sünnist (Jüri Kallas)

Alustama peaks vist kerge pihtimusega. Koolipoisina oli kümmekond või rohkem aastat mul vaid kaks lemmikautorit – Ray Bradbury ja vennad Strugatskid. Osaliselt oli see tingitud minu õrnast east, aga peamiselt seetõttu, et Eesti NSV-s olid need ainukesed kaks ulmeautorit, kelle kirjapandul oli mingi sügavam tähendus, kelle teosed sobisid mulle emotsionaalselt ja kel oli maakeeles ilmunud vähemasti paar raamatut, pluss jutud ajakirjanduses ja raadios. Lühidalt: oli arvestatav kogus tekste, mille pealt sai juba mingeid üldistavaid kokkuvõtteid teha ja mille põhjal võisin väita, et jah, meeldib, kohe väga meeldib! Jätaks vennakesed mõneks teiseks korraks ning räägiks täna vaid Ray Bradburyst.

Marsi kroonikad

Kindlasti oli (omavahel seotud juttude) kogumik „Marsi kroonikad” esimene Ray Bradbury raamat, mida ma lugesin. Võib-olla olin ma varasemalt mõnda mehe juttu Vikerraadios järjejutuna kuulnud, aga kahtlen. Usun, et ma ei vääna tõde kui väidan, et mõnikord ka kollaažromaaniks nimetatud köide oli esimene minuloetud Bradbury tekst.

Ja esimesega läks ju jumalast hästi – mehe kõige olulisem ja maailmas enimtrükitud raamat, mis annab enam kui ülevaatliku pildi autori mitmekülgsest loomingust. Selles raamatus on kõike: kosmost, koledat elu Maal, ulmet igal kujul, ägedat väljamõeldist ja elu kogu oma vastikus realistlikkuses.

Kui ma nüüd aastakümnete järel püüan analüüsida, mis mind esimesel lugemisel sedavõrd vaimustas, siis tõenäoliselt oli see hääbuv, suisa kadunud Marsi tsivilisatsioon oma liivalaevade, kristall-linnade, maskide ja putukaid tulistavate relvadega. Nukrus arvatavasti. Ja kindlasti ka õudus, mis jutus „Usher II” oli otse ja alasti, aga paljudes teistes lugudes vähem või rohkem varjatud kujul. Meenutaks, et Nõukogude Liidus oli ulme ainult teadusliku fantastika sünonüüm. Fantasy oli tundmatu loom ja õuduskirjandus tohtis olla vaid mõne ammusurnud klassiku veidrus. Bradbury õudus oli aga moodne. Jah, eks ta viitas vanadele meistritele, aga samas segas ta õudust teaduse ja kosmosega.

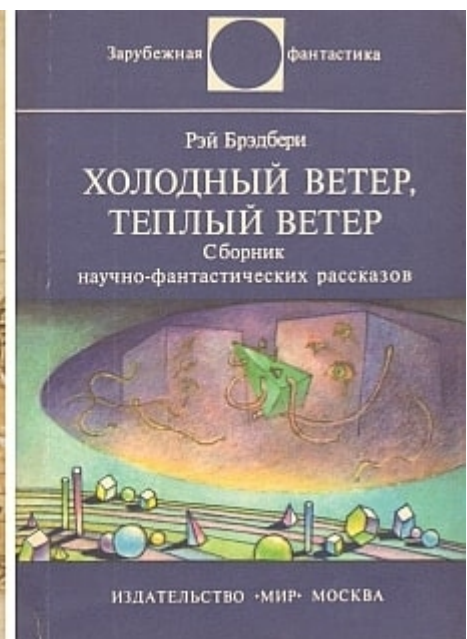
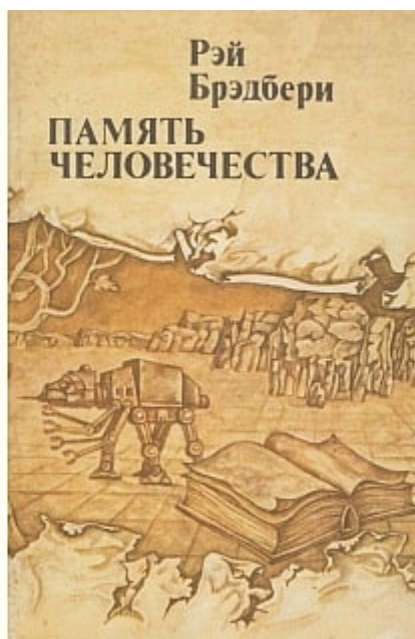
Fahrenheit ja teised jutud

Üks raamat võib olla kuitahes hea, aga ega sellest piisa. Hakkasin otsima, et järsku on autorilt midagi veel eesti keeles ilmunud. Õnneks olin ma selleks ajaks juba piisavalt põhjalikuks ulmehuviliseks saanud, olin kogemata komistanud maal vanaema juures raamaturiulis ka paarile väikeseformaadilisele Horisondile ning kui sügisel taas linna sain, siis seadsin kohe sammud Pärnu lasteraamtukogusse ja hakkasin seal ajakirja Horisont metoodiliselt läbi töötama.

Ajakirja raamatunurgast, mida vedas keegi Naatan Kvark sain ühest tõlkeulme ülevaatest teada, et Bradburyl on eesti keeles ilmunud veel ka romaan „451° Fahrenheiti”. Sai sedagi loetud ja kuigi meeldis ehk pisut vähem, oli mulle kuidagi hingelähedane romaani temaatika – ohtlik kirjandus, mis Nõukogude Liidus oli isegi koolipoisile päris selge allusioon.

Ray Bradbury vene keeles

Kaks raamatut, paar juttu ajakirjanduses, mõned ettelõetuna raadios – taolise dieedi peal kaua vastu ei pea. Õnneks olin ma põhikooli lõpuks vene keele sedavõrd selgeks saanud, et ma hakkasin ulmet vene keeles lugema.

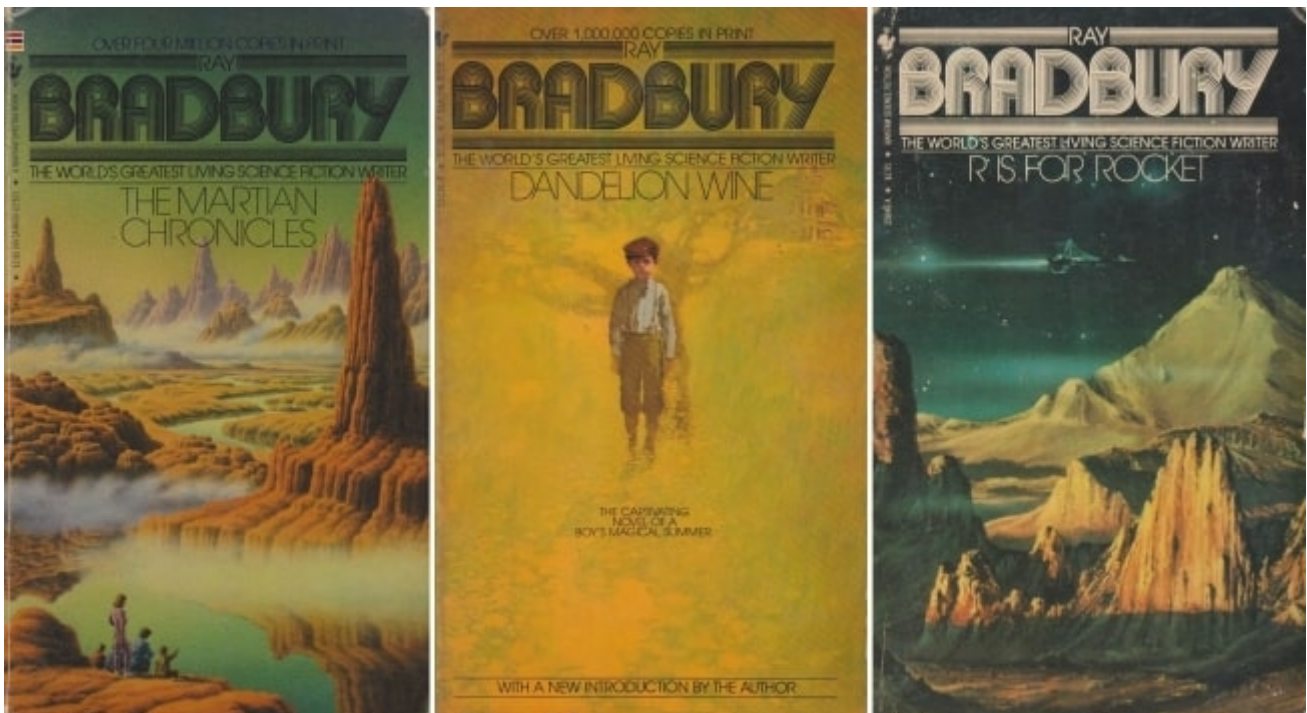

Kuna Bradbury teosed oli üsna nõudlik kirjasõna, siis vene keelde tõlkisid neid enamjaolt tipptõlkijad, sageli sellised, kelle tõlgete bibliograafias on Bradbury tõlked ainus ulme. Hiljem, pisut targemaks saades ja Bradburyt ka originaalis lugenuna, märkasin, et vene tõlkijad kippusid Ray Bradbury tekste pisut ülepoetiseerima. Noh, et tegid neid veel poeetilisemaks, kui nad olid. Või oli see siis lihtsalt vene kirjandusele omane vahav paatos, mis ka Bradbury

tõlgetesse imbus. Kuid see kõik oluline, sest mina oma lugemiselamuse sain ja kindlasti pole ma nii ülbe, et hakkaks õpetama, kuidas keegi mõnes võõras keeles tõlkima peaks.

Ray Bradbury inglise keeles

Kui ma 1985. aasta sügisel ülikooli astusin, siis sattusin ma õige pea raamatupoodi Teadus ning nägin vist esimest korda müügil ingliskeelset ulmekirjandust. Oli mingi Asimov oma neljanda Asumiga, mis mind eriti ei erutanud, aga olid ka Brian Aldiss ja Harry Harrison, mis panid vere täitsa vemmeldama. Õnnetuseks polnud minusugusel tudengil seda raha, et osta võõrkeelseid raamatuid, mis maksid umbes kümme rubla tükist. Meenutaks, et Mirabilia-sarjas ilmunud „Marsi kroonikad” maksid vaid 57 kopikat. Jah, 80ndatel hinnad küll tõusid, aga vene või sootsmaa autori raamat samas sarjas oli siiski vaid rubla ja kümme kopikat ning kapitalistliku autori oma 30 kopikat kallim.

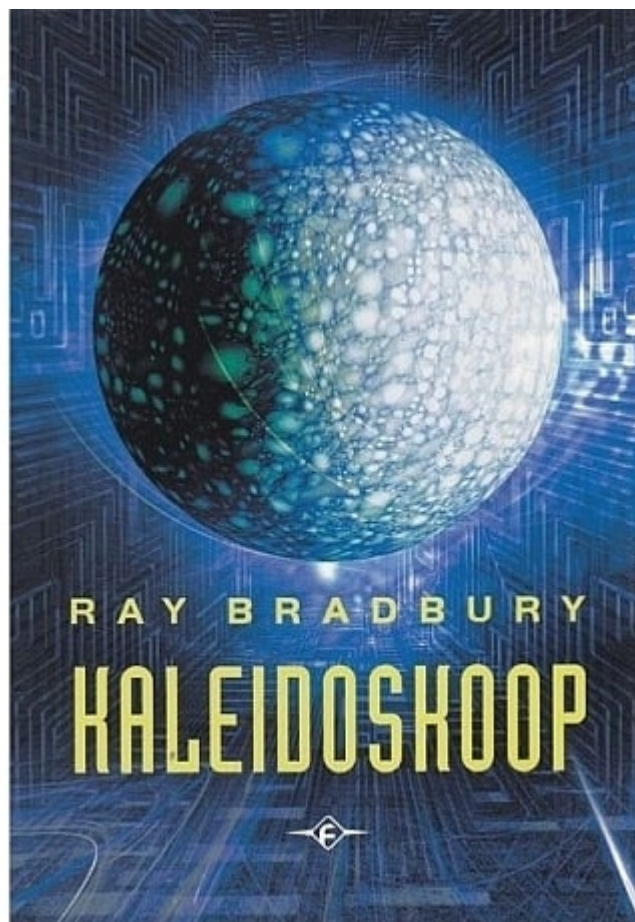
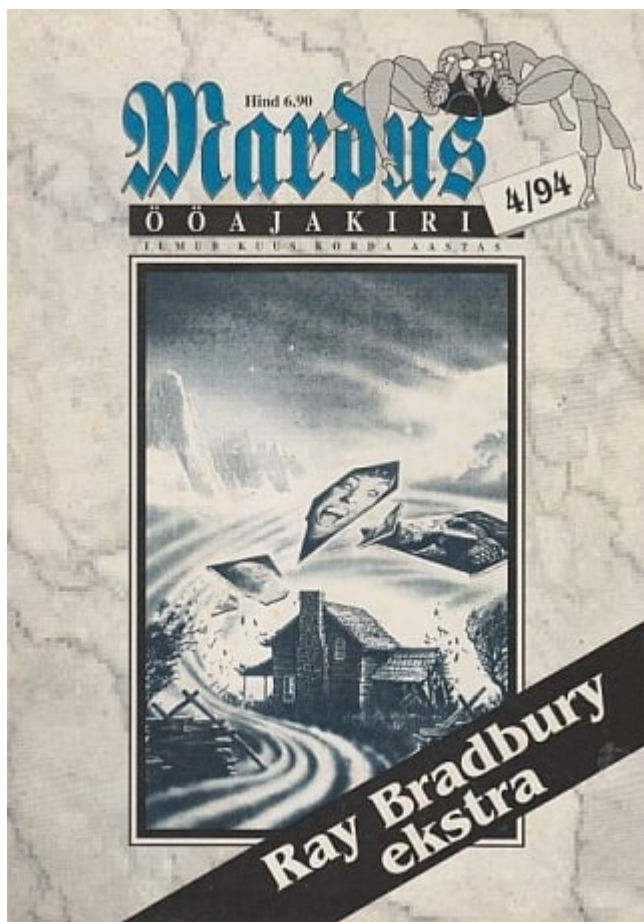

Õnneks määrati meie kursusele takkajärgi kõrgendatud stipendium, sest strateegiline eriala jne ning bürokraatliku uimerdamise tõttu saime me korraga kätte nelja kuu stipi ehk 220 rubla. See oli tol ajal ikka päris metsik raha ning järsku ei tundunud need ingliskeelsed *paperback*-id Teaduse poes enam üldse kallid ning Harrison, Aldissid ja vahepeal müüki ilmunud kolm Bradburyt said kõhklemata ära ostetud.

Kui kristalset aus olla, siis ega ma tol ajal inglise keelt kuigi hästi ei osanud, aga lugeda ma proovisin ja avastasin, et Ray Bradbury raamatud on neist kõige kergemini loetavad. Mõneti kummaline avastus, aga hiljem ma taipasin, et Bradbury poeetilise teksti puhul pole kuigi oluline, kui sa mõne sõna tähendust täpselt ei tea – aru saad ikka.

Tosin aastat Mario Kivistikku

Eelmise sajandi 80ndate lõpus algas siinmaises Ray Bradbury loomingu vahendamises periood, mida võiks nimetada Mario Kivistiku ajastuks. Tõlked ajakirjades Pioneer, Noorus, Mardus, Põhjanael ja mujal, mis kulmineerus ööajakirja Mardus erinumbriks ning lõpuks mahukaks ja esinduslikuks valikkoguks „Kaleidoskoop”.

Mäletan, et ma olin ajuti üsna kriitiline Mario Kivistiku tehtava asjus, sest vene ja inglise keeles loetu põhjal pidasin ma oluliseks sageli teistsuguseid tekste. Sai sellest ka Marioga räägitud ning pilt sai selgem, sest ta seletas üsna ausalt, miks talle teatavad tekstid ei meeldi, või põhjendas seda siis lihtsalt enda maitsega.

Oli kuidas oli, aga ilmselt oleks Ray Bradbury looming maakeeles tunduvalt kehvemini esindatud, kui poleks Mario Kivistikku ja tema tehtut. Valikkogust „Kaleidoskoop” rääkimata, mis on võimas ja tõenäoliselt ka ainulaadseks jääv maamärk Eesti ulmetõlke maastikul.

Igaühel oma Bradbury

Ray Bradbury looming on sedavõrd mitmekesine, et pea igaüks leiab sealt midagi endale meeldivat ja leiab kindlasti ka midagi mittemeeldivat.

Mario Kivistik tunnistas kord, et talle kohe üldse ei meeldi kirjaniku iiri-ainelised jutud, olgu need siis maised ja realistlikud, või kosmilised ja ulmelised.

Tiit Tarlap tunnistas kunagi, et talle kohe üldse Bradbury ei istu, aga pisut mõelnuna teatas, et jutustus „Frost and Fire” meeldib talle väga, et luges seda ammu vene keeles, aga ikka meeles.

Ja mis ma teistest. Mulle endale näiteks ei meeldi romaan „Võilillevein”. Ei, olen lugenud ja päris halb ju polnud, sest Bradbury oskab alati, aga minu arvates poleks ka midagi lahti, kui antud teos oleks kirjutamta jäänud.

Maitsed, maitsed, maitsed...

Ja ega mitte ainult meil – lugesin kunagi ajakirjast Playboy lugejakirja, kus nõrдинud kodanik oletas, et üks teatav Fahrenheidi-romaan sai ajakirjas järjejutuna ilmuda vaid seetõttu, et kirjanik Bradburyl on toimetusega väga head sidemed.

Ray Bradbury pärand

Kui aga jätta kõrvale kõikvõimalikud maitse-eelistused, siis Ray Bradbury on enda looduga üks tõeliselt innustav näide, kuidas visadus viib sihile. Kuidas väheharitud, aga hakkajast noormehest saab kõigepealt korralik ulmekirjanik ning seejärel autor, kelle nime mainimine ükskõik millises seltskonnas pole piinlik.

Sealjuures on iseäranis sümpaatne, et Ray Bradbury ei unustanud, ega häbenenud kunagi ulmet ja *pulp*ajakirju, kus ta kirjanikukarjäär alguse sai. Enamgi veel – kui keegi taaskord hakkas rääkima peavoolu kirjandusest ja muust, siis olevat Bradbury hüüatanud: „Mis peavool!? Ulmekirjandus on kirjanduse peavool!”

Ja iga inimene, kes arvab end kirjanikuks võiks läbi lugeda vähemasti kümme suvalist Ray Bradbury juttu. Loeks ja näeks, kuidas, kui lihtsalt võib kirjutada ja palju ära öelda. Ja siis mõelda, millist kriitikat ta saaks, kui ta ise samamoodi kirjutaks...

Takkjärgi targana võin vaid õnnelikult ohata, et mulle õrnas ja vastuvõtlikus eas silmiavav ja maailma avardav „Marsi kroonikad” kätte juhtus. Kahtlustan, et just Ray Bradbury on suuresti süüdi, miks mulle meeldib erinevate ulmežanrite segamine ning meeldib ka ulme segamine kõige muuga.

Lõpetuseks

Ma pisut vabandan, et juubelijutt tuli sedavõrd isiklik, hüplik ja faktihõre. No ei olnud mul plaanis akadeemilist ülevaadet ning eluloolisi fakte võib huviline leida pea kõigi maakeelsete Bradbury köidete saatesõnadest ning bibliograafilised faktid leiab huviline allolevalt lingilt.

Ray Bradbury eestikeelne bibliograafia peaks olema enam-vähem täielik. Ma ise arvan, et on täielik, aga elu on näidanud, et alati on kusagil mõni publikatsioon, mida bibliograafia koostaja ei tea, või mis on lihtsalt kahe silma vahele jäänud.

Bibliograafia: [Ray Bradbury](#)

Segavereline veebimaailm: Ilmalõpu põik (Laura Loolaid)

Selles postituste sarjas vaatleme ulmelisi veebisarju. Nagu ka Segaverelises koomiksimaaailmas, kehtib siingi erapoolikuse printsiip “meeldib-jagame” ja tegu ei ole mitte mitte tõsimeelse arvustamisega, vaid padusubjektiivse soovitamisega.

Et kohe-kohe nurga-tagatäht varitsev apokalüpsis annab ka suve lõpul end ikka veel oodata, otsisin üles ammuse lemmiku. Ilmalõpu põik ehk Apocalypse Lane on ropp ja lustlik joonissari, mis on mõnes mõttes ka ise pärit kadunud ajast. Nimelt jooksis sari enam kui kümme aastat tagasi popis [mängukultuuri-keskkonnas The Escapist](#). (Jah-jah sait tegelikult töötab ka tänapäeval, aga kuldaeg on ammu möödas.) Sarja kirjutasiid-joonistasid-animeerisid-helindasid Jon Etheridge and Bryan Mahoney.

Loo keskmes on tilluke ja düsfunktsionaalne kogukond maailmalõpu-järgses kolkas. Maast on üle käinud tuumasõda, ühiskonnakord on kokku varisenud, mahajäetud linnaosasse on kolinud kamp veidrikke.

Sari algab kipaka matusetalituse ja kogukondliku kannibalismiaktiga. Järgneb käputäis sarnaselt sketšilaadseid episoode, kus mängitakse pokkerit, peetakse majaomanike koosolekut, keedetakse kanasitast hautist ja juuakse end maja taga õndsalt känni.

Siis aga paneb teravahambaline vanamutt Gladys toime jõleda kombitsavõrgutuse, millest algab pöörane seiklus, kus igasugused veidrad juhtumid on omavahel peenelt seotud. Mitmesuguste sekelduste ja intriigide tulemusel ründab linnaosa Tõsiste Mängumeeeste konvoi. Nad viivad kaasa ühe peategelase – Steve'i (röövi juhatab teine peategelane ja tema suur sõber, kass Cuddles).

Üks vandenõulastest, vallatu roheline zombi Willie, leiab selle peale, et asjad on liiga kaugele läinud ja Steve tuleb mängurite gängi küüsisst päästa. Järgneb kahemehe-ja-käpiknuku retk läbi kõrbe, mille käigus avastatakse muu hulgas alkoholi ootamatu mõju veidrikpreester Hickey isiksusele.

Mängurite urkast põgenemisele järgneb motoretik läbi kõrbe. Et aga otse koju minek oleks riskantne, siis teeb seltskond vahepeatuse pervogeko Franki juures. Jälgi segada see siiski ei aita: linnaosalisi palgatakse taga ajama karm mototibi Knifefight (temaga on mõnedel isiklik teema). Peagi on Tõelised Mängumehed jälle peategelastel kannul. Lisaks kärutab Washington DC nimelises lahingkompleksis mööda tühermaad El Presidente, kellel on linnaosa suhtes oma huvi.

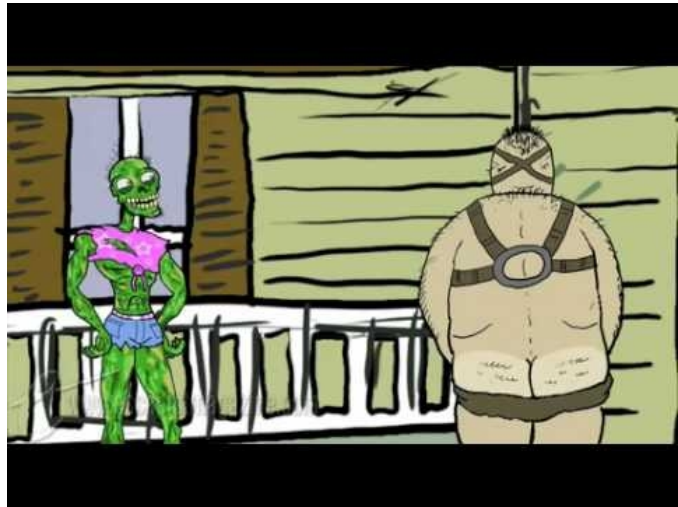
Teisel hooajal kütab sündmustik täie rauaga edasi ning vaatajale näidatakse kätte hämmastavalt loogilised seosed seniste juhuslike juhtumiste vahel, samuti täidetakse kronoloogiliste hüpoteetide lüngad. Saame teada kuidas Cuddles ühest esikäpast ilma jäi, kust on pärit kõnelev kasvaja Marty, mida arvab asjadest nähtamatu Taevane Kukk, mida peidab endas imelik fossiil Steve'i seina peal (kõh-kõh, Tšehhov, kõh-höh) ja miks kombitsamutt Gladys kogu aeg nii tungivalt nõuab, et keegi naabermaja katuse ära parandaks.

Loo lõpusirgel on asjasse segatud tulnukad ja küborgid, võetakse ette surmaralli, elatakse üle laevahukk, tungitakse telestuudiosse ja võetakse ette täpsuslend Washington DC päraluugist sissehiilimiseks, et vabastada kompleksi vangistatud Nintendo-mõistus.

Lisaks üleüldistele mänguriviidetele kubiseb sari Mad Maxi ja Wastelandi-Fallout'i kallakuga troopidest – tegelased kruisivad jõuliste masinakolakatega mööda tühja maastikku, gängide riietuses on omal kohal rihmad-maskid-needid. Igasugu juhuslikust lobast ja lollidest naljadest kasvavad muide välja vägagi loogilised süžeeikäigud.

Kogu lugu iseloomustabki siiras võlla- ja virtsahuumor ning lopergusest joonistusstiilist hoolimata ei ole sari kuskilt otsast peresõbralik.

Sarja kõik episoodid on ilusti Youtube'is vaatamiseks [ritta pandud](#).

Loo vahele mahub ka [paar videot](#) autorite kommentaaridega.

Sarjale on pühendatud ka oma [TVtropes'i lehekülg](#), mis – nagu ikka! – sisaldab rohkelt targutusainest.

Ulmedisko: zombid. Estcon 2020 ettekande laiendus (Veiko Belials)

Pandeemiasegusesse zombiapokalüpsise sarnasesse maailma sobitub zombiteema nagu rusikas silmaauku.

Kirstukujulises karbis zombi-barbie, melomaanidest zombid, armastavad zombid, bändi tegevad zombid ja jalgpalli mängivad zombid... Oh, on veel, mida zombide maailmas avastada!

Alustame artistiga, kelle nimeski on tänane teema – [Rob Zombie. Video “Living Dead Girl”](#).

Video aluseks on 1920. aasta tummfilm [“The Cabinet of Dr. Caligari”](#). Filmist on üle võetud kaldus seinte ja sakiliste nurkadega arhitektuurne esteetika, mis mulle toob meelde Lovecrafti mitteeukleidilise geomeetria kirjeldused, kuid mis laseb filmi kohta ka väita, et tegu on esimese saksa ekspressionistliku filmiga. Ka on öeldud, et tegu on esimese žanriteadliku õudusfilmiga (kui hirmul mängivad lühikesed klipid kõrvale jätta). Nagu algne filmgi, on klipp toonitud.

Edasi aga siiski ikooniline, märgiline klassika – [Michael Jackson “Thriller”](#).

Väidetavalt on tegu ajaloo kõige populaarsema ja kriitikute poolt tunnustatuma muusikavideoga, mille kuulsus aitas 1982. aasta samanimelisel albumil saada muusikaajaloo enimmüüdud albumiks, mõne hinnangu kohaselt lausa üle 100 miljoni müüdud eksemplari. Album tervikuna kandideeris 12 Grammyle ja võitis lõpuks rekordilised 8.

Video tegemine oli üle kahekümne korra kallim, kui tavaliselt (1,2 miljonit umbes 50 000 dollari asemel) ja plaadifirma ei olnud nõus sellist summat maksma. Nii leiti, et tehakse ka dokfilm video tegemisest ja müüakse see MTV lisakanalile Showtime. Video režissöör oli John Landis, kes oli just teinud oma filmi “Ameerika libahunt Londonis”. Jackson olevat tahtnud moonnuda samasuguseks, nagu filmi libahunt, aga tegijad leidsid, et ei, tegu on ikkagi Michael Jacksoniga. Põhjenduseks toodi, et neljal jalal on keeruline tantsida ja pakkusid välja sellise pantrilaadseks monstrumiks moonnundumise. Video tõttu süüdistati Jacksonit isegi okultismi propageerimises ja uskliku inimesena (ta oli jehooovatunnistaja) tahtis vahepeal lausa, et video hävitataks.

Ja sellele otsa hoopis lõbusam versioon, mis küll üritab ilmselt olla hoopis melodramaatiline ja on seetõttu veelgi lõbusam. Kes eelmisel aastal mu robotidiskot nägi, mäletab sealt ehk jaburat india robotit. No vat, nüüd näete [india versiooni "Thrillerist"](#). Hoidke alt ja olge hoiatatud!

Minu meelest on Jacksoni zombide omamoodi eelkäija [Billy Idol "Dancing with Myself"](#).

Video tehti 1981, režissöör oli Tobe Hooper (Texase mootorsaemõrvad; Poltergeist), stsenaarium tehti teatud määral 1971. aasta filmi "Omega Man" järgi, mis oli omakorda omamoodi eelkäija filmile "I am Legend" – üksik ellujäänu kesk zombistunud maailma.

Enne, kui asjad jaburaks lähevad, siiski ka mõned klassikalised zombisüžeed.

Alustuseks [Derision "Predation"](#).

Briti metalpundi üsna klassikalise süžeeaga video, aga suurepärase teostuse ja ägeda muusikaga. Video on stiilne ja solist on lihtsalt veenev.

Peaaegu samas maailmas müttavad edasi Ryv Law poisid loos ["Apocalypse"](#).

Bändi nimi on akronüüm lausest Raise Your Voice Like A Weapon. Tegu on Saksamaa post-punkt bändiga, kelle mõlemad vaadeldavad videod pärinevad kontseptuaalselt albumilt „Survivors“.

Üks bändi liikmetest ütleb selle kohta ise, et „võitlus ellujäämise nimel, teadaolevate struktuuride ja väärtussüsteemi kokkuvarisemine, sellel on nii palju potentsiaali.“ Nii et see oli suurepärane lähenemisviis, mille abil näidata meie maailma ja meie probleeme sellises maailmas“.

[„Light of Hope“](#) on loona vaata et paremgi.

[The Misfits "Scream".](#)

Lugu on punkbändi Misfits üheksas singel ja ainus singel, mis ilmus nende 1999. aasta albumilt Famous Monsters. Laulu muusikavideo lavastas George A. Romero, "Elavate surnute" filmide režissöör.

[Disturbed "Asylum".](#)

Nimilugu ameerika metalbändi viiendalt albumilt, mis ilmus 2010. Võiks arvata, et mis sel ajal zombindusega pistmist on, aga siiski... Skisofreeniline õhkkond muutub kiiresti tõeliselt õõvastavaks ja see lõpp... jälle üks suurepärane tervik ning pisut teistlaadi käsitus elavatest surnutest.

Nonii, nüüd hakkab hullus tasapisi sisse tulema. [Family Force 5 “Zombie”](#).

Atlantast pärit ansambel, kes segab erinevaid muusikastiile – punki, räppi, nü-metalit jne. Videos on kasutatud muljetavaldavat hulka meigitud ja kostümeeritud fänne. Video pole enam päris tõsine, vaid paras pilgar. Dead Lives Matter!

[Mad Dukez & Fresh Kils “Decadent Dead”](#).

Ja jaburamaks läheb! Nagu Michael Jacksoni, tantsib tõmmu mees koos – ei, mitte huntidega, seda tegi üks valge mees, – vaid zombidega. Zombid näikse olevat üks muusikalembene rahvas.

Juba Blondie 2011 aasta loos [“Mother”](#) rüüvad zombid ööklubisse.

Muide, dekadentlike surnute lõpus on tore nüke filmile “28 päeva hiljem”.

[Levitika “Zombie Barbie”](#).

Tegu on Austraalia lauljatri esimese videoga aastast 2015. Uskuge või mitte, aga tegu on ühiskonnakriitilise teosega, mille sõnum lauljatri sõnul on, et olge te ise, ja ärge alluge ühiskonna survele olla keegi teine. Ehk siis ärge zombistuge plastmassist tooteks.

Hoopis kummaliselt käitub aga zombi Your Favorite Martian loos "[Zombie Love](#)".

Tegu on ameerika juutuuberi Ray William Johnson'i bändi/projekti videoga. Tegu on koomikuga, kelle saatel ta oma kanalil Equals Three oli 10 miljonit tellijat, ja see pääses ka Guinnessi rekordite raamatusse. Hiljem andis ta huumorišõu juhtimise üle teistele koomikutele ja alates 2011 keskendub teistele projektidele, muu hulgas ka muusikale.

Zombid müttavad ka sama bändi teises videos (Linkin Parki loo "[High Voltage](#)" kaver).

Kui juba multikateks läks, siis Riho Välk saatis paar linki siia lisamiseks:

Touhou Project on ühe jaapani härrasmehe sooloprojekt, mis koosneb 28 ametlikust mängust alates 1997. aastast. Mängude sari on jõudnud ka Guinnessi rekordite raamatusse kui kõige suuremahulisem ja mõjukam fännipõhine mängude sari. Selle edu taga seisab kaks peamist faktorit – esiteks on kõikide nende mängude peale kokku tohtus koguses tegelasi, mütoloogiat ja suhteid, mis on omakorda fännidele inspiratsiooniks. Ja kuna tegu on ühemeheprojektiga, kelle selja taga ei ole kurja korporatiivmasinat, mis võitleks autoriõiguste eest viimse veretilgani, siis on fännid loonud Touhou Projectist rohkem erinevaid materjale kui ühestki teisest teosest. Iga aasta toimub Jaapanis ka kaks ametlikku festivali, mille külastajate arvu saab lugeda sadades tuhandetes. Touhouwiki registris on hetkeseisuga 5988 unikaalset fännide loodud muusikaalbumit.

Akatsuki Records – [Necromantic](#)

Nagu juba pealkiri ütleb, on tegu lembelooga zombi ja tema emanda vahel. Yoshika Miyako on siinjuures klassikalise hiina folkloori elluäratatud laip, kes liigub edasi kohmakate hüpetega, hoides käsi enda ette sirutatult. Loo teine tegelane, Seiga Kaku, tahtis saada endale alluvat, kes valvaks templi kõrval olevat surnuaeda, ning laibale talismani otsaette kleepimisega sai ta endale ustava ja väsimatu teenri.

Aga nüüd on see zombi ta südame varastanud... “Doki doki waku waku” on jaapanis mõnevõrra levinud onomatopoeetiline väljend, mis tähistab südame erutatud tuksumist.

IOSYS – [Heartful Necromancer](#)

IOSYS on üks kuulsamaid ja edukamaid Touhou doujin grupeeringuid läbi ajaloo. Nende edu võtmeks olid aga nullindatel aastatel populaarsed flash animatsioonid – neid oli lihtne teha ning need levisid kulutulena. Nii on IOSYS vajutanud oma templi mällu kõigile, kes külastasid nullindatel flash videote lehekülgi ja ka erinevaid foorumeid.

Millega on tegu, on kindlasti tabatav esimestest nootidest – ikka vana hea Michael Jacksoni “Thriller”. Isegi see kõige kuulsam tantsupoos on esindatud.

Vähem kui 100 sekundi pikkuse totaka video sisse on pakitud Touhou essents – lõputul arvul stiliseeritud tüdrukuid, kes kõik esindavad mingit aasia mütolooogia elementi. Peamiseks tegelaseks on Kaenbyou Rin, kes on inspireeritud hiina müütilisest deemonist, kes varastab matustelt kirstusid koos laipadega. Touhou mängudes on tema ülesanne aga laipasid küttematerjaliks põrgusse kärutada. Lisaks näeme teda ka kinos krõpsude või popkorni asemel hingesid söömas.

Mõlemal lool on Youtube's inglisekeelsed subtiitrid täiesti olemas, tuleb alt nurgast sisse lülitada.

Aga aitab multikatest, tagasi jaburate zombide maailma!

Jamie T, pärisnimega Jamie Alexander Treays on inglise laulja, taustabänd The Pacemakers. Tema video loole [“Zombie”](#) võitis 2015 aastal NME (ajakirja New Musical Express) Award parima video auhinna, võitis ka lugu ise, saades parima loo auhinna, mida toetab Tito’s Handmade Vodka. Auhind ise on muidugi omaette vaatamisväärsus.

Video on värskendavalt jabur ja jälle on tegu musikaalsete zombidega. Ka ülejäänud kõrtsiseltskond on nii resigneerunud, et palju surnutest ei erine.

Veel üks ansambel, kes arvab, et parim vahed zombidega toimetulemiseks on muusika, on Inglise ansambel Hawk Eyes oma looga [“I hate this, do you like it?”](#).

Aga zombid ei väsi üllatamast. Jalgpalli mängivad zombid? Zombidest kisakoor? Aga palun! Gob ja [“I Hear You Calling”](#).

Kanada punkroki pundi lugu pärineb aastast 2001. Ansambli lugusid on palju kasutatud videomängudes ja seegi lugu on NHL 2002 mängus.

Mõnusalt jabur ja hoogne on ka Grave Diggeri video [“Zombie Dance”](#), mille nad tegid koos ansambliga Russkaja.

Grave Digger on Saksa hevipunt, mis tegutses aastatel 1980-87 ja tuli uuesti kokku 1991. Salvestanud mitmeid temaatilisi albumeid (muu hulgas kuningas Arthuri temaatikal, aga ka Edgar Alla Poe novellidel põhinevaid). Russkaja on ska punki viljelev Austria ansambel, kes ise nimetab oma stiili vene turbo-polka-metaliks.

Orbituary [“Ten Thousand Ways To Die”](#).

Pisut eneseirooniline video, kus ansambel, saades teada, et saalis, kus nad kavatsevad järgmisel päeval esineda, on sel õhtul mängimas Florida speed metali ansambel Nasty Savage.

Big Daddy abiga sisse astudes kohtavad nad teisi Florida metallikoone, näiteks Glen Bentonit Deicide'ist. Videos on näha zombistunud Elvisti, pilvekujulist Lemmy Kilmisteri Motörheadist, punane koll on aga Orbituary enda plaani kaanelt. Vihjeid on filmidele “Titanic” ja “Alien” ja loomulikult ka Michale Jacksoni “Thrillerile”, nii et oleme ringiga alguses tagasi.

Tegelikult on Orbituaryl ka teine animeeritud video, kus zombid sees – eelmise eelugu [“Violence”](#), milles nad sinna esimenispaika sõidavad.

Kui eelmisel aastal oli üks robotilugude õhtu naelu twerkiv perse, siis seekord lõpetame [breikiva zombiga](#).

Tegu pole küll muusikavideoga, aga sobib suurepäraselt zombidiskot lõpetama.

Mänguarvustus: Multi Users in Middle Earth ehk MUME (Glen Simson)

Kuigi põhiliselt on mu huviorbiidis ikkagi teadusulme, siis seekord räägiks natuke *fantasy* teemadel. Kas te teadsite seda, et on üks arvutimäng, mille mängijate arvust suuremahulise osakaalu moodustavad eestlased? Täpset numbrit küll pole teada, aga neid on kohata igal nurgal, olles tunde seltskonnas koos mänginud ja inglise keeles suhelnud, poetab keegi grupis kogemata eestikeelse sõna “Kurat” ja tuleb välja, et kogu neljane seltskond ongi tegelikult kõik eestlased. Samuti on ka suur kogukond rootslasi, öösel mängivad ameeriklased ja isegi Austraaliast on mõni tegelane. Kõige suurema šoki sain ükskord tõreledes grupikaaslasega kellele ütlesin “kiiremini, kiiremini” ja sain vastuseks “Ma ei saa, ma olen pime, arvuti loeb mulle kõike ette.” Pime inimene arvutiga mängimas? Aga tõepoolest, pimedate jaoks ongi see hea mäng, sest kogu mäng käib tekstirežiimis.

Selle mängu nimi on [MUME](#), inglise keeles lahti kirjutatuna Multi Users in Middle Earth.

Loomulikult toimub kogu mäng Tolkieni keskmaal. Kui Tolkien oma keskmaa lugusid kirjutas, et osanud ta uneski näha, et aastal 1992 otsustavad Šveitsi tehnoloogiainstituudi tudengid teha sellest arvutimängu, mida saab üle võrgu kambakesi mängida. Eesmärgiks oli neil luua võimalikult autentne Tolkieni maailma kujund, võimaldades mängijatel olla nii heade kui ka pahade poolel. Mäng ise on üks kõige julmemaid ja halastamatumaid mängu, mida ma üldse kohanud olen, ning võiks liigitada alles hiljuti populaarseks saanud ellujäämismängude kategooriasse nagu Rust, DayZ või kasvõi võrrelda jõhkruse poolest Dark Souls mängudega. Tundub põnev? Okei räägime siis nüüd ka sisust.

nagu Voore küla, Fornosti kindlus, Vaikne ja rahulik Thorini kodu Sinimägedes, seadusteta varaste linn Tharbad, Sünklaas ja samuti ka Mäekollide koopad.

Mäng ise on põhimõtteliselt jao taseme (kuni 7 inimest) võitlus heade ja pahade vahel. Kogu mängu pinge on suunatud rassisõjale, milles Sauroni kasvandikud nagu trollid, mäekollid ja mustad numenoorlased sõdivad Manwe sabarakkude, haldjate, päkapikkude, inimeste ja kääbikutega. Võitlus on halastamatu ning üksteise vihkamine kohustuslik - kui haldjas ja mäekoll avastatakse koostööd tegemast, siis saavad jumalate poolt karistada mõlemad. Mängijate vahel loomulikult sellist vihkamist ei ole, sest mõlemal poolel mängivad ju täpselt samad inimesed. Selleks, et haldjat mängides sõjas poolt vahetada, tuleb nunnu ja heatahtlik haldjas kohalikku kõrtsi ära parkida ning poole tunni pärast on juba lubatud sisse logida vihase koopatrollina ja tulla Voore juurde kääbikuid kimbutama.

Üks mööndus on autentsuse suhtes mängitavuse kasuks siiski tehtud, mängida saab nii maagi, mis üldiselt oli Tolkieni maailmas väga reserveeritud positsioonid jumalatele kui ka preestrit, kes oli keskmaal üldiselt kirjeldamata nähtus.

Mäng on julm, julmusesse ja halastamatusesse panustab see, et olles tapnud oma vastase, saad endale kogu tema varustuse ning sina saad kogemuspunkte ja vastane kaotab neid väga märkimisväärses koguses. Olles just ise maha tapetud mäekollide poolt, sünnid karakteriga uuesti nagu Gandalf raamatus, aga täiesti alasti ja hakkad kogu oma nänni-hunnikut otsast peale kokku koguma. Jah, kogumishaigus on ka siin mängus esindatud, sest kogutakse nänni ka sõpradele, kes võivad surma saada. Ainukese erandina on priid sellest mammonakultusest trollid, kellel lihtsalt ei ole vaja mitte mingisugust varustust, sest nad on lihtsalt suured ja lihtsalt murravad relvaks keskmise kase või siis lajatavad oma suure kümnetonnise koopatrolli rusikaga. Nendega on aga see, et nii nagu nad päikese kätte jäävad, tuleb alustada kogu mängu otsast peale, sest nad kaotavad kõik oma kogemuspunktid. Mõnikord võib see tähendada kuude pikkust mänguperioodi kaotust või isegi lausa aastatepikkust. Üks väike vale liigutus ja kogu sinu aastatepikkune karakteri areng läks just torust alla.

Surma saab vahel lihtsalt, näiteks võib mäe otsast alla kukkuda või jalutada salakavalate mäekollide kaevatud elevandilõksu. Või siis rahulikult Tharbadi linnamüüri ääres pikniku pidades avastada, et sind ründavad tigidad mäekollid, kellel on nuiad immutatud sünklaane ämbliku mürgiga ning vigasena kodupoole loivates jäid tee peale lihtsalt magama. Üks-ühele kaklused võivad aega võtta kümneid minuteid, kuid seitse vs seitse võid surma saada 20 sekundiga. Tavalised on ka juhtumid, kus haavatud must numenoorlane limpab ukse taha ning lahingust joovastunud haldjas avastab järele joostes, et ukse taga on seitse irvitavat trolli, kes ukse kinni löövad ja küsivad: "Nii, poiss, mis sul mureks oli?".

Kõike mõjutab aastaaeg. Suvel on võimalik põgeneda üle jõe ujudes, talvel on aga jõgi jääs ja jäljed jäävad maha ja talvel on liikumine väsitav. Tumedate jõudude jaoks on väga oluline päeva ja öö tsükkel, sest päikese käes on mäekollid uimased ning trollidega juhtub see, mis eelnevalt kirjeldatud - järgi jääb ainult kivikuju. Mõned ukSED avanevad ainult kuuvalgel ööl ja mõnda kohta ei saa sisse sellepärast, et koopa sissepääs on jää all vee sees.

Selle mängu mängimiseks on vaja väga tugevat emotsionaalset kontrolli. Hirm, õudus, õnn ja rõõm suudetakse mängijateni tuua väga ehedal kujul. Kõrge suure ja vana trollina mängides on sul konstantne hirm päikese ees ja haldjana mõnda mäekolli maha lüües rõõmustad sõjasaagi üle. Vajalik on meeskonnatöö, sest ka arvuti poolt juhitud karakterid on tihtipeale niivõrd karmid, et üksinda neist jagu ei saa. Tuleb kokku ajada kamp, kasvõi sellepärast, et kiirus on oluline. Mõne kolliga Gandalfi ja Balrogi moodi pikalt madistades tulebki kohale kolm-

neli mäekolli, kes ei hooli sinu lahinguhaavadest ja su kiiremas korras tagasi Fornostisse külatolana alasti ringi jooksmata saadavad.

Loomulikult on võimalik ka seda mängu mängida ilma erinevatesse mängijate vahelisse kaklustesse sekkumata. Võib ju ka mängida lihtsalt rollimängu "kääbik kääbiklas" küpsetades pannkooke ja püüdes kala, samuti saab ka rahulikult seigelda Morias ilma otse kellegagi tüli norimata, kuid seiklustel tuleb alati arvestada ohuga, et tuleb mõni kuri troll ja tahab nii sinu pannkooke endale kui ka sind ennast supipotti pista.

Üldiselt mängijate kogukond on ka väga sõbralik ja tore ning paljudest on saanud väga head sõbrad hoolimata sellest, et kuude kaupa üksteisel sihverplaate segi taovad Põlatud on ainult ühed tüübid, need võlurid, kes trollid enne päikesetõusu keset põldu magama võluvad.

Raamatuarvustus: Kuidas karastus Spin (Ene Kallas)

Oletame korra, et on maailm, kus eksisteerivad superkangelased. Noored teismelised superkangelased. Siis oletame, et seesama maailm on militaristlik-totalitaarne. Ajupestud ja patriootiline. Tegu on niisiis maailmaga, mis allub sõjaväele ja kus kõik see, mis kuidagi pilti ei sobi, kuulutatakse valeks ja seda taunitakse.

Niisamuti taunitakse kõike, mida ei teata ja millest aru ei saada. Selle asemel, et uurida, mis tegelikult toimub, tegeletakse tagajärgede likvideerimisega. Reageeritakse sellele, mis toimub nüüd ja praegu. Kõikide nende hääl, kes tahaksid teada, kas sellel reageerimisel on üldse mõtet ja et kas kõike ei oleks võimalik paremini korraldada, vaigistatakse.

Selles maailmas on olemas ülemklass ja alamklass. Ülemklassi kuuluvad need, kes tegelevad maailma kaitsmisega. On seotud sõjaväega. Kõik teised peavad kuidagi hakkama saama. Klassiline vahe on nii terav, et automaatselt on ülemklassi kuuluvatel noortel olulised privileegid. Sellised, millest alamklass vaid unistab.

Just sellises maailmas peab hakkama saama mina-tegelane, neiu kutsungiga Spin. Et kõik oleks kordi põnevam, põlatakse Spinni tema isa pärast. Isa tegude pärast. Isa osutus nimelt reeturiks ühes väga olulises lahingus, mis otsustas maailma saatuse paljudeks aastateks.

Kas tüdruku isa on tõesti reetur? Kas Spin ei saa järgida oma heledat tähte ehk unistust saada lenduriks? Kas reeturi tütrele on muud kohta ühiskonnas kui elada paariana koopas? Miks teda niimoodi kiusatakse, olgu ta isa kes tahes? Kuidas hakkama saada põlatuna ja ühiskonna poolt tõrjutuna? Miks ollakse ikka veel patriootlik pärast seda, kui ühiskond on sulle selja pööranud?

Need on peamised küsimused, millega raamat tegeleb. Sanderson laseb kogu aeg paista, et jutt Spini isa reeturilikkusest on vale. Vähemalt osaliselt. Pea esimestest ridadest. Jah, muidugi, tüdruk ei taha seda uskuda. Kes ikka tahaks oma suurest eeskujust midagi taolist uskuda? Spin põeb selle pärast, aga natuke liiga vähe. Ta on trotslik, jonni täis ja teeb seda, mida tahab. Järgib oma heledat tähte. Või tähti...

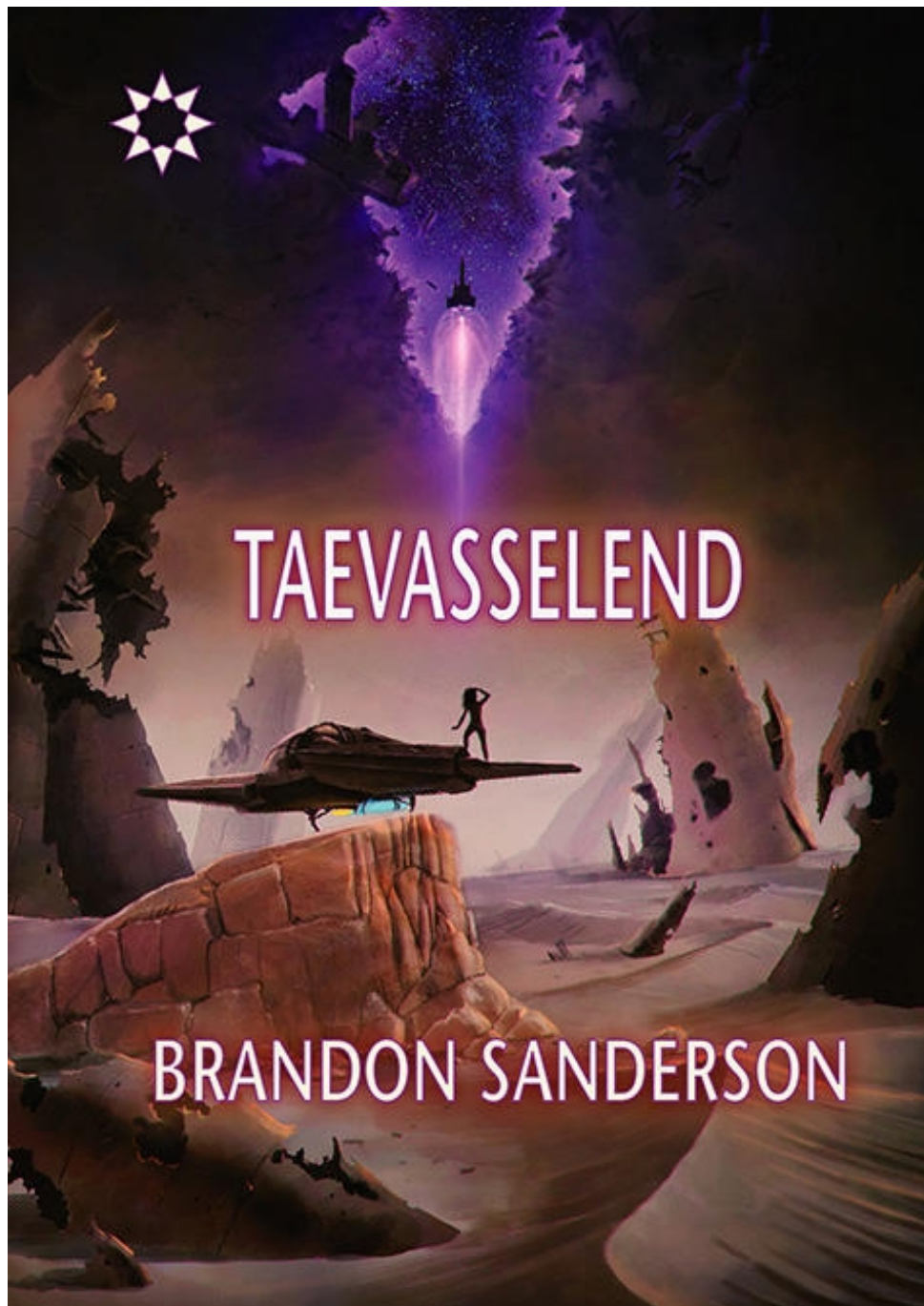
Pärismaailmas ei juhtuks sellise jonniga mitte midagi. Superkangelaste maailmas aga saab Spin oma tahtmise. Ta saab lennukooli sisse, kuigi maailma valitseja paistab teda vihkavat. Ta saab õppida, kuigi talle ei tagata ei sööki ega ulualust nagu kõikidele teistele. Õppida saab ta aga ainult sellepärast, et isa vana võitluskaaslane võtab ta oma tiiva alla. Sest teab, et tüdruk ei ole süüdi isa pattudes, olgu need millised tahes ja kuitahes suured.

Spinni väntsutatakse läbi erinevate olukordade. Läbi raskuste. Läbi selliste asjade, mis võivad murda ka kõige tugevama selgroo. Ometi Spin saab kuidagi hakkama. Nutab natuke, mõtleb natuke, põeb natuke. Aga ainult natuke! Mis tundub kuidagi ebaloomulik, kui lähtuda tavalooikast. Kui aga endiselt oletada, et eksisteerivad superkangelaste maailmad, on kõik selge. Muidugi ta saab hakkama absoluutselt iga takistusega. Mis sest et on tavaline tüdruk. Või noh, peaaegu tavaline. Ta saab hakkama kangelasteoga, saab hakkama ka sellega, et ta isa rehabiliteeritakse. Jääb ise ellu ja puha. Veel enam. Paistab, et ta on silma jäänud selle maailma kõige suurematele. Ja ees ootab helge tulevik...

Me muidugi ei unusta seejuures ära, et tegu on superkangelasega? Teismelise

superkangelasega.

Kokkuvõttes aga päris meeldiv lugemiselamus, kenasti välja joonistatud maailm, loogiliselt ära põhjendatud. Psühholoogiliselt. Mjah. Mis seal ikka. Kui superkangelane, siis superkangelane.

Brandon Sanderson

Taevasselend

Tõlkinud Eva Luts

Fantaasia

2020

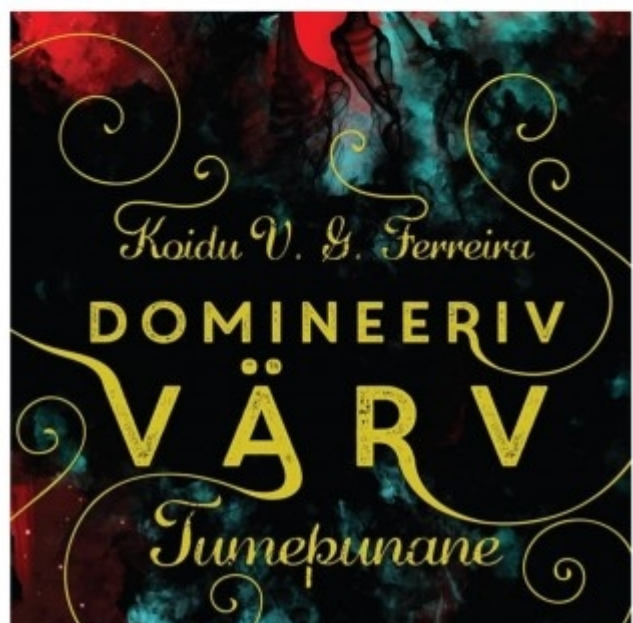
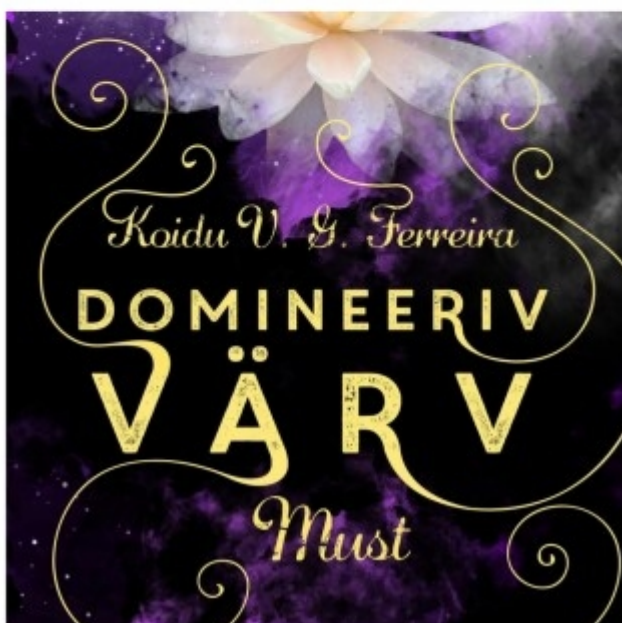
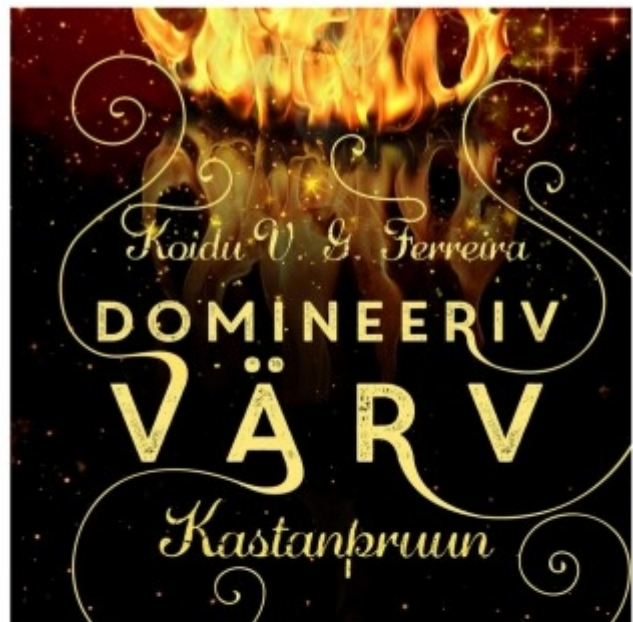
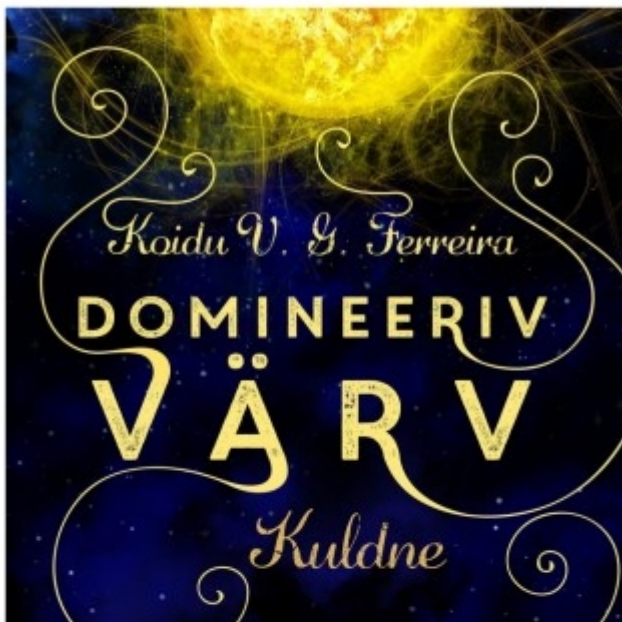
400 lk

Raamatuarvustus: Koidu Ferreira tetraloogia „Domineeriv värv” (Marko Kivimäe)

Tsiteerin algul iseennast “Lugemise väljakutse” Facebooki grupist: “Minu jaoks on domineerivate värvide seeria puhul huvitav kõrvalt vaadata (pole lugenud), kuidas ulmehuviliste kokkusaamiskohas BAASis pole isegi seda autorit kirjas, rääkimata raamatutest, rääkimata raamatute arvustamisest. Samal ajal siin grupis on (üsna eranditult naiste poolt) seda sarja taevani kiidetud, vist pole ühtegi karvustavat juttu kohanud. Muidugi pole ma ilmselgelt kõiki jutustusi läbi lugenud.

Igal juhul olen mõlgutanud mõtet, et äkki võiks lugeda.

Tegemist on eesti kirjanikuga, kes elab Prantsusmaal, "Domineerivad värvid" on autori debüüt.

Peale seda oli veel natuke mõttetööd ning otsustasingi tellida sarja esimese raamatu ära. Ülejäänud tulid ka varsti riburada mööda järgi kuna lugemine sujus mõnusalt, raamatud keerasid ise enda lehti. Sihtgrupiks on ilmselt teismelised tüdrukud, seega sobisin lugejana imehästi. Nali naljaks, ma loen hea meelega erinevat kirjandust, väärt lugemine on väärt lugemine, olenemata sellest, kes mingit sorti raamatut enim loevad.

Tegevus toimub tulevikus, peategelaseks on kohe-kohe täiskasvanuks saav tüdruk Cordevia. Mitu tuhat aastat on möödunud praegusest hetkest ning inimkond on ise endale augu kaevanud. Loodus on ära rikutud, osoonikiht kadunud ning inimesed elavad maa-alustes baasides. Baasidest välja minnakse harva, sest karm päikesekiirgus tapab kaitsetu inimese kiirelt. Elu baasides ning inimsuhted on üsna rangelt ära reglementeeritud - süüakse tehistoitu, meeste-naiste vahelised suhted on minimaalsed, sisuliselt ongi alles jäänud vaid tehniline pool soo jätkamise eesmärgil.

Kogu sellesse maailma maandub aga ühel hetkel jalustrabava väljanägemisega noormees nimega Clay, kes ajab laksust kõigil tüdrukutel pead sassi. Mis on iseenesest omamoodi huvitav-küsitav, sest kui on pikka aega ehitatud ühiskonda üles nii, et tunnetel pole väga kohta, siis kuidas äkki võõras poiss ürgsed instinktid nii võimsalt käima tõmbab? Aga see selleks, raamatu loetavuse ja atraktiivsuse jaoks töötab see võte vägagi hästi, suur osa raamatust ongi seotud erinevate tunnete mänguga. Kas ikka poiss minust hoolib, miks ta nüüd küll mu õega räägib, oh millise kuuma pilguga ta võõrast tüdrukut puurib!

Edasi läheb kogu sündmustik keerulisemaks, tulevad mängu paralleelmaailmad, erinevad inimvormid (kellest kõik ei olegi täitsa inimesed), mitmeid uudseid loomi, taimi, omaette poliitika ja traditsioonid, mis paralleelmaailmas toimivad. Algul see hetkeks kas just ehmatab, aga korraks löövad lained üle pea küll. Aga see läheb kiirelt mööda, kuna raamatutes on suurem rõhk siiski tegelaste vahel toimuval ning kogu ökosüsteem on taustaks. Esimese raamatu esimene pool kipub üsna paigal tammuma maailmaloo poolt. St natuke muidugi kogu aeg avaneb jälle midagi, aga just poole peal on pööre, mis kogu värki märksa põnevamaks muudab. Sama on tegelikult läbivalt kõigi raamatutega - kui otsida põlevat tegevust nõ. "klassikalise ulmeka" mõttes, siis seda on pigem vähem. Täpsemalt - on erinevaid vooluseid, rõhk on pigem tunnete-maailmal.

Kui veel rääkida "kohtumisest tundmatuga", siis raamatus on muuhulgas situatsioon, kus inimtüdruk kohtub võõramaalasega, kujumuutjaga. Ehk siis noor naine armub ära võõramaalasesse - eks on neid lugusid ju küll, kui eesti naised väljamaal endale armastuse leiavad ning pesa sisse seavad. See on üks paljudest kohtadest, kus autor räägib tegelikult igapäevaelust läbi ulmeprisma.

Raamatutes on palju nn. "tundlemist", ei jää puutumata ka keerulisemad teemad nagu näiteks sunnitud rasedus, vägistamine või abort. Üldse tasub arvestada, et kõik need neli raamatut on ikkagi kantud armuteemadest ning sugutungist. Vorm on teostel ulmeline, selle kihi alt paljastub naistekas mis naistekas - mis seletab ka seda, kuidas "Lugemise väljakutse" grupis on sarja tutvustanud seni eranditult... naised. Tähendab, mu kirjatoon on kohati justkui natuke irooniline või rappiv, samal ajal alguses kirjutasin, et raamatute lugemise sujus mõnusalt. Kõlab natuke vastuoluliselt, aga tegelikult täpselt nii oligi - raamatutes on nokitavaid kohti, kuid see ei sega lugemist. Lugesin isegi sarja läbi järjest paari nädalaga, raamatud imesid endasse küll. Väljend "naistekas" on mu silmis teenimatult negatiivse alatooniga, enda jaoks on see lihtsalt üks kirjanduse vormidest, kus siis on teemad, mis üldiselt kipuvad naistele sutsu rohkem huvi pakkuma. Mis ei tähendaks, et ei võiks huvi pakkuda meestele. Näiteks laste (eriti Alricku) osa on väga sümpaatne ja kiskus kohati pisara silma.

Sari samaaegselt tegeleb ja ei tegele ka "suurte teemadega". Kuna kõik toimub mina-vormis, siis avaneb maailm läbi üksikindiviidi prisma ning tema jaoks on peamiselt ikkagi tähtsad laps(ed) ja kaasa(d), tegevus keerleb ümber inimsuhete. Eks taustal toimub vahel ka maailmu hõlmavaid sündmusi, on ohvriterohkeid konflikte ja paleepöördeid. Suurem rõhk on aga ikkagi Cordevia elul, enamasti on juttu tunnetest.

Kui esimene raamat on selline, kus ulmelist osa ikka jagub ning paljud mõtted on uudsed, siis maailmaloomes mõttes järgmised edasi ei arene. Edasi on rõhk kostüümidraamal ja võimuvõitlusel, täpsemalt on väga palju arutlemist ning kogu jutt kipub käima selle üle, et kuidas alfaist kukutada, kuidas käib sigimine, kes kellega paari heidab, kuidas parima kombinatsiooniga maailma valitseda. Kuna erinevad tegelased ning maailmad on... erinevad, siis läheb pidevalt palju auru pideva selgitamise peale. Põhimõtteliselt liigubki raamat edasi sisuliselt reaalarajas, kus endal kippuski tähelepanu hajuma ja lugemine vahepeal diagonaali minema. Sest mingi piirini on see kõik huvitav, aga väga pikalt ei jaksa süveneda. Sellist osa oli pigem vähe - aga oli.

Paljud tegelased on raamatutes pikka aega, algusest lõpuni, aga ega nad kuidagi mitmemõõtmeliseks ei muutu. See on kusjuures täitsa huvitav fenomen, kuna lehekülgi on sarjal kokku natuke alla kahe tuhande ning personaaže esiplaanil pigem vähe, siis jäävad nad kuidagi visandlikuks. Tihtipeale õnnestub autoritel läbi tegevuse karaktereid värvikamaks maalida, aga domineerivate värvide sarjas on tulemus natuke kahvatu.

Kui rääkida raamatu tehnilisest poolest, kirjaviisist, siis väljend "nullstiil" on ilmselt üsna korrektne. Ilusti ja korralikult kirjutatud, ilma väga erilise autoripoolse kiiksu või eripärata, normaalne ja igatepidi "okei" tulemus. Mis muide pole kindlasti halb, eriti kuna tegu on ju autori esimeste raamatutega. Keelekasutus on üldiselt mõistlik, samas kuna igasugused nimed on võõrapärased, siis mingi hetk jäin esimese raamatu juures mõtlema, et kas loen nüüd algupärast raamatut või on tegu tõlkekirjandusega? Kuna ma olen viimase paari aasta jooksul mitmeid noortekaid lugenud, siis see raamat siin oli kohati raskesti eristatav "nendest teistest" (isegi vahet pole, mis keeles algselt kirjutatuna). Eks kodumaine värk on ikka sutsu sümpaatsem, aga mis seal salata - domineerivate värvide raamatud ei eristu väga palju muust ingliskeelse taustaga massist. Kogu see tegevuse-põhisus, kus filosoofiline pool (sisuliselt) puudub, ei ole eriti mõtisklemist ega arutlemist, vaid pidevalt jookseb järgmine sabin-sabin peale. Aga taas - tegu on debüüdiga, mu sõnad pole kuidagi halvustavad, vaid vähemalt enda silmis objektiivsed-neutraalsed.

Samas, kui pikemalt lugeda, siis hakkab vaikselt ridade vahelt tekkima suurem-laiem maailm ning on tunda, et autoril on, mida ütelda. Tähendab, see kõlas kuidagi ülbelt nüüd... mõtlen seda, et raamatu tegelastel on selgelt oma suurem eesmärk ning kogu see kupatus liigub väga selgelt kindlas suunas. Et isegi kui pole jooksvalt mõttemõlgutamist, siis pikas plaanis on tunda, et taustal on oma filosoofiline maailm. Ning see on sümpaatne.

Kui nüüd mõtelda sarja lõpu peale, siis viimase raamatu viimases veerandis läheb ühel hetkel mõtteviis järsult märksa sügavamaks, mis kogu varasema osa suuresti ümber mõtestab. Kas oleks võinud kogu raamat olla selline nagu lõpp? Ma isegi nii ei ütleks, kuna erinevatel stiilidel on omad plussid ja miinused, erinevad lugejad hindavad erinevaid lähenemisviise. Kusjuures, kui raamatu lõpp juba jutuks tuli, siis minu arust oli see paganama hästi lahendatud.

Kujundus, kujundus on seerial äärmiselt ilus, eriti kuna sinna juurde käivad taktsammus kaasas samalaadsed järjehoidjad. Kohtasin end vahel ikka niisama raamatuid vaatamas, neid kõrvuti sättimas ning nõndasama imetlemas.

Tegemist on siis noortesarjaga, eks? See pole tingimata niisama lihtne, sest on ju

peategelasedki vanuseliselt kaheksateistkümnenda eluaasta kandis, kes noorem, kes vanem, kelle puhul on üldse keeruline ütelda, et palju ta nüüd inimaastates on. Tugev rõhk on järelkasvu-teemal ning erinevatel inimsuhetel, seega võib ju küsida, et kas on ikka "noortekas", kui juttu on rasedusest, abordist, korraldatud abielust ja muust sellisest? Samas millal siis veel nendel teemadel rääkida? Igal juhul olgu see liigitus milline on, ma ise ütleks, et nagu hea raamatu puhul ikka, siis sobib lugemiseks igas vanuses lugejale.

Algus on hästi käima läinud, ootan huviga, mis autorilt veel tulemas on. Oskus kirjutada mõnusalt kulgevat raamatut on väga oluline, kui nüüd saaks ka miskeid põnevaid veidrusi juurde, tegelasi raamatulehtedel mitmemõõtmelisemaks ning lisada sügavamad filosoofilisemat poolt, siis oleks eriti äge. Ega praegune sari pole üldsegi paha, on kasvõi FB raamatukoide grupis näha, kuidas inimesed loevad seda õhinaga ja kiidavad taevani. Mida enamat on autoril vaja kui rahulolevaid lugejaid?

Koidu Ferreira "Domineeriv värv. Tumepunane", Varrak, 2017, 464 lk

Koidu Ferreira "Domineeriv värv. Must", Koitev, 2019, 480 lk

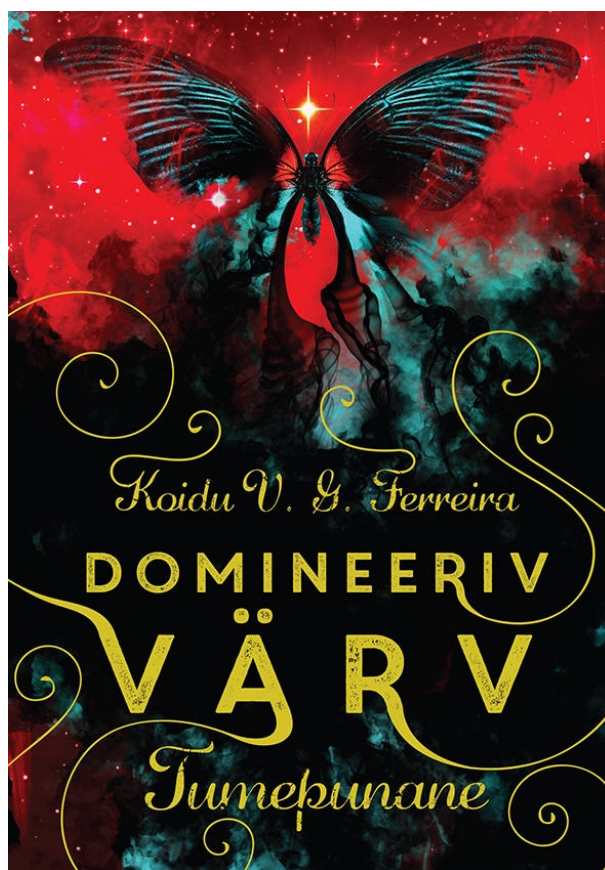
Koidu Ferreira „Domineeriv värv. Kastanpruun“, Koitev, 2019, 447 lk

Koidu Ferreira „Domineeriv värv. Kuldne“, Koitev, 2020, 540 lk

Raamatuarvustus: „Domineeriv värv” (S. M. Rattiste)

Raamatusarja „Domineeriv värv” neljandat osa toimetades 2020. aasta kummalisel meelihõlmaval kevadel mõtisklesin kogu sarja üle pikemalt. Ülluse ja ahnuse teemad nimetatud romaanis ja üldse ühiskonnas tõukasid mind lähemalt tutvuma kaoseteooriaga ning emakeelepäeval kirjapandud tekst „Koligani tiibadest ja ruumilõhest” on nüüd lugemiseks saadaval kirjanik Koidu V. G. Ferreira autorilehel veebis.

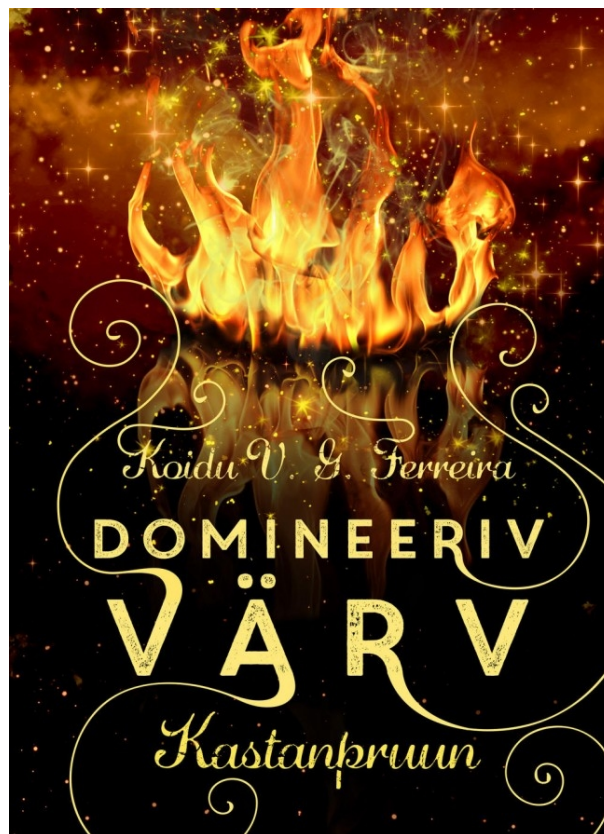
Siinse arvustamisega on, nagu on. Erapooletult arvustada võiks sellist teost, mille loomisega ei ole muud kokkupuudet peale lugemisnaudingu, kui aga käsikirja valmimise juures on pikalt viibinud nii enda pilk, näpud kui mõttemaht, siis on võimalik, hea Reaktori lugeja, siinkohal pigem pisut analüüsida autori esitusviisi ja kirjapandud lugu.

Romaanisarja esimese osa „Domineeriv värv. Tumepunane” toimetaja Tiina Aug on teinud tänuväärse töö, siinkirjutajale usaldati teine osa „Domineeriv värv. Must”, kolmas osa „Domineeriv värv. Kastanpruun” ja neljas osa „Domineeriv värv. Kuldne”. Kaunilt annavad kõikide raamatute kaanekujundused edasi romaani sisu, mille on hästi ära tabanud kujundaja Liis Karu. Kogu romaanisari on tegelikult kui illustraatori unistus – ilmekas tekst annab võimaluse välja mõelda, millised võiksid olla liisiad, nediisid ja apanusad ning kui kütkestavalt kaunid näeksid välja teeplate rassi esindajad. Jah, see lugu sobiks filmilinale.

Kirjanik Koidu V. G. Ferreira vaatleb romaanisarjas teismelise neiu silmade läbi, kuidas meile tuttav maailm on kauges tulevikus lahknenu kaheks vastandlikuks elukeskkonnaks. Kusjuures termin „elukeskkond“ sobitub loetu väljendamiseks mõõndustega, sest lausa surmaohud valitsevad mõlema maailma esindajaid nii ühel kui teisel pool. Muutustejärgsel planeedil on näiteks võimalik, et aeg-ajalt hõljub eikuskilt kohale roheline maalapike, millele astuja saab liikuda teise dimensiooni. See aga pole tivoliskäik, eluspüsimiseks tuleb olla pidevalt valvel ning tihti seistakse valiku ees ja tegelastel on vaja otsustada: mis on inimlik ja mis mitte, mis on väärikas ja mis ei ole.

Käsikirja lugemist alustades 2018. aastal sain autorilt vihje, et kõikidele küsimustele, mis sisu kohta tekivad, leian vastused sarja neljandas osas. Nii oligi. Trumpe ei käida selles fantaasiasarjas välja enneaegu, lugejale jääb rohkelt oletamis- ja avastamisruumi. Romaani esimest osa nautisingi lugejana, salvestades endasse muljeid, et edaspidi aidata ilmale kogu sari. Saan väita, et toimetamise käigus lugu ise ei muutunud, pigem püüdsime autoriga koostöös tuua esile tegelaste omapära nii kirjeldustes kui keelekasutuses ja lihvisime veidi väljenduslaadi. Vahetevahel oli vaja kirjanikult paluda pauside pikendamist ja tempo aeglustamist, et põnevad arengud oleksid lugejale haaratavamad ja tegevus ei kappaks kiirelt mööda. Romaani lõpp oli aga täielik üllatus, millele autor lisas olulise nüansi veel enne trükkiminekut.

Usun, et koostöö Koidu Ferreiraga mõjutas ka mu enda loomingut, püüdsin kirjanikult õppida eelkõige ladusat teemaesitust, kui samal ajal kirjutasin oma lühiromani „Betoonhingede aegu“, mis küll ulmest kaugena on loodud tõestisündinud lugude põhjal, kuid inimene on ju ikka inimene, ihad ja tungid on ikka needsamad.

Esimesel kokkupuutel „Domineeriva värvi“ tekstidega hämmastusin autori meisterlikkusest kontrastide esitamisel.

Elades romaani esimeses osas kaasa ülinappides pagendusoludes vireleva inimkonna riismetele, leppisin juba nii tegelaste kui meie planeedi saatusega, kuid siis äkki lahvatas avali teine maailm, tõmmates lugejat endasse oma lõhnade, värvide, kummaliste olendite ja lopsaka salapäraga. Romaani teises osas paelusid eriti peategelase sihikindlus ja leidlikkus ning tugev tahe. Kolmandast osast jäid kõige enam meelde mitmesugused tegevuspaigad massistseenidega, teeptide omapärased kombid ja tavad ning loomulikult ootamatud süžeeikäigud. Sarja neljandas osas aga avatakse inimloomuse peidus pool ja seni varjus olnud põhjused ilmuvad põnevalt nähtavale. Kogu raamatusarjas on suurepäraselt esitatud tegelasi armastamas ja väljendamas armastust ning näidatakse, kuidas väärikas kaotus aitab jõuda võiduni iseendas.

Võin öelda, et see noortesari pakub põnevust ka küpses eas lugejale, kasvatusteemadega põhjalikult tegelenuna olen seisukohal, et Koidu V. G. Ferreira neljaosaline fantaasiaromaan „Domineeriv värv“ on oluline ja hariv teos noorte jaoks näiteks õppe- ja kasvatusasutuste raamatukogudes. Teepiad ja inimesed raamatutegelasena, näiteks Clay, Larry, Bevis ja Stephen, pakuvad lugejale võimaluse saada aimu rühmituste toimimisloogikast ja hierarhiatest, sõltuvuste kujunemisest, ärakasutamisest, sõprusest, armastusest ja vihkamisest ning üleüldse täiskasvanuelust. Millise kummalise riituse läbi saab täiskasvanuks peategelane neiu Cordevia, ei oleks mõttekas siin ära jutustada ja koligani tiibadestki tuleb lugejal uurida ise. Gurmaanid ju teavad, et roa nautimist ei tohiks häirida kellegi teise kirjeldused sellest roast.

Uudiskirjandus 08/20

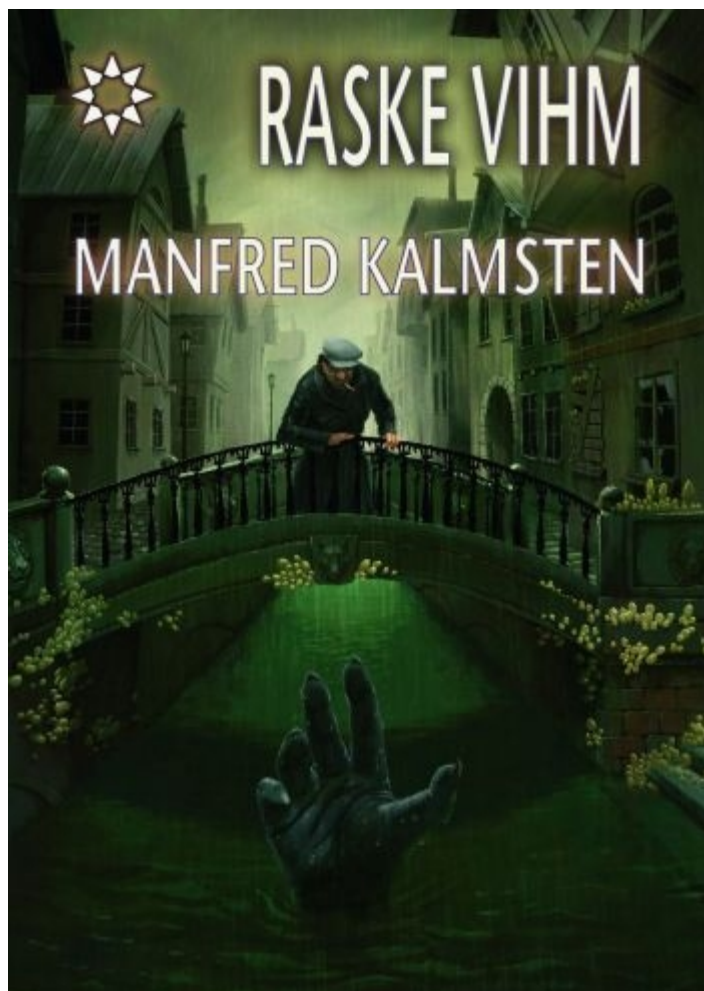
Fändomi sünd. Artikleid ulmekirjandusest.

Koostajad Veiko Belials ja Joel Jans

Artiklite kogumik on pühendatud Eesti Ulmeühingu 25. ja sõna "ulme" 50. juubelile, mis mõlemad on sel aastal (esimene veebruaris ja teine septembris). Ülesehituselt on see kaheosaline - alustame ulme defineerimisega ja anname ülevaate sõna "ulme" tekkeloost. Järgnevad ilmunud artiklid eesti ulmest kronoloogilises järjekorras kuni täiesti uute artikliteni. Teine osa on memuaristika moodi: tagasivaated, kuidas sündis ulmeühing, kuidas loodi aastaauhind Stalker, kuidas alustati ulmefestivalidega Estcon, ööajakirja Mardus ning võrguajakirjade Algernon ja Reaktor sünd jne. Kogumik mõtestab ühe kirjanduse alažarni olemust, näitab selle muutumist ja arenemist ajas.

Autorteks on kirjandusteadlased Andrus Org ja Jaak Tomberg, kirjanikud Indrek Hargla, Veiko Belials, Mairi Laurik, Jaak Urmet, Kristjan Sander, Joel Jans, Maniakkide Tänav, Ats Miller, tõlkijad Krista Kaer ja Mario Kivistik, stsenarist Andres Mesikepp, ulmeasjatundjad Raul Sulbi, Jüri Kallas ja Andri Riid.

Raamatu väljaandjaks on MTÜ Eesti Ulmeühing

Raske vihm

Manfred Kalmsten

Manfred Kalmsten sai ulmelugejate hulgas laiemalt tuntuks Eesti Ulmeühingu väljaantava auhinna Stalkeri võiduga 2018. aastal jutuga „Raske vihm“. Järgnes Stalkeri võit 2020. aastal jutuga „Lumemarjaveri“. See jutukogumik on autori debüütraamat, mis on täis fantaasia-, teadusliku fantastika ja õuduslugusid, mis meenutavad pisut Strugatskeid, Clifford D. Simakit ja Terry Pratchettit.

Tavalise toa tavalises hämaruses suitsetades tundus lihtsalt täiesti absurdsena mõte, et linnas eksisteerib olematu tänav... Nähtamatu koht... Või värav või mis iganes, ehk see, kuhu ta oli näinud Riianit suunduvat... ja kaduvat.

Kui Riiani lahkumisest möödus pooltund, viskas Sleiknir näppude vahel kustunud sigareti aknast kanalisse, riietus ja lahkus kodust, kuid mõtteid hajutada tal ei õnnestunud. Ükskõik kui palju Sleiknir end ka millelegi muule mõtlema ei sundinud, käristasid Riian ja eilne retk eesriide ja tungisid eesplaanile.

„Ilmarise tänav.“ Nii oli ta lugenud sildilt. Samal hetkel oli miski ta tähelepanu endale tõmmanud ning kui ta uuesti tagasi vaatas, oli tänav juba ammu tuttava majaseinaga asendunud. Seda, et selle maja taga, mis oli osa kunagisest linnamüürist, oli ainult Kaheteistkümmes Kanal, teadis ta piisavalt hästi.

Kaanepilt Meelis Krošetskin

Sari: Sündmuste horisont

Meeleheite valem

Heinrich Weinberg

21. sajandil avastasid meie päikesesüsteemi end gewtakideks nimetavad inimesed. Esimene sõbralik kontakt lõppes katastroofiliselt nii maalastele kui gewtakidele. Maalased said aga enda käsutusse uued tehnoloogiad ja teadmised ja hakkasid innukalt uurima ja koloniseerima nii päikesesüsteemi kui lähimaid tähesüsteeme. Maa keskkonnaseisund halvenes, puhkesid sõjad ja paljud inimesed põgenesid kosmosesse.

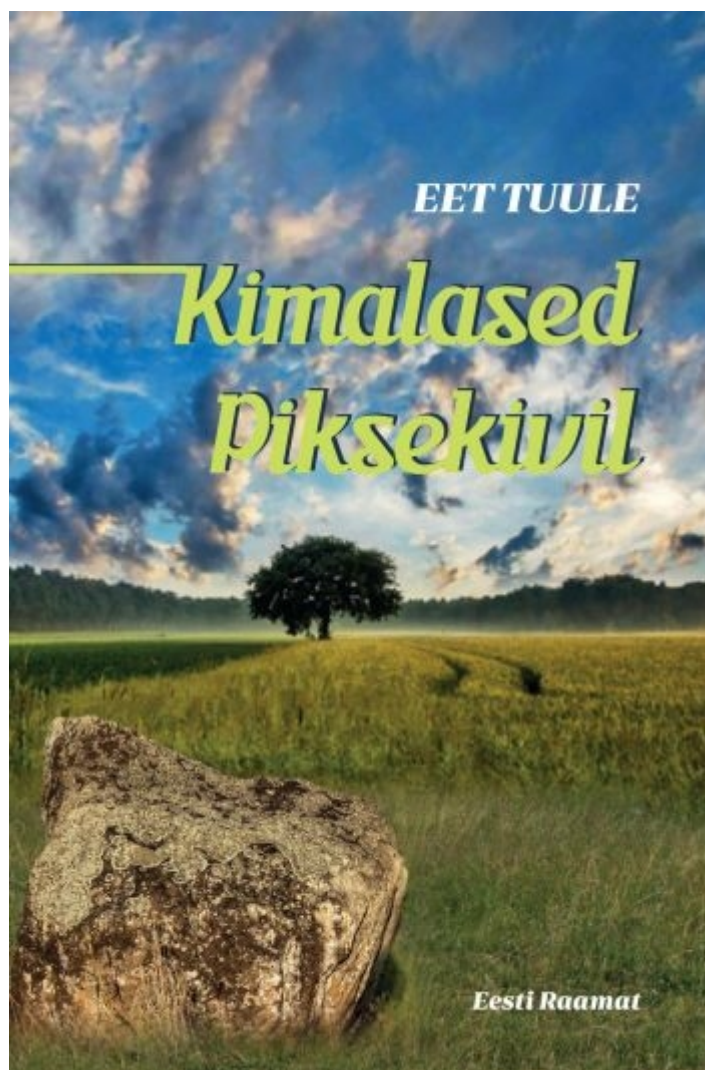
Neljanda aastatuhande alguseks on olukord Maal rahunenud. Ent kosmos on lisaks kõigele muule täis igasugust veidrat inimeste unustatud kola.

„Meeleheite valem” võtab loo üles kohast, kus „Eneseväärikusel pole sellega mingit pistmist” lõppes. Dr Leathercord rebiti välja kolkamaailma ülikooli teadlaseelust, kui teda süüdistati oma naise mõrvas. Vangla asemel sattus ta hoopis palgasõdurite kosmoselaevale ning peadpöörivatesse seiklustesse, millesse on segatud nii gewtakid, tähtedevahelist liiklust kontrolliv Gild kui ÜRO. Ta leidis ja kaotas uue armastuse ja sattus lõpuks koos kaaslastega lõksu Gulagi-nimelisel planeedil.

Sealt tuleb iga hinna eest minema saada...

Kaanepilt Meelis Krošetskin

Sari: Sündmuste horisont

Kimialased Piksekiivil

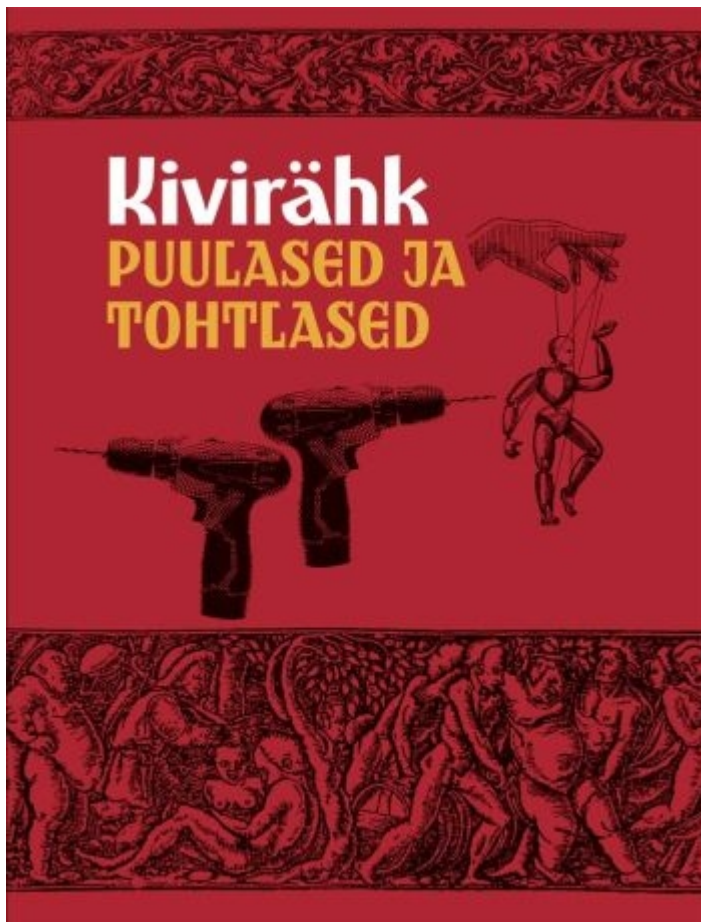
Eet Tuule

Keskea künnisele jõudnud Kertu pääseb imekombel raskest liiklusõnnetusest ja taas hakkavad teda painavad kummalised unenäod ning Piksekiiviga seotud mälestused lapsepõlvest. Naine otsustab aja maha võtta, et üle aastate külastada oma kodutalu Saaremaal. Seal kohtub Kertu kunagist naabripoissi. Ka Tõnu oli varakult kodunt lahkunud, kuid mõne aasta eest kodukanti naastes talunikuks hakanud.

Kuigi Kertu ja Tõnu isiklikus elus on palju pettumusi, lahvatab nende vahel kirglik armastus. Ent tee teineteise leidmiseni on sillutatud ootamatute katsumuste ja salapäraga. Armastajate ette kerkivad järjest uued takistused. Kas nad suudavad need ületada?

Kirjastus Eesti Raamat

269 lk

Puulased ja tohtlased

Andrus Kivirähk

Ja siis ma nägingi neid esimest korda. Terve leiliruum oli neid täis.

Linalakad tüdrukud, patsid õlgadeni. Laiaõlgised poisid, juuksed korralikult seilisse kammitud. Kõigil rahvariided seljas, nagu läheksid nad laulupeole. Nad tulid üksteise järel leiliruumist välja ja rivistusid seina äärde, justkui valmistuksid ühispildiks.

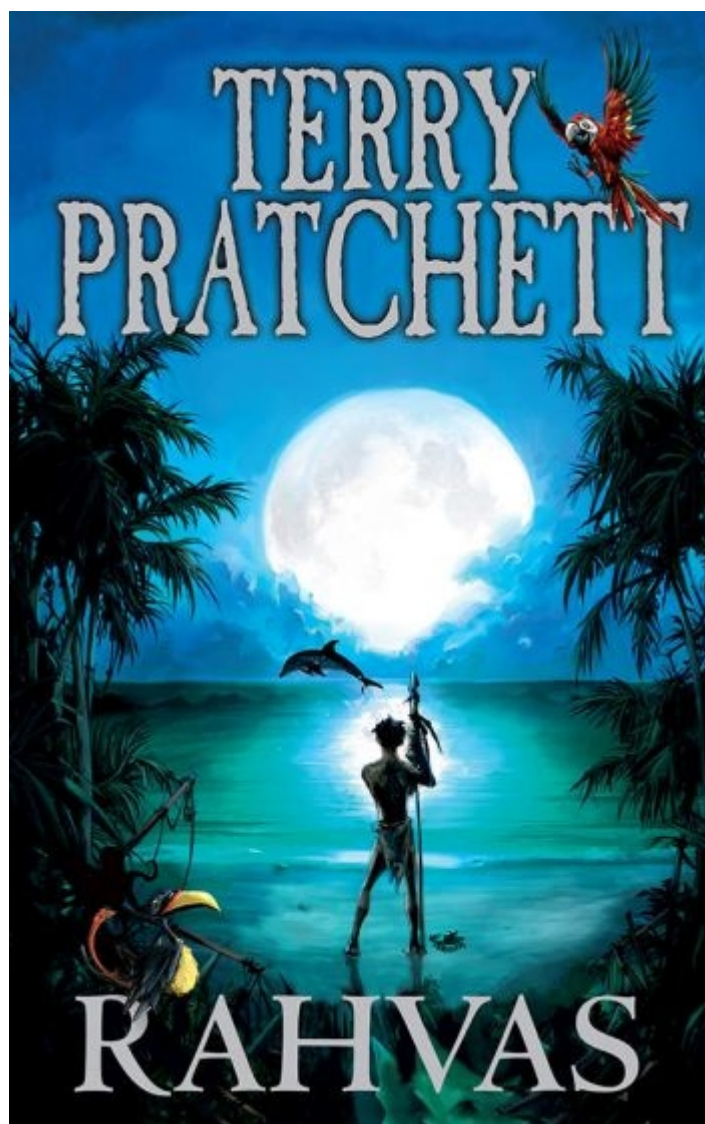
„Kes need on?“ küsisin ma jahmunult.

„Puulased ja tohtlased,“ lausus Kallela vaikselt. „Nad aitavad meid.“

Ilmunud esialgselt Indrek Hargla antoloogias "Eestid, mida ei olnud" (2017)

Kirjastus: EKSA

64 lk

Rahvas

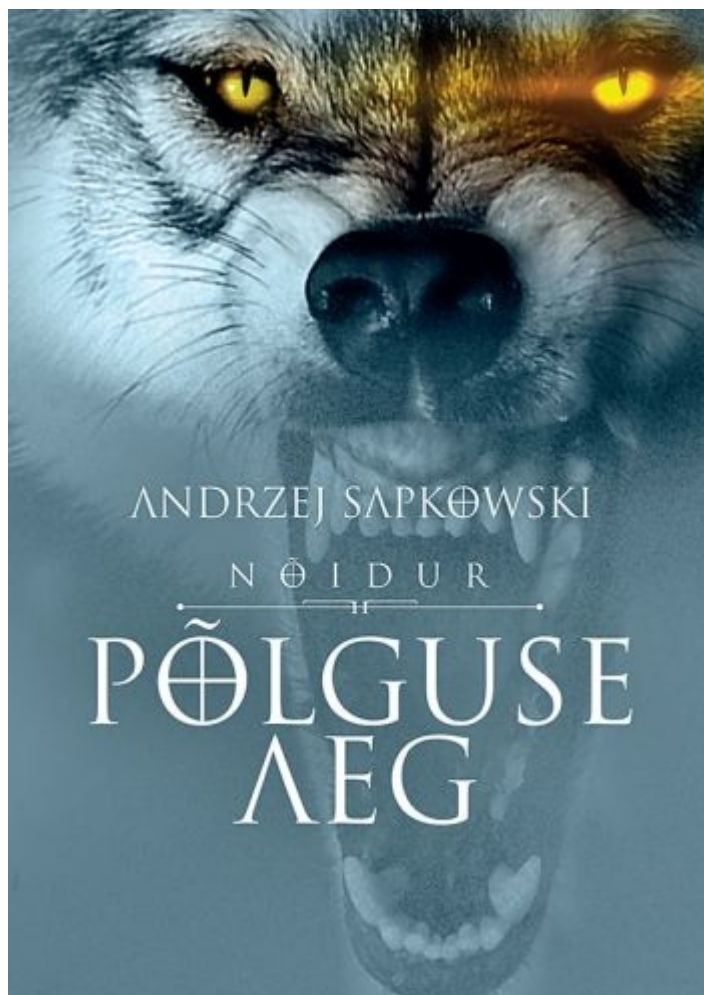
Terry Pratchett

Kui Mau jõuab tagasi kodusaarele, avastab ta, et on oma rahvast ainsana alles. Hiidlaine on võtnud temalt kõik lähedased ja pühkinud minema tema koduküla. Jäänud on ainult Esiisad, kes karjuvad Mau peas ja kamandavad teda. Kuid hiidlaine ka tõi midagi: metsa on ilmunud tohutu suur kanuu, mille pardal elutseb kummaline viirastustüdruk. Viirastustüdrukul on väga palju riideid, kuid pole varbaid, ja kohe esimesel kohtumisel kingib ta Maule lahkelt sädemetegija. Daphne, ainus ellujäänu „Armsa Judy” pardalt, kahetseb peaaegu kohe, et püüdis kohalikku poissi maha lasta. Õnneks oli püssirohi märg ja püstol tegi ainult sädeme. Daphne on kindel, et tema isa, kuningliku perekonna kauge sugulane, tuleb teda päästma, esialgu aga paistab, et ta peab leppima ainult Mau ja laeval olnud ropususe papagoi seltskonnaga. Üheskoos püüavad nad se pistada uue rahva ja saavad seejuures teada mõndagi põnevat ja vajalikku, näiteks kuidas lüpsata siga ja miks maksab õlle sisse sülitada. Terry Pratchett on ise öelnud, et kui on üks raamat, mille kirjutamata jätmist ta oleks kibedalt kahetsenud, siis oleks see just „Rahvas”. Teosel pole seost autori teiste sarjadega, kuid nagu ikka Pratchetti puhul, on tegemist inimliku, targa, põneva ja naljaka raamatuga, mis ei alahinda lugejat.

Kirjastus Varrak

Tõlkinud Allan Eichenbaum

384 lk

Põlguse aeg

Andrzej Sapkowski

Geralt on nõidur – süütute kaitsja, kes tumedatel aegadel astub vastu ka kõige hirmuäratavamatele müütidest tuntud olenditele. Kuid isegi tema ei ole valmis selleks, mis maailma nüüd ees ootab.

Haldjad ja teised olevused kannatavad kaua kestnud ikke all. Üha rohkemad neist ühinevad sügavasse laande peitunud väeüksustega, mis suudavad iga hetk rünnata. Võlurid on omavahel vaenujalal ning vägeva Nilfgaardi impeeriumi alamad värisevad keisri otsuste ees. On põlguse aeg.

Kogu selles segaduses tuleb Geraltil ja tema armastatul Yenneferil kaitsta orvuks jäänud Cirit, keda jahivad kõik leerid. Ennustuse järgi on just Ciri võimuses maailm päästa.

Tegu on „Nõiduri” sarja romaaniga, järjega jutukogudele „Ettemääratuse mõõk” ja „Viimane soov” ning romaanile „Haldjate veri”. Netflixis on võimalik vaadata sarja järgi filmitud seriaali „The Witcher”.

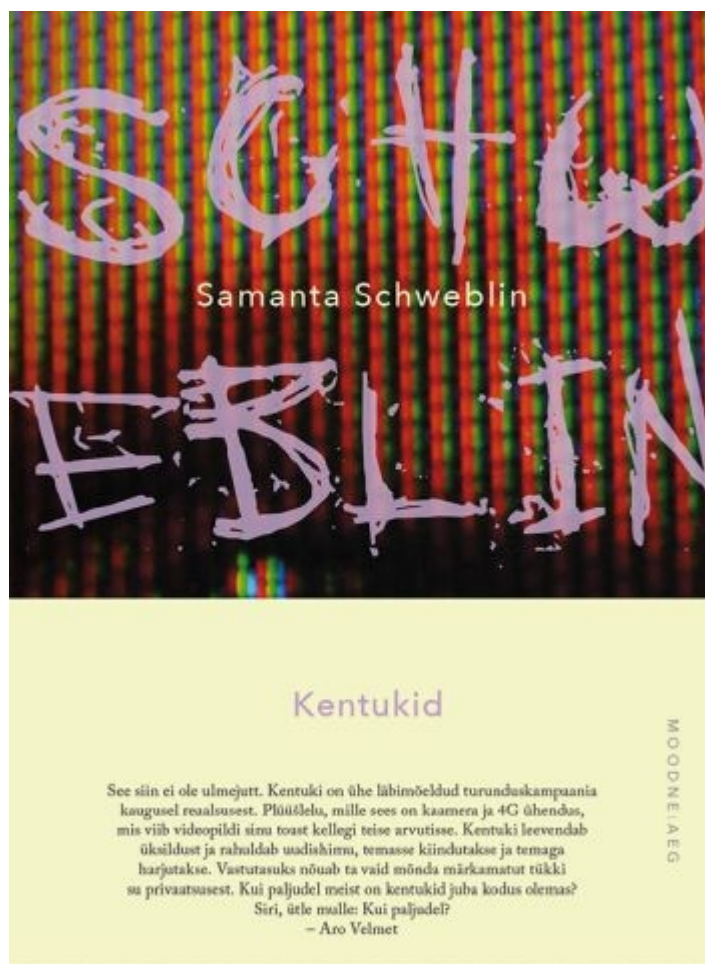
Andrzej Sapkowski on tänapäeva poola kirjanduse tuntuimaid autoreid, keda võib nimetada nüüdisaegse fantaasiakirjanduse klassikuks. Põneva seiklusloona lahti rulluv lugu toetub mütoloogilisele ainesele ja on tihedalt täis pikitud viiteid eelkõige Poola, aga ka teiste maade pärimustele.

Poola keelest tõlkinud Margus Alver

Toimetanud Krista Leppikson

328 lk, pehme köide

Kirjastus Varrak

Kentukid

Samanta Schweblin

Vanaproua Limas, koolipoiss Antiguas, üksikisa Itaalia väikelinnas, häkker Horvaatias – neid ja paljusid teisi maailma eri paigus seovad kentukid, omalaadsed tehnoloogilised lemmikloomad, midagi plüüslelu ja mobiilirakenduse vahepealset, armsad ja pealtnäha süütud seltsilised, kelle väikeste silmakeste kaudu vaatab keegi anonüümne võõras oma „omaniku“ eraellu. „Kentukid“ viib lugeja rahutukstegeva õhustikuga maailma, kus ei kehti alati samad reeglid mis päriselus. See on lugu tehnoloogia vahendatud inimsuhetest, vuajerismist ja üksindusest, mis on ühtaegu lämmatav, värske ja sügavalt inimlik.

Samanta Schweblin (sünd Buenos Aireses 1978) on üks omapärasemaid hääli oma põlvkonna Ladina-Ameerika kirjanike seas ja tunnustatumaid novelliste tänapäeva hispaaniakeelses kirjanduses. Ta on varem avaldanud kolm jutukogu ja lühiromaani, tema teosed on pälvinud mitmeid kirjandusauhindu ja neid on tõlgitud enam kui kahekümnesse keelde. Eesti keeles on tema teostest ilmunud romaan „Nähtamatu niit“ (Loomingu Raamatukogu, 2020).

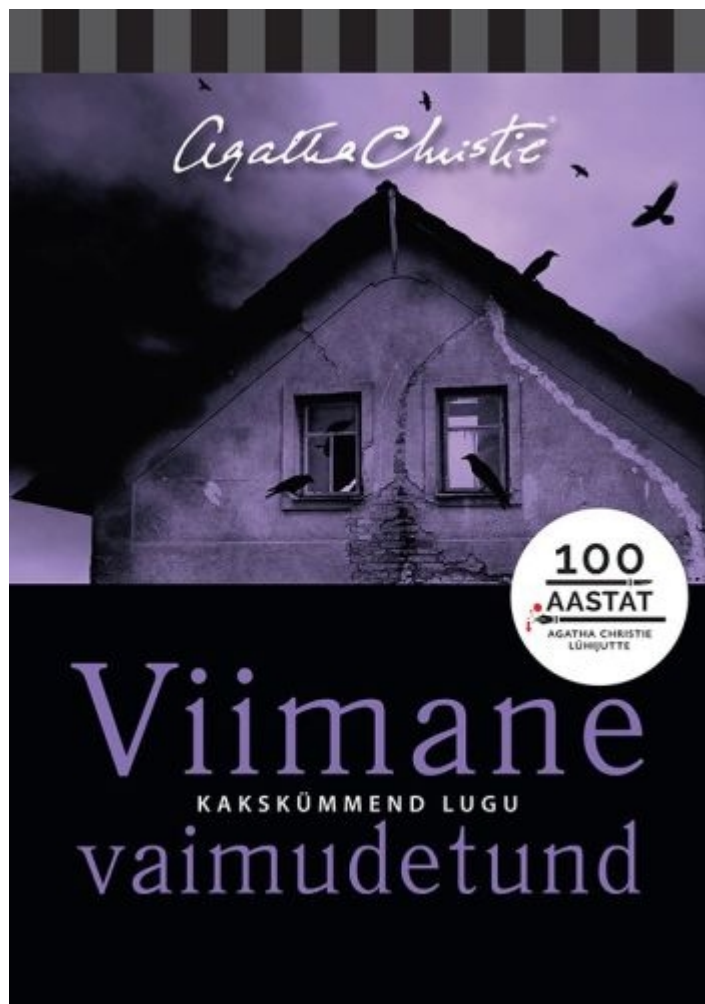
Hispaania keelest tõlkinud Ruth Sepp

Toimetanud Leena Tomasberg

Kujundanud Maris Kaskmann

192 lk, kõva köide

Sari „Moodne aeg“

Viimane vaimudetund

Agatha Christie

Kardina tagant kostis ikka veel õudne, kime, veniv karje; karje, millesugust Raoul polnud iial „kuulnud”. See hääbus hirmsa korinaga. Siis kostis kukkuva keha mütsatus ...

Krimikirjanduse kuninganna Agatha Christie on kirjutanud rohkesti lühijutte teispoolest viirastustest. Romaanid tulid hiljem – kirjanikukarjääri alustas ta lugudega, mis pajatasid spiritismist, õudsetest ettekuulutustest, teispoolest tulevatest hoiatustest ja seletamatutest õnnetustest. Kõige jubedamad ja eriskummalised lood on nüüd koondatud kogumikku „Viimane vaimudetund”.

Lühilugudes kohtume esimest korda kuulsate detektiivide Hercule Poirot' ja miss Marple'iga. Nad on küll kõrvaltegelased, ent just nemad märkavad tõde, mis on peidus üleloomulikkuse loori all.

Kogumik koosneb 20 lühiloost, millest nii mõnigi kuulub Agatha Christie enda lemmikteoste hulka.

Tõlkijad: Karin Suursalu, Maia Planhof, Ilme Rebane, Juhan Habicht

296 lk

JACK McDEVITT

Sõjaline talent

Sõjaline talent

Jack McDevitt

Tuhandete aastate kaugusel tulevikus on inimkond asustanud meie galaktika ning kõik koolijütsidki teavad legendi Christopher Simist, harukordsest sõjalisest talendist, kes kaks sajandit varem päästis inimkonna vaenulike Ashiyyuri planeedilt pärit tulnukate rünnaku eest. Ta oli tähtedevahelise sõja kangelane, geniaalne strateeg ja taktik, kes kõige lootusetumal hetkel organiseeris killustunud inimkonna seas vastupanuliikumise ülekaaluka tulnukate laevastiku vastu ning lõi nad geriljasõja taktikat kasutades tagasi.

Nüüd aga avastab Alex Benedict ühest unustatud dokumendist infokillu, mis, juhul kui see tõele vastab, tähendab, et koolis õpetatav ajalugu Christopher Simist ja tema kangelastegudest on üks suur vale. Legendide udust ajaloolist tõde otsides ja korduvalt eluga riskides võtab Benedict ette reisi vaenulike tulnukate maailma sündamisse, et maksku mis maksab avastada tõde inimkonna kõige armastatuma sõjakangelase kohta.

Jack McDevitt (1935) avaldas oma esimese ulmejutu küll alles 46-aastaselt, kuid tegi seejärel ülikiire spurdi: tema 24-st romaanist lausa pooled on jõudnud Nebula auhinna finalistide sekka ning üks selle preemia ka võitnud. Lisaks on tema kontos veel Locuse debüütromaani preemia ja John W. Campbelli mälestusauhind aasta parima ulmeromaani eest. «SF Encyclopedia» sedastab, et Jack McDevitt on tänase päeva kõige täiskasvanulikum seiklusulme kirjanik maailmas.

Inglise keelest tõlkinud Heinrich Weinberg

Järelsõna Raul Sulbi

382 lk

Kirjastus Fantaasia

Kordustrükk:

Haldjate veri

Andrzej Sapkowski

Üle saja aasta on inimesed, päkapikud, härjapõlvlased, kääbikud ja haldjad sõbralikult teineteise kõrval elanud, ent ajad on muutunud: õhus on tunda rahutust ja erinevad rahvad on taas sõjajalal.

Cintra troonipärija Cirilla läheb Cintra piiramise ja tapatalgute käigus jäljetult kaduma. Levib kuulujutt, et ta on elus ning et Riivimaa Geralt, nõidur, kellest lauldakse laule ja pajatatakse legende, on lapse salajasse pelgupaika toimetanud. Kuna ammuse ettekuulutuse järgi on Cirillal võime maailma muuta kas hea või kurja poole, ihkavad paljud tüdruku erakordseid võimeid oma kontrolli alla saada. Just Riivimaa Geralti ülesandeks saab last ükskõik mis hinnaga kaitsta. Ja tema on mees, kes kaotusega juba ei lepi.

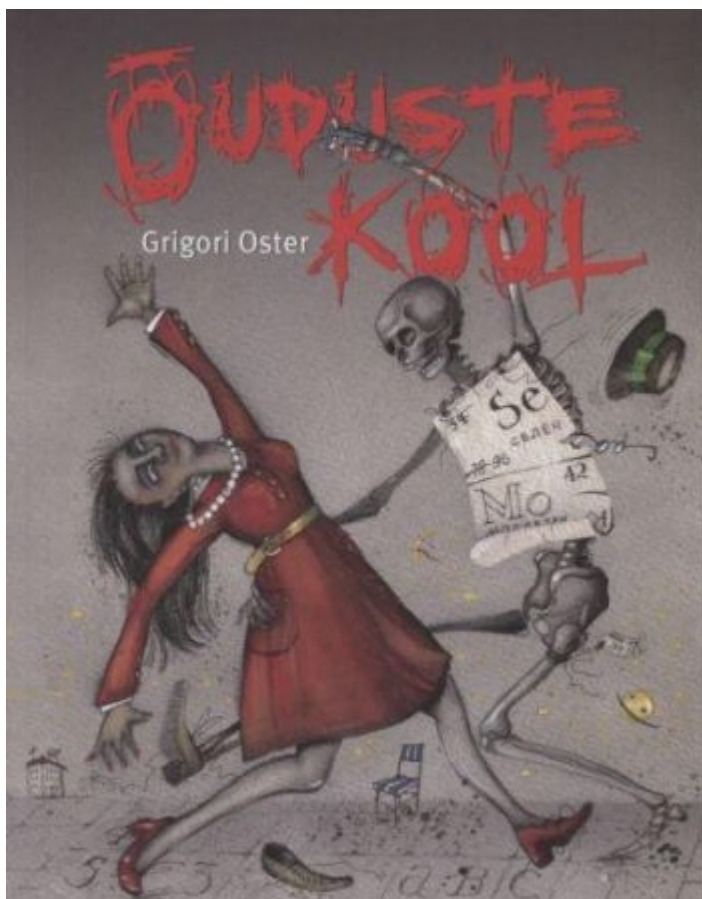
Fantaasiakirjanduse klassik, mitmete auhindadega pärjatud Andrzej Sapkowski on poola nüüdiskirjanduse rahvusvaheliselt tuntumaid nimesid. Sapkowski on loonud omaette ajaloo ja kombestikuga maailma, mis on niisama suurejooneline ja haarav kui Tolkieni või G. R. R. Martini romaanidest tuttavad paigad. Põnev ja mahlaka keelekasutusega seikluslugu „Haldjate veri” on „Nõiduri” sarja esimene romaan, järg eesti keeleski ilmunud jutukogudele „Viimane soov” (Tiritamm, 2011) ja „Ettemääratuse mõõk” (Tiritamm, 2013).

Poola keelest tõlkinud Margus Alver

Toimetanud Krista Leppikson

Kujundanud Toomas Niklus

304 lk, pehme köide, kordustrükk

Lastele:

Õuduste kool

Grigori Oster

Ühel mustal-mustal ööl lendas musta tuppa must-must kinnas ...

Umbes sedaviisi algavad kõik laste õudusjutud. Edasi järgneb hingekriipiv lugu, millest juuksed tõusevad püsti, nii et tahaks jalad lõua alla kerida ja ennast üleni tekiga katta.

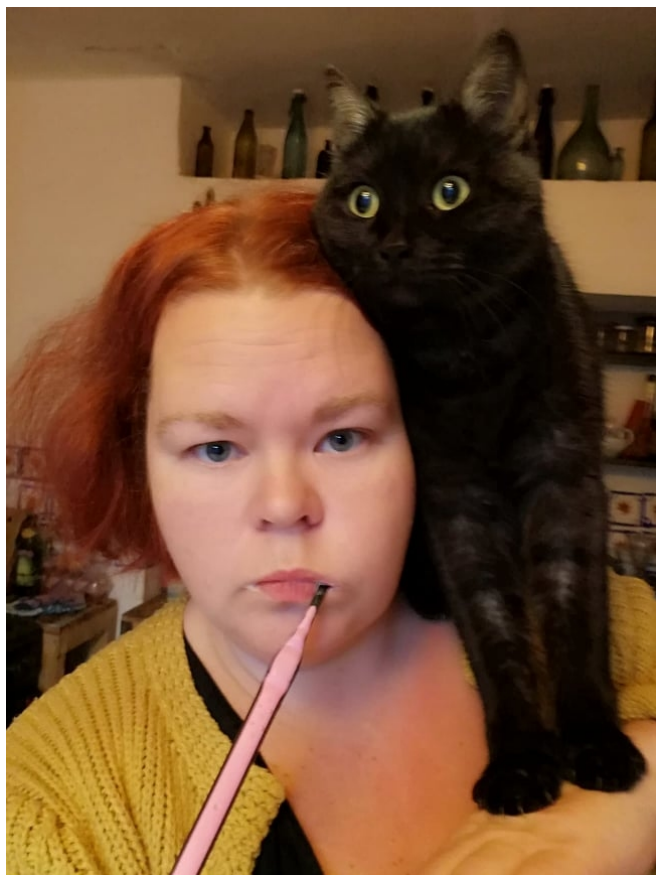
Vene lastekirjanik Grigori Oster kuulas, mõtiskles ja jõudis otsusele: mille poolest siis tema mingitest harimata tatikatest viletsam on? Ta kirjutab hoopis paremaid jutte, hirmsamaid, ja pealegi kooli teemadel. Tulemuseks on väike, aga naljakas kogumik lastejutte – just selline, mida erilise mõnuga fännavad 7–10-aastased.

Vene keelest tõlkinud Ilona Martson

Illustreerinud Jekaterina Silina

88 lk, kõva köide, kordustrükk

Ulmkonnakroonika 08/20

Ulmestaar: Jaile Jürgens

Kes ma olen? Enda kohta on nii keeruline midagi öelda. Tavaline keskealine naine, käin tööl, remondin maja, võõrustan külalisi, kokkan hullunult... Ei pea ennast ulmestaariks, aga ulmet oluliseks olen pidanud kaua-kaua. Ei mäletagi, millal esimest korda Stalkerit valisin, päris selle sajandi alguses ehk? Mäletan ka juttu igakuistest kokkusaamistest Tartus, aga ei julgenud kohale ilmuda, kartsin, et mis nüüd mina, tagasihoidlik maatüdruk, ja ega mul midagi olulist öelda ka pole. Ei ole siiani. Aga ikka võib mind ulmeüritustel kuskil nurgas lämisemas leida.

Mida praegu loed? Meeldib? Soovitat? Mida head vahepeal vaadanud-mänginud oled?

Praegu loen A. Salnikovi „Petrovid gripi küüsis“. Jah, ma ei loe ainult ulmet, ikka muud ja head ka. „Punase raamatu“ sari on ses mõttes suht kindla peale minek, et midagi väga halba sealt ei leia. „Moodne aeg“ ja „liris“ on ka üsna hea valikuga.

Hiljuti loetutest C. A. Fletcheri „Poiss ja tema koer maailma lõpus“ oli tõesti hea raamat, seda soovitan. Soe ja samas karm post-apo, mis kenasti näitab, kui mõttetute pseudoprobleemide ja asjade kütkeis me elame, tõstatab taaskord klassikalise inimeseks olemise põhiväärtuste teema ja samas viskab jooksvalt mõne päris kena keeru ja tiiru loole sisse.

Mida vaatan/vaadanud olen? *Umbrella Academy* II hooaja vaatasin eile ära, soovitan. Ma muidu väga nende erinevate (eriti Marveli ja Co) superkangelaste teemaliste sarjade fänn väga pole, oled kahte näinud, oled kõiki näinud, aga vahel suudavad ikka üllatada. Filmide osas eelistan veidrusi või seda valikut, mida popkornikinodes ei näidata. Wes Anderson ja Taika Waititi (viimase superkangelaste asjad v.a) on kindla peale minek.

Arvutimängud on minust ikka täitsa kaugelt mööda kõndinud, kuigi algus oli ilus ja paljulubav. Juba üheksakümnendate päris alguses saime Commodore'i-nimelise mängukonsooli ja kohe ka 286, millel jookse-jookse-hüppa mäng nimega „Jill ja 3D Tetris“, aga ega ma sellest suurt kaugemale arenenud polegi. Mingeid vanainimeste „ühenda-võimalikult-palju-ühte-värvi-kakukesi“-mänge ikka olen vahel toksinud, aga põhimõtteliselt pole see ikka üldse minu teema.

Mis naelutab sind raamatu külge? Mis peletab eemale?

Lugu. Kõige tähtsam on lugu, aga see lugu peab olema korralikult kirjutatud, ses mõttes, et ma hindan eelkõige keeleliselt heal tasemel ja hästi komponeeritud lugu. Maailm, mis on hästi läbi mõeldud, huvitav, erinev, usutav. Eemale peletab skemaatilisus, liigne ja põhjuseeta indlemine-tundlemine-soigumine, mõttetu jutlustamine, ebaloogilisus, pseudoprobleemide üle halamine, lugeja alahindamine... See nimekiri võiks jätkuda. Heas raamatus on piisavalt hästi loodud tegelased-karakterid, mõistetavad tegevusajendid ning samas raisatakse leheruumi ka kaunistele kirjeldustele.

Lisaboonuseks on alati see, kui tehakse kummardus mõnele teisele autorile, teosele, poetatakse sisse vihjeid ja viiteid millelegi muule. Ja mis pole sugugi väheoluline – autoril peab midagi öelda olema. Lihtsalt lahja lugu loo pärast või kompulsiivne kirjutamisvajadus ei anna tihti head tulemust.

Kolm lemmikut (juttu, raamatud, žanri, autorit...) ulmes? Paari lausega-lõiguga neist lugejale.

Hmm. Ma ei ole ka edetabelite inimene. Me muutume ajas nii palju, et tänane nimekiri oleks homme juba hoopis mitteasjakohane. Ma pidin elama ligi neljakümne aastaseks, et lugeda lõplikult läbi kogu Asimovi „Asumi”- saaga, teismelisena alustasin, aga ei olnud tookord kohe üldse mu maitse. Nüüd kiidan.

Kui proovida kolmekaupade grupidada, siis Bradbury, Gaiman ja Zelazny on misiganes topis esimesed. Mehed, kes suudavad rääkida häid lugusid.

Kui kindlasti peab valima, siis ma eelistan fantaasiat kõvaulmele, head pikad sarjad, nagu Rohthfussi „Kuningatapja kroonikad”, Hobbi „Eluslaevnike” triloogia, Canavani „Musta Võluri” triloogia on just mu maitse järele.

Herberti „Düün” kogu oma järgedega, Gibsoni küberpunk, Simmonsi „Hyperion”, täitsa vabalt olen nõus uuesti lugema.

Kodumaistest autoritest kolme valida on riskantsem. Kristjan Sander valdab seda kirjutamise teemat ikka julgelt paremini kui keegi teine (ärge nüüd väga kõvasti lööge, a ta tõepoolest oskab kirjutada). Weinberg suudab luua usutavaid maailmu ja Mahkra kirjutab nii krdi stiilipuhtalt, et suu jääb ammuli. Ja et ikka oleks korralikult omamehelik õlalepatsutus ka, siis Kalmstenist võib-olla kunagi veel asja saada.

Kuidas sa üldse jõudsid ulmeni, kuidas Reaktorini?

See on nüüd see koht, mille poolest ei erine ma üldse teistest omaealistest ulmikutest. Meil oli kodus väga suur raamatukogu, lapsena lugesin palju ja valimatult, algul närisin läbi kogu lastekirjandusest ja õige pea suundusin (vahel isalt näpunäiteid ja soovitusi saades, vahel täitsa umbropsu) täiskasvanutele mõeldud kirjavara manu. Ma olen ikka usumatult palju saastkirjandust lugenud ning samas läbinud ka suurema osa kirjandusklassikast. Üksvahe lugesin järjest läbi „Mehisuse” sarja (osasid suisa korduvalt, sest kes ei oleks kaasa elanud Guljale „Neljandast kõrgusest” või Zojale ja Šurale) ja Makarenko „Pedagoogilise poemi”, siis võtsin ette kaheksakümnendate lõpus ilmuma hakanud Siberi mälestused, siis aga ennesõjaaegsed Perekonnalehed ja sama mustriaga aina edasi. Muinasjuttudelt ulmele üle minek toimus nii muuseas ja sujuvalt, et seda päris esimest küll nimetada ei oska. Aga üks ta ikka oli kõik see, mis tolleks ajaks ilmunud/ilmumas – Mirabilia, vanad Loomingud, Seiklusjutte maalt ja merelt. Üheksakümnendatel hakkas ulmet juba rohkem ilmuma ning sellest alates lugesin läbi kõik eesti keeles ilmunud ulmeraamatud (laste- ja noorteulme kaasa arvatud), ma lugesin isegi selle Parbuse tellise läbi (mida peale minu on lugenud ehk veel vaid Silver Sära).

Seda lõbu jagus seni, kui 5 aastat tagasi Elvasse kolisime ja enam raamatukogus ei tööta, seni oli nn käpp sees, ehk kogu aeg silm peal ja raamatud käeulatuses. Nüüd loen valitud asju, jätan ka julmalt pooleli ja mõnda asja kohe ei puutugi. Reaktorit olen ma lugenud esimesest numbrist alates – ei saa ju naabrimehele (Ove mansjoon on meist lapsele kiviga visata), silma vaadata ja öelda, et ei, ma ei loe seda su toimetatud asja, ei loe! Korra olen mingi arvustuselaadse asja kirjutanud ka, rohkem pole soonele saanud.

On sul lemmikloomi?

Jah, mul on maailma ilusaim ja äärmiselt sotsiaalne kass Milvi ning kaks koera – marmortaksi ja krt-teab-mille-segu Tuudur ja Skye terjer Tont. Tuudur on veel sotsiaalsem kui Milvi, kõik külalised – ja neid käib tihti ja palju – on alati just ja ainult temale külla tulnud, et visata palli ja magada tema kaisus. Tont jälle ei ole üldse sotsiaalne, sest maailmas peab valitsema mingigi tasakaal ja eks ta on oma vanusega mõningate kiiksude omamise välja ka teeninud.

Harry Potteri raamatusarja kaanekujunduste konkurss

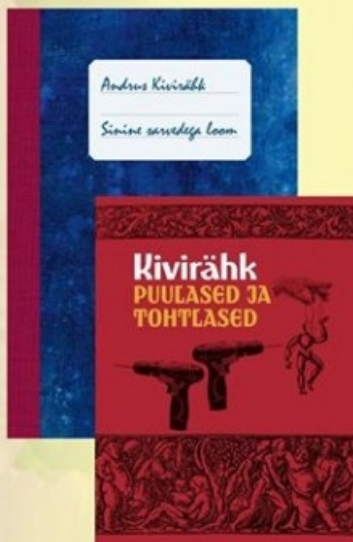
Tänavu möödub 20 aastat eestikeelse „Harry Potter ja tarkade kivi“ ilmunisest. Kirjastus Varrak, Eesti Lastekirjanduse Keskus ja Rahva Raamat kuulutavad välja Harry Potteri kaanekujunduste konkursi, mille eesmärgiks on luua raamatusarjale uued kodumaised kujundused.

Konkursile oodatakse sarja esimese raamatu „Harry Potter ja tarkade kivi“ kaanekujundust ja järgmiste osade põhimõttelist lahendust. Tööde esitamise tähtaeg on 4. november 2020. Kujundus tuleb esitada pdf-formaadis ja saata meili teel aadressile **konkurss@varrak.ee**. Täpsemad tingimused on leitavad konkursi reglemendist <https://varrak.ee/harry-potteri-konkurss/>

Esitatud töid hindab žürii, mis koosneb kirjastus Varraku, Eesti Lastekirjandus Keskuse ja Rahva Raamatu esindajatest. Esikolmikule on ette nähtud rahalised preemiad ning võitjal on võimalus sõlmida kirjastusega leping kaanekujunduse kasutamiseks ja järgmiste osade kujundamiseks. Lisaks kuulutatakse välja Rahva Raamatu eriauhind. Võitjad selguvad 18. novembril 2020. Lisainfo: Krista Vilippus, kirjastus Varrak, **krista.vilippus@varrak.ee**, 616 1031

Kivirähk Tartus jutlemas

Tartu Linnaraamatukogu saalis (Kompanii 3/5)
10. septembril kell 19.00

Külas on kirjanik **Andrus Kivirähk,** temaga vestleb **Siim Lill**

Kohtumise fookuses on autori romaan
"Sinine sarvedega loom", samuti hiljuti ilmunud
juubeliraamat. Juttu tuleb omajagu ka kõigest muust,
mis rohkem või vähem mainitud raamatutega seondub.

Info tel 736 1397

Kohtumise fookuses on autori 2019. aastal ilmunud romaan "Sinine sarvedega loom", samuti hiljuti ilmunud juubeliraamat. Juttu tuleb omajagu ka kõigest muust, mis rohkem või vähem mainitud raamatutega seondub. Andrus Kivirähk on kaasaja menukaim eesti kirjanik, kelle tuntumate teoste hulka kuuluvad "Rehepapp" (2000) ja "Mees, kes teadis ussisõnu" (2007).

Kivirähk kirjutab erinevates žanrites (proosa, draama, följetonid, kolumnid jt), ning lisaks täiskasvanutele kirjutab autor palju ka lastele. Andrus Kivirähki looming on pälvinud ohtralt tunnustust ja ta on üks tõlgitumaid kaasaegseid Eesti kirjanikke.

<https://www.luts.ee/index.php/ueritused/icalrepeat.detail/2020/09/10/3087/108/kuelas-on-kirjanik-andrus-kiviraehk-temaga-vestleb-siim-lill>

"Tähtede sõja" nukud Maris Kurmi kollektsioonist.

Alates 26. augustist saab Tartu Mänguasjamuuseumi galeriis näha Tartus elava ja kunstikooli modellina töötava Maris Kurmi kollektsiooni kuuluvaid "Tähtede sõja" nukke. Kogu on saanud alguse 2000. aastate alguses ning sellele pani aluse Padmé Amidala nukk. Neid ongi Marisel kõige rohkem, sest lumivalge näoga kuninganna mõjub niivõrd lummavana.

„Tähtede sõja“ kangelaadsetest puudutab nukuhuvilist enim aga hoopis sünge Darth Vader – endine Jedi rüütel Anakin Skywalker, kes kaotas kõik, kui armsamat Padmé Amidalat päästa lootes Jõu tumedale poolele üle läks. „Tähtede sõda“ ehk Star Wars on USA režissöör–stsenaristi George Lucase loodud ulmemaailm ja eepiline filmisari. 1977. aastal ilmunud esimesele linateosele on järgnenud kümme kosmoseoperiks tituleeritud filmi ja arvukalt animasarju. „Tähtede sõda“ on muutunud popkultuuri lahutamatuks osaks ning jõudnud laua- ja videomängude, koomiksite, teemaparkide, nukufiguuride ning isegi Legode kaudu miljonite fännideni üle maailma.

Esimesed „Tähtede sõja“ tegelaste kujukesed andis välja Ameerika ettevõtte Kenner juba 1977. aastal. Aastatel 1978-1985 oli Kenneri sortimendis üle 100 erineva figuuri ja neid müüdi kokku rohkem kui 300 miljonit. 1991. aastal ostis Kenneri ära tuntud mänguasjatootja Hasbro ja sellest ajast on „Tähtede sõja“ nukude valmistamine koondunud peamiselt selle firma kätte. Tartu Mänguasjamuuseumi näitusel välja pandud Maris Kurmi erakogusse kuuluvad „Tähtede sõja“ nukud on samuti valdavalt tehtud Hasbros. Näitus jääb avatuks 29. novembrini ning seda saab külastada tavapärase muuseumipiletiga.

<https://www.mm.ee/naitused/tahtede-soja-nukud>

Külas Helju Rebane

Kevadel pausile sunnitud kirjanduslikud kolmapäevad Tallinna Kirjanike Majas lähevad taas käima 2. septembril. Algust ei tee nad aga DO-ga, vaid RE-ga, suisa kahe RE-ga. Külas on Helju REbane ja temaga vestleb Olev REmsu. Kaks Helju

Kaks Helju Rebase juttu on loetavad ka reaktorist <https://www.ulmeajakiri.ee/autor/156>

Ning siin üks viie aasta tagune intervjuu <https://www.ulmeajakiri.ee/?intervjuu-helju-rebasega>

Ulmeline mininäitus Karlova raamatukogus

Tartu raamatukogu-umikud jätavad tihti lugemisruumi ulmelisi jälgi. Mairi Laurik tegi augusti keskpaiku [niisuguse postituse](#): „Raamatukogukülastaja on kindlasti juba märganud, et me taas maskide ja visiiride abil viiruse levikut aeglustada püüame. Et see visiir natuke kosmoseskafandri kiivri kandmise tunnetust tekitab, laotasime Karlova raamatukogus laiali hulga tsitaate raamatuist, kus tõepoolest skafandreid kantakse. Tule ja loe üle! Raamatu võib ikka koju kaasa laenutada (kui keegi pole juba ette jõudnud) ja rahulikult läbi lugeda.”

Kes aga Karlovasse ei satu, lugegu hoopis Linnaraamatukogu lugemissoovituse blogi - seal kirjutab Mairi Clarke'i „Kuutolmu varingust”:

<https://lugemissoovitus.wordpress.com/2020/08/21/arthur-c-clarke-kuutolmu-varing/>

Ray Bradbury 100

22. augustil tähistas Raamatutuba Fahrenheit 451 Ray Bradbury sajandat sünniaastapäeva koos hooandjate ja sõpradega. Aparaaditehase hoovil näitasid Tartu tuletõrjujad kuidas ja millisel temperatuuril paber põleb. Pärast seda toimus raamatutoas arutelu koos ulmekirjanik Maniakkide Tänavaga raamatu „451 kraadi Farenheiti“ teemadel ja ka ulmekirjandusest üldisemalt.

Hukkunud alpinisti koomiksi hooandja õnnestus!

Eelmises kroonikas sai jagatud Hooandja-kampaaniat Hukkunud alpinisti hotelli koomiksi trükikulude katteks. Kuu keskel jõudis kampaania võiduka lõpuni: raha sai kokku ja koomiks läks trükki.

Täpselt Reaktori ülespaneku ajal jõudis üks eksemplar uude koju!

Õhtud eesti ulmega: Ray Bradbury 100

Pildistas Jaile Jürgens

Tallinna ulmikute kolmas reede

Pildistas Riho Vääk

Reaktori juttudest 07/20 (Tõnis Hallaste)

See, mis kaob peost

Tim Hornet

Lugu Donist, Bulldogist ja teistest sõduritest maailmas, milles kõik on taaskasutusse, ka kehad ja proteesid; kus võideldakse hiidputukate (puruvanade) vastu. Ainus turvaline ala on linn nimega Ruutu, kus on võimalik liikuda teleportides (aga tuleb ettevaatlik olla, sest muidu oled kahes kohas korraga). Aeg-ajalt käivad Don ja teised Mamma juures pliine söömas. Aeg-ajalt näidatakse Skräppy ja major Tomi tegemisi. Ent Mammaga on midagi lahti...

Andestatagu, kui mu sisukokkuvõte on kuidagi hüplik ega järgi mingit selget mõttelist liini. Proovisin tutvustada nii, nagu tekst ise tundus mulle endale. Kongeniaalne tutvustus, noh.

Mingi maani oli novell tegelikult üsna huvitav. Doni ja Bulldogi vestlus. Ehkki siingi võinuks sisu olla terviklikumalt edastatud. Keegi õmbles lahinguväljal kellegi käe kiiresti ja osavalt – olgu, seega oli midagi ainulaadset juhtunud. Siis tuli aga stseenivahetus, uued tegelased ja koht ning mul läks kõik sassi. Millest tulenes hüplik mulje – teksti alguses on keegi Don. Keda kas kirjeldatakse jooksvalt ja juhuslikult või õigupoolest ei kirjeldatagi, mul igatahes pilti silme ette ei tulnud. Hiljem ilmus major. Või Tom. Keda samuti õigupoolest ei kirjeldata ja keda ma Doniga segamini ajasin. Ühel neist olid tiivad ja varesejalad? Või mõlemal?

Tegevusi loetletakse, kirjeldusi poetatakse sõrmeotsaga... aga milleks? Mis on kaalul? Muutub niisama sündmuste loeteluks ilma terviklikkusetundeta. Sealjuures kirjeldustega, mis kuigivõrd ei aita luua pilti, kuivõrd kujutusplätserdust. Üks tegelastest on Bulldog, inimkoer, ja tal on lotendav nahk näol – selge pilt. Ent Donil on suled ja varesejalad – ja kuna neid suhteliselt juhuslikult mainitakse, siis minu jaoks neid muul ajal ei olnud kui üksikutel hetkedel, mil autor suvatses need talle anda. Need võinuks saada Doni olemuslikuks osaks (või olid need suled major Tomil?), aga pigem mõjusid pekkiläinud dekoratsioonina.

Lugesin seda lugu ikka paar korda, mingi pilt tekkis küll, aga tervikut eriti mitte. Või saaks öelda, et on kaleidoskoopiline tervik – ent selline hinnang eeldab tekstist, et mingi oivaline sigrimigrilikkus oleks tahtlik. Siin näivad lihtsalt olevat... kohmakused info edastamisel.

Ma ühesõnaga ei tea, milleks see tekst on. Aga mingi asja aimus siin nagu võiks olla. Oleks see kõik paremini läbi kirjutatud. Või selgemini.

Tumeroheline unistus

Heinrich Weinberg

Peategelane kirjeldab üsna põhjalikult oma lugu arusaamatusest tähtedevahelise bürokraatiaga. Kas järgnevad ootamatused – tulnukate rünnak, kontaminatsioon, saatuslikud arusaamatused? Ei, ei järgne.

Ma peaaegu et imetlen selle novelli juures, kuidas autor on suutnud piirduda kosmoseooperliku maailma juures sedavõrd igavalt argise mittesündmusega. Tavaliselt luuakse selline võormaailm põnevuse nimel – võimas tehnoloogia ja kauge tulevik, kõik on võimalik! Mõneti üllatav lihtsalt, et kõige võimaliku juures on piirdutud millegi nii äärmiselt ükskõikseks jätvaga nagu bürokraatlikud asjaajamised. Nojah, siit võib välja lugeda autori

kavatsust: me võime olla varustatud võimsa tehnoloogiaga ja võime viibida valgusaastate kaugel Maast, aga teatavad tüütused jäävad meid ikkagi lõpuni saatma.

Ma pean sellest loost lugu, aga ega ta erilist lugemisrõõmu ei pakkunud. Teksti järel on märkus, et tegemist on 2020. aasta Estconi jutukirjutamise töötoa saadusega. See kusjuures ei ajenda tegema mööndusi – ulmeline bürokraatia ei ole sugugi kohmakalt tehtud, lugejale ei jää siin muljet uisapäisa valmis vorbitud suvalisest jutust. Ja nagu öeldud, tore motiiv ju. Ja otseselt polnud nagu igav ka... Lihtsalt jube tüütu värk.

Karu

Markii de Parm

Šamaan otsustab, et tuleb ette võtta maagiline riitus – ammutada karu vägi. Ent selleks on tal vaja karuga... Noh, kuidas öelda nii, et jääksime salongikõlblikuks? Ehk ongi juba öeldud. Ütlemata on jäänud vaid see, et lõpus veetakse keegi ninapidi.

Tead, kui latti allapoole lasta, siis pole väga hullu. Jutt jookseb kenasti ja otseselt igav ei hakka. Puuduvad kohmakad punnitatud kirjeldused. Suure sündmuse eelsed etapid on küll justkui täitematerjal, aga lugemisind nende juures ei raue. Näiteks karu toitmine mee ja marjadega ning šamaani katsed karule ligi pääseda, igati okei ju.

Siis tuleb suur sündmus ja... teate, labaselt mõjub. Võib-olla mõni pongestanuks siia maagilis-müstilise kogemuse, mingi kõikide võimalike kogemuste piirimail oleva ettevõtmise, inimolemuse ootamatu üleminekuriituse, mille avastamine ja sooritamine on ühtaegu hirmutav ning kergendusttoov, sest keha on leidnud selle, mille peab ära tegema, et eksistents oleks enam kui täielikult kogetud või muud säärast. Siin oli aga lihtsalt karu kargamine. Mida lihtsalt ei viitsi lugeda sellisel kujul.

Kui ma hindaks neid jutte punktidega ja loeks seda juttu, siis ilmselt ohkaks, kehitaks õlgu ega viitsiks neid punkte pannagi.

Võib-olla saaks sellele kuidagi läheneda provokatsiooni võtmes. Või lugeda seda transgressiivse kirjanduse pähe (noh, et Kender kirjutab alaealise vägistamisest, mis see väike karuga nahistamine ka ära pole). Ent siin mõjub provokatiivselt üksnes selle kirjelduse lihtlabasus. Või teatav laiskus – piirduda lapsikult kihistama paneva sündmusega, lisamata siia elementi, mis teeks sellest enama kui vaid „karukeppimise teksti”. Ja ma nüüd lugesin, et olin öelnud Weinbergi teksti kohta „jube tüütu” – ja tunnen, et olin tolle suhtes ikka totaalselt ülekohtune. Loodan, et ta andestab mulle, mu silmad on nüüd avatud selle osas, mida „tüütu” õieti tähendab!

Aga puánt oli okei. Lunastas mõnevõrra.

Põrmust oled sa võetud

Ander Skarp

„Ma saan teie poja elu päästa,” ütleb Jar murelikule emale-isale. Nad ei näi korraldakski skeptilised, on kohe nõus. Jar paneb käe poisi rinnale, et leida, kust tuleb „vale energia”, mis poissi haigeks teeb – ja ilmneb, et tegemist on kristalliga K’Huni planeedilt. Nõnda segunevad loos šamanism ja tähtedevaheline teadusulme.

Või kosmiline ulme ja kosmoseulme...? Või on šamaanid košmaarimaailma teejuhid ja valvurid? Nii et košmaariulme ja kosmoseulme. Ühesõnaga, olemuslikult üleloomulik põimub tehnoloogiliselt enam kui harjumuspärasega. Fantasy meets science fiction, ainult et kergelt soomeugrilikus kuues.

Olin sellest loost väga meeldivalt üllatunud. Ühelt poolt mõjus mulle šamanismi ja teadusulme põimimine. Mulle mõjus see üsnagi värskelt. Fantasy/science fiction kokkupuuteid on nähtud küll (tõenäoliselt pole paremat näidet Clarke'i kolmandast seadusest kui lohed, kes osutuvad üksnes tehnoloogiliseks saavutuseks), aga ma ei mäleta hetkel, et lihtsalt maagilise (või maagilisust jäljendava) asemel oleks tegemist šamaanide vaimudemaaailmaga. Autoril oli ka üks varasem tekst, „Hinged kuuluvad masinatele”, milles šamaanihakatise Atoi teadvus viskub tulevikumaailma, aga mulle tundus, et see pole võrreldav siinses jutus tekkiva olukorraga, milles šamaan Jar tunneb ennast omas elemendis vaimudemaaailma üleloomulikus mõttevaras, ent põimib need teadmised-oskused tehnoloogilise vilumusega. (Toda varasemat teksti vilksamisi üle vaadates näen, et sealgi on tehisintellekti lühend ARLO. Nii et maailm oleks justkui sama. Ent ei pea lugema toda paari aasta tagust, et nüüdsest sotti saada.) Ühesõnaga, maailm oli huvitav ja korralikult välja kirjutatud.

Teiseks meeldivaks üllatuseks oli kirjutustase, mis oli minu meelest hüppeliselt parem autori senisest loomingust. Minu meelest on tegemist hea näitega sellest, kuidas töö ja vaeva – või ehk entusiasmi ja loomearmastusega – võib ahvist saada inimene. Või kas just lausa ahvist, aga igatahes inimene. Sest varem julgesin eelkõige esile tõsta entusiasmi, sedapuhku on ent tegemist käesoleva numbri parima looga, vähemalt minu meelest. Novelli lugedes aimub see, et tekst on mitu korda läbi kirjutatud – see on läbitöötatud tekst, mitte vaid kirjutuskatsetus.

Asun siiski ka kriitika juurde. Teksti esimest poolt lugesin suure elevusega, et Skarp on heas vormis ja tegelikult oli teksti tase läbivalt stabiilne. Ometigi tabasin end tundelt, et teksti teine pool vajus mõnevõrra ära. Mu elevus ei kandnud mind lõpuni. Ühtki lauset ega lõiku eraldi vaadates polegi kuskil mingit viga, mida tuvastada, oli üksnes see, et lugu tundub olevat tegelaste või maailma tutvustus. Kuidagi polnud kahtlustki, et poiss pääseb ja et šamaan pääseb ja et ARLOga midagi ei juhtu ja et kristallid leiavad mõlemad pooled. Kuidagi jäi veidi vajaka tundest, et ma loen teksti selleks, et üllatuda – pigem lugesin etteaimatava asja sooritamist. Nagu tegemist oleks eellooga ja nn pärislugu alles tuleks.

Paari asja oleksin veel teisiti eelistanud. Teksti esimene lause jättis mulje petisest hiromandist. Lootsin kuidagi, et see mängitakse kuidagi välja, kahjuks mitte. See oleks olnud temaatiliselt põhjendatud. Või kui mitte „äkki on šamaan petis”, siis ehk vastupidi – selle kirjeldamine, mis moel inimesed võtavad vaimumaailma omaks. Praegu tunnen puudust sellest, et lugeja ei saa aimu šamaani rollist selles tulevikuühiskonnas.

Teine asi see, et Jar ilmneb olevat aastatuhandete vanune šamaan...? Kui lugesin, siis tundus, et siin polnud mõeldud vaimu ülekannet või teadvuse ületoomist, vaid et Jari keha ongi surematu, mis teeks temast mingi igavese inimese, kes on šamaanivõimete tõttu surematu. Mis on ju kah okei, aga... Mulle tundus kuidagi huvitavam mõte sellest, et tegemist pole mitte erandliku erivõimetega indiviidiga, vaid tulevikumaailmaga, milles šamanism on jälle ausse tõusnud. Nii-öelda postratsionaalne maailm – mitte mingis „meil on kõrini spetsialistidest”-võtmes demagoogilises mõttes postratsionaalne, vaid lihtsalt... selline maailm, milles tehnoloogiline progress ei ole sulgenud spirituaalse sfääri. Jar pole ammune šamaan tulevikus, vaid keegi oma olemusele truu inimene maailmas, mis jälle tunnistab šamanismi väge. Nii et sellised eelistused mul.

Nagu öeldud, hüppeline tõus võrreldes varasemaga. Need etteheited, mis mul on, ei riku ent olemasolevat kuigivõrd määravalt. Seda tekstimaailma saanuks veel edasi töötada – ja saaks edaspidigi. Jõudu ja püsivust sel teel jätkamiseks – sest kui ta on juba praegu heaks näiteks sellest, et piisava tööga on areng vältimatu isegi sedavõrd toore talendi põhises vallas nagu kirjutamine, siis võiks ka autori edasised kirjatööd olla näiteks sellest, mil määral saab veel areneda. Et praegune oleks lootustandev vahepeatus ja mitte pingutuste lõppsaadus!

Jutt: Kaugemale kui Odysseus (Peeter Helme)

Tsentuurio Marcus Apronius Alemannicus surus silma vastu öövaatlusseadme okulaari ja naeratas: vastane oli täpselt seal, kus ta olema pidigi – lõksus. Vaenlase kolonn roomas pahaaimamatult järsuvõitu servadega künkanõlvast alla orgu, kus seisis Alemannicuse tankikompanii hästimoondatud sõjamasinad, valmis esimese käskluse peale tuld sülgama. Alemannicus jälgis liikumist: öövaatlusseadmes rohekalt helendavad soomustransportöörid, veoautod, jalaväe lahingumasinad, nende kõrval veidi tuhmimate kriipsukestena üksikvõitlejad. Magus. Veel mõni hetk ja ta annab käsu. Tsentuurio käis veel korra mõttes oma positsiooni läbi: kõige keskel, ja samas kõige kaugemal vaenlasest, tema ise, tankis veel üks Rooma leegionär, keegi vene poiss 20. sajandi 40. aastatest ja üks noor ameeriklanna 21. sajandi algusest. Alemannicusest vasemal kaks tanki: ühes üsna asjalik asteegi sõdalane koos paari tarmuka, aga natuke tulipäise, Vercingetorixi väe keldiga – neil tuleb silm peal hoida; teises paar Oda Nobunaga teenistuses olnud samuraid ning keegi 19. sajandi suulu, kiire õppimisvõimega tankikomandör, kelle pärast pole vaja muretseda. Paremal aga kõigepealt ristsõdijatega mehitatud tank – üks Jeruusalemma piiramisel langenud germaanlasest tulipea, üks võibolla et kõrtsikähmluses tapetud, eelmisest sajand hiljem elanud templirüütel ja siis veel mingi germaanlane, kelle viimased mälestused pärinesid 15. sajandi alguse Leedust – neile pidi Alemannicus pidevalt tegevust leidma, sest mehed kippusid rivaalitsema. Aga pole hullu, saavad hakkama.

Vahepeal oli vastase kolonn sisenenud orgu – ees üks jalaväe lahingumasin saadetuna paarist soomustransportörist, siis kolm veoautot, mida kaitsevad kummaltki küljelt kaks lahingumasinat, seejärel parv – umbes kahe rühma jagu – jalamehi. Ei midagi hullu. Tsentuurio lülitas mikrofoni sisse.

„Veel viissada,” pomises pingest värisev hääl, mis kuulus üleni valgesse riidetatud inimesele – ajajuhile –, kes istus ruumi keskele paigutatud toolil ning kelle pea ja kael olid täielikult ümbritsetud mustast süsinikust kestaga, millest kaablid ulatusid kombitsatena lakke ja seintesse paigutatud aparaatidesse.

Temast paari meetri kaugusel klaasseina taga istus kolm samuti valges mehaanikut, kes jälgisid süvenenult kolmemõõtmelisi ekraane enda ees ja liigutasid oma puutetundlikesse kinnastesse kätetud sõrmi, rihtides ajasiirdekiirt üha täpsemasse aja- ja ruumipunkti.

„Kolmsada viiskümmend,” kõlas hääl, üks mehaanikutest kortsutas kulmu ja teine hammustas alahuult ning kolmas tundis lihtsalt kiusatust pühkida laubalt higi.

„Nüüd läheb...,” pomises ta, jättes viimase sõna õhku rippuma.

„Kaks-kaks-viis,” kõlas hääl jälle ja mehaanikud tundsid pinget üha kasvamas: mida lähemale nullile, seda täpsemalt tuli kalibreerida ajasiirdajat, millega VR-seadme vahendusel oli ühendatud ajajuht, kes pidi otsitava objekti ruumis ja ajas lokaliseerima.

„Üks-seitse-null..., üks-viis, üks-kaks-viis, üks-null-null, seitse-viis, viis-null, neli-null...,” loendas ajajuht üha kiiremini ning mehaanikud higistasid, fokuseerides siirdaja värelema kippuvat kiirt aina täpsemaks ja täpsemaks.

„Null!” röögatas ajajuht viimaks peaaegu meeleheitele aetud häälega ning kolme mehaaniku harali aetud sõrmedega käed tardusid õhus paigale. Nüüd tuli vaid loota ja oodata.

„Üks, kaks, kolm, neli, viis...,” hakkas seintesse paigutatud valjuhäälditest kostma tehisaju plekiselt kõlav hääling ning nii ajajuht kui kolm mehaanikut hoidsid hinge kinni. Protsess võis võtta kolm sekundit. Või kümme. Või kaheksakümmend. Või tehisaju võis hoopis teatada, et häälestus pole täpne ja protsess on katkestatud. Seekord tundus, et kõik siiski õnnestub: „...seitse, ajasiire edukalt lõpetatud.”

Samal hetkel rebis ajajuht peast süsinikkiivri, mis jäi kaablite külge tilpnema. Paljastus nooremas keskeas, lühikeseks põetud kartulikarva juustega naise punetav ja higist leemendav nägu. Ta vaatas küsivalt mehaanikute poole. Nood kiskusid, ise pingelangusest hingeldades, puutetundlikke kindaid käest ja noogutasid naise küsiva pilgu peale agaralt.

„Kuidas läks?” küsis naine siiski justkui kõigilt ja eikelleltki. Ta teadis, et ruumis on mikrofonid, mis ühendavad teda kõigi teiste protsessi osalistega, ka nendega, kes olid kogunenud kõrvalruumis oleva siirdekapsli juurde ning olid siirdamise vahetuks tunnistajaks.

Mitme piinavalt pika sekundi jooksul ei tulnud mingit vastust kuni tehishääl lausus: „Ajasiire edukalt lõpetatud, ajakapsel edukalt avatud, saadeti on kohal.”

„*Oui!*” sekkus reibas mehehääling, „olemas, Karen, olemas. Tule vaata ise!”

Naine ajas end kurnatult püsti ja kõndis ebakindlal sammul uksele, mis tema lähenedes vaikselt sisinal avanemas. Kohe selle taga asus koridor ja selle teisel küljel, klaasseina taga, hermeetiliselt suletud ajakapsliruum. Kapsel oli juba avatud, kuid läbi uksele tunglevate tehnikute summa ei näinud Karen suurt midagi. „Jean, mis toimub?” küsis ta koridoris seisvalt rõõmsalt naeratavalt keskealiselt mustanahaliselt mehele, kelle ülikonda ehtis rinnale kinnitatud silt, mis teatas, et selle kandja on *président-directeur-général Jean Touadébad*.

„Saime kätte, esimest korda saime kellegi uppuva laeva pardalt kätte!” oli viimane võidurõõmus.

Karen noogutas.

„Ma tean, ma olin seal.”

„Jajah, muidugi, vabandust,” kohmas peadirektor. „Õnnitlen, Karen, suurepärase töö!”

Karen rehmas väsinult käega ja jälgis, kuidas kaks hõbedastes kostüümides tehnikut tõid ajakapslist kellegi välja: tegu oli rõngassärgis, nahast pükstes ja väikeses, metallvitstega üle löödud nahkkiivris paksult habemesse kasvanud muskilise mehega, kes oli näost valge nagu surnu. Üks tehnik lõi teda mitu korda lahtise käega seljale, mis pani vaevaliselt komberdava mehe kõõksuma ja viimaks vett oksendama.

„Vinge töö, Karen,” hõõrus peadirektor käsi, „üheksanda sajandi Põhjamere vesi, Lindisfarne lähedalt, ma pakun.”

„Tõepoolest, ehtne viiking,” pomises Karen.

„Jep, otse Ragnari enda laeva pealt...,” uhkeldas Jean.

„Või Ragnar ise,” vastas Karen, „kui ta üleüldse olemas oli... Ma lähen nüüd pesema. Näeme!”

„Näeme, näeme,” vastas peadirektor masinlikult, silmad kleebitud järjekordse sõjamehe külge, kes oli toodud tema surmahetkest elama uut elu – sõjamehena, aga 23. sajandi sõjamehena.

Muidugi teadis tsentuurio Alemannicus nüüdseks, et ta polnud Olümpose jumalate kapriisi

tõttu surnust üles tõusnud ega jõudnud mingisse veidrasse versiooni Elysioni väljadest või mida iganes need helleni filosoofid kokku olid padranud... Esimese hooga, jah, pidas ta hõbedastes kostüümides mehi laarideks, kes on tulnud viima teda Styxini. Kuid peagi... Peagi enam mitte. Peagi tehti Marcus Apronius Alemannicusele selgeks, et ta pole mitte surnud, vaid päästetud viimasel silmapilgul, toodud tagasi surmasuust, aga mitte oma aega ja kohta, mitte keiser Marcus Aureliuse aegsesse Legio X Gemina laagrisse Vindobonasse, vaid enam kui kahe tuhande aasta kaugusele tulevikku. Geograafiliselt, jah, Rooma riiki, omaaegsesse Gallia Narbonensise provintsi, kohta nimega Cadarache, kuid kõiges muus mõttes... Kõiges muus mõttes ei olnud see Alemannicuse maailm. Esimese hooga oli ta püüdnud visalt kinni hoida mõttest, et jumalad mängivad temaga, et ta on solvanud Marssi, võib-olla isegi suurt Jupiteri, kuid ajapikku... Jah, inimene lepib kõigega.

Nüüd elas Alemannicus juba kuus aastat selles uues ja veidras maailmas. Cadarache'ist lahkunud oli ta ammu ning talle oli ka selge, et ei olnud tema uude ilma toojad jumalad ning nende motiividki olid kõike muud kui jumalikud. Ometi polnud Alemannicus pahane. Pigem tundis ta end nagu võis tunda Odysseus. Või Aeneis. Nii nagu neile meestele, olid jumalad temalegi andnud võimaluse õppida tundma uusi kaldaid, uusi maid, uusi kombeid. Ning võidelda uute vastastega. Ja ei saa öelda, et peremehed oleks olnud kitsid – ei, nad olid varustanud Alemannicuse asjadega, mida tema ajas poleks olnud keisritelgi. Ning sõlminud temaga suisa lepingu, mis oleks kadedaks teinud iga gladiaatori – nii vaba mehe kui orjana sündinud – sest need sõjad, milleks kasutati teda, teisi leegionäre, aga üleüldse võitlejaid kõikjalt maailma ajaloost, olid omaaegsetega võrreldes üsna riskivabad. Selle asemel, et söösta mõõga ja kilbiga relvastatult enda meeste ees lähivõitlusesse, istus ta paksult soomustatud kõrgtehnoloogilise koletise südames ning läkitas vastastele surma miilide kauguselt... Ja kui ta seda veel paar aastat edukalt teeb, on ta vaba mees, kes saab peremeestelt korraliku veteranitasu ning mugava elukoha endale sobivas paigas.

See oli teine võimalus. Ja Alemannicus oskas olla tänulik. Ta ei mõistnud küll kogu endale osaks saanud protseduuri olemust, kuigi tsentuurio kasutas vaba aega moodsa tehnika ja selle ajalooga tutvumiseks. Ta sai aru, et moodsa aja teadlased olid nutikad, suutes tuvastada ajaloost mehi, keda ootas vältimatu hukk, mingis mõttes raiskumine, ja tuua nad silmapilgu enne surma teise ajastusse. Olgu selleks tema, kes ta lebas markomanni sõjanuiast oimetuks lööduna lahinguväljal ega oleks üle elanud ligi hiilivat külma talveööd või tema tanki juht, slaavlane Sergei, keda oli 20. sajandi keskpaigal toimunud suures sõjas tabanud germaanlase kuul otse südame alla – selle sõja kaoses ja metsikuses ei oleks keegi viitsinud teda opereerida ning ta oligi jäetud lootusetu juhtumina vedelema ühe varemetes maja koridori mingis sissepiiratud linnas, mille pärast slaavlased ja germaanlased olid kuude kaupa jagelenud. Kuid moodsad teadlased napsasid ta sealt oma imetabase kunstiga ära nõnda, et keegi ei saanud pärast aru, et koridoritäiest laipadest on üks puudu.

Nutikas värk, tunnistas Alemannicus ja mõtles, mida võiks õhtul meelelahutuseks vaadata – talle olid hakanud meeldima Rooma ajalugu kujutavad filmid, nende puhul ei suutnud ta kunagi aru saada, kust jooksis komöödia ja satiiri vahe. Viimaks võttis ta muiates uuesti ette miskipärast klassikaks peetava filmi „Gladiaator”, mis kujutas vana keiser Marcus Aureliust veidra seguna jaburast pühamehest, totrast sõjandusamatöörist ja poliitilisest naiivikust. Tsentuurio pani filmi käima, võttis kasarmu puhkenurga külmkapist alkoholivaba õlle ja muigas juba algustiitrite ajal – see pidi ju olema komöödia? Või äkki siiski satiir?

„Kokkuvõtteks: mitte mingil juhul ei tohi see enam senisel moel jätkuda,” kõlas peadirektor

Jean Touadébada laual lebava enam kui kahesajaleheküljelise rahvusvahelise raporti „Ajasiirde kaas- ja koosmõjud” viimane lause. Sama raport, mille olid kokku kirjutanud enam kui kolmkümmend autorit, nende seas neli füüsikanobelisti ja kaks Fieldsi medali laureaati, oli iga Cadarache'i uurimiskeskuse nõupidamissaali kogunenud ligemale kahekümne mehe ja naise ees.

Kõigi teda tundvate inimeste meelest alati rõõmsameelse *président-directeur-général*'i – või Jeani, nagu ta palus end kutsuda – nägu oli sedapuhku surmtõsine ning kohalviibijad mõistsid, mida see tähendab. Nimelt: et olukord pole mitte tõsine, vaid tõsine kuubis, maailmalõputõsine, et kusagil siinsamas lähedal kappavad neli apokalüptilist ratsanikku ja teha pole enam midagi.

„Ma ei tea, kui paljud on selle materjali kaanest kaaneni läbi lugenud,” alustas Jean tseremoonitsemata. Siit-sealt kostis pobinat, öeldi, et muidugi oleme, kuid peadirektor tegi tõrjuva žesti – mis vahet seal on, ütles see ning pobin vaibus. „See polegi tähtis. Tähtis on kokkuvõtte. Mind see veenis. Lugesin pärast ülejäänud ka läbi. Uurisin arvutusi. Lasin need meie tiimil – Pierre, Michelle, Mahmoud,” osutas ta endast paremal istuvatele teadlastele, „olulisema üle arvutada ja saatsin materjalid igaks juhuks, täiesti erapooletu arvamuse saamiseks, ka Korea Teadus- ja Tehnikaülikoolile. Proua Park siin esindab Korea TTÜ-d, et teha teatavaks oma meeskonna järeldused,” viipas Jean nüüd endast vasakul istuvalle korealannale. „Palun, professor Park.”

„Tänan, *monsieur* peadirektor,” alustas korealanna laua tagant tõusmata. Ta lappas natuke aega raportit, ohkas siis, tõusis püsti ja hakkas rääkima.

„Ma ei tea, kuidas seda paremini öelda, aga minu meeskonna järeldus on vastupidine autorite omale. Autorid leiavad, et oleme ajaloost inimesi tänapäeva siirates ise suurte mineviku kataklüsmide põhjustajad ning strateegiliselt olulistes hetkedes viibinute ajasiirdamise tõttu vallandusid protsessid, mis viisid Lääne-Rooma langemiseni, tegid võimalikuks mongoli vallutuse, aitasid hispaanlastel viia läbi eduka rekonkista mauride vastu ja alistada asteegi impeeriumi... See võib isegi nii olla. Kuid, ma rõhutan, minu meeskonna arvutused nii ühestele järeldustele ei jõudnud. Sellest veelgi olulisem on aga järgmine tõdemus – me ei saa välistada, et kuna need sündmused arenesid nii nagu nad arenesid, oleme me siin, kus me oleme... Ehk siis: me oleme ise kasvatanud oksa, mida me nüüd saeme ning kui me seda ei saaks, poleks seda oksa ka olemas. Võib seega öelda, et tõstatatud probleem on olemas ainult seetõttu, et me käsitleme seda probleemina ning me oleme oma tegevusega loonud endale mineviku, mis teeb omakorda võimalikuks meie oleviku ja tuleviku.”

„Hm,” mõmises peadirektor lõuga kratsides ja kuuldut seedides, „aga mida te soovitate? Raporti autorid ütlevad, et me oleme juba hävitanud minevikku nii palju, et see seab ohtu meie tuleviku ja on viimane aeg loobuda, viimane aeg lasta ajalool kulgeda nii, nagu ta oleks pidanud kulgema.”

Professor Park tahtis vastata, kuid vahepeal oli käe tõstnud doktor Dupresse, keda Jean oli enne tutvustanud Pierre'ina.

„Olen täiesti nõus härra peadirektoriga,” alustas noormees ja jätkas: „Minu meelest on meie keskne probleem, nagu rõhutavad ka raporti autorid, korraga lihtne ja keeruline: kui ajasiirdamise tulemusena on loodud niinimetatud Newcombi paradoks, siis me peaks seda tõepoolest ignoreerima nagu soovitab professor Park, kui see on aga niinimetatud vanaisa paradoks, siis... heh,” teadlane kratsis kukalt, „siis me ei saaks üldse olemaski olla ning kui see paradoks sellele vaatamata eksisteerib, ei saa me selle vastu muud midagi ette võtta, kui olla ülimalt ettevaatlikud.”

„Ja mida see teie meelest tähendada võiks?” küsis peadirektor Dupresse'ilt.

„Ajasiirdamise peatamist loomulikult.”

Professor Parki näol oli püsinud kivilinenud ja ootusärev naeratus ning niipea, kui Dupresse oli lõpetanud, hakkas ta uuesti rääkima.

„Ma tänan doktor Dupresse'i, kes võttis küll asja olemuse hästi kokku, ei jõudnud aga õigele järeldusele.”

Dupresse nohises kuuldavalt ja lõi käed rinnal risti. Tema kõrval istuvad Michelle ja Mahmoud sosistasid omavahel erutunult, Park jätkas aga häirimatult.

„Mõlemal juhul: nii siis, kui oleme Newcombe'i paradoksi laadses olukorras kui ka siis, kui meie situatsiooni võiks kirjeldada vanaisa paradoksina, tuleb meil jätkata. Esimesel juhul on midagi kaotada ainult siis, kui me nii-öelda loobume mängust, sest Newcombe'i paradoksis saab ju midagi võita igal juhul – tuleb lihtsalt valida. Ehk meie olukorras: ajasiirdamisega jätkata. Teisel juhul, vanaisa paradoksi korral, oleme olukorras, mida me ise ei valitse, vaid kus aeg ja sündmused valitsevad meid...”

„Aga meie ju oleme nende sündmuste loojad!” hüüatas Dupresse pahaselt.

„Kas ikka oleme?” küsis Park kavalalt naeratades. „Meie selja taga on mitu tuhat aastat ajalugu, mis raporti autorite sõnul on meie praeguse ja – nagu tekstist vihjamisi selgub – tulevase tegevuse vili. Kogu see keerukas ajalooline tants – suurriikide teke ja langus, kultuurilised muutused, võidud ja kaotused sõdades – on toonud meid siia, kuhu ta on toonud ning teinud meist need inimesed, kelle käsutada on tehnika, mis võimaldab meil astuda samme, mis justkui – justkui! – kujundavad ajalugu. Ja teie ütlete, et meie oleme sündmuste loojad?”

„Aga kes me siis oleme?” küsis peadirektor piinatult.

Professor Park kehtas õlgu.

„Ajaloo hooldajad?” pakkus ta.

Peadirektor raputas pead.

„Poleks see olukord traagiline, oleks ta koomiline,” nentis ta ja kohalviibijad nägid vilksatust vanast heast Jeanist... „Aga mida me siis tegema peaksime? Minu ees laual on kaks ettepanekut, mis mõlemad väidavad, et vale otsus muudab ajaloo kulgu katastroofilises suunas.”

Professor Park kehtas taaskord õlgu.

„Probleem on selles,” vastas ta, „et oleme harjunud elama arusaamises, nagu ei tunneks ajalugu „olekseid”...”

„...ja praegu on meil ainult „oleksid”,” lõpetas peadirektor professor Parki lause. Viimane noogutas ja võttis istet.

„Visake kulli ja kirja,” soovitas ta.

Peadirektor raputas professori viimastest sõnadest segadusse sattudes pead, surus siis aga – suutmata ise uskuda, mida ta on tegemas – käe püksitaskusse, kuhu oli hommikul kohvikus käies pannud vahetusraha.

Vastase kolonn oli sisenenud orgu ning sõidukite – jalaväe lahingumasinate,

soomustransportöride ja veoautode kiirus oli langenud. Neid saatev jalavägi asus justkui midagi aimates hargnema. Tsentuurio Alemannicus oli rahulolematu. Tundus, nagu oleks vastane aimanud halba. Tsentuurio näris närviliselt alahuult, käis mõttes läbi oma tankide asukohad ja kauguse vaenlasest ning otsustas siis, maksu mis maksab, alustada lahingut soovitus varem. Ta lülitas mikrofoni sisse ja andis käsu. Kohe kõlasid vasakul ja paremal kahuripaugud, hetk hiljem vappus ka tema enda tank kahuri tagasilöögist. Tsentuurio surus pilgu vastu öövaatlusseadme okulaari. Vastase kolonn oli peatunud, üks lahingumasin, üks soomustransportöör ja kaks veoautot näisid rivist välja löödud. Vastase jalameeste helerohelised kriipsukesed siblisid näiliselt kaootiliselt ühe koha peal ringi. Mida nad seal teevad, küsis Alemannicus korraks, kuid ei jõudnud sellel mõttel pikemalt peatuda, sest kuskil vasakul mürtsus midagi uuesti, kuid tsentuurio ei märganud öövaatlusseadmes mingit muutust – ükski vastase sõiduk ei olnud pihta saanud. Ta tahtis eetri kaudu uurida, mis toimub, kui tema kõlarisse kostis vali „kõll!”

„Meid kammitakse!” hüüdis tankijuht Sergei üle mootorimüra. Alemannicus tahtis just anda käsu tagasikäiguks, kui ta ühtäkki tundis, kuidas kogu maailm mattub kuumusesse ja valgusesse ning ta rebitakse istmelt üles. Valu oli kohutav. See oli kõikjal. See oli hullem kui markomanni sõjanuia hoop Vindobona all, see oli hullem kui ükskõik mis, sest see oli korraga kõikjal. Oli, ja siis ei olnud. Siis ei olnud enam mitte midagi... Ei olnud aega, mõtteid, tundeid. Ei olnud olemist.

Ja siis jälle oli. Korraks tundis ta jälle, kuidas on oma tankis, kuidas tank muutub sulava metalli, kuumuse, põletava valguse ja väljakannatamatu valu kehastuseks, ja siis see kadus. Kuid seekord ei asendunud see pimeduse ja tühjuse, vaid hämaruse, metalli- ja osoonilõhnase hämaruse ja... ja veel millegagi. Häältega... Kuskilt kaugelt ja ometi lähedalt kõlavate häältega. Kuid tsentuurio oli liiga kurnatud, et eristada sõnu, ta tundis lihtsalt, et tahab magada, kaduda, unustada... Siis kostis sisin ja pahin, terav valgus tungis tsentuurioni ja oma pilutavate silmalaugude vahelt nägi ta kogusid... Hõbedastes kostüümides peegelklaasist näokatetega kogusid.

„Ärge kartke, tsentuurio, me kohe aitame teid!” kõlas kuskilt hää ja kellegi käed kobasid tsentuurio järele. Ta püüdis end püsti ajada, kuid ei suutnud. Alemannicus tundis nüüd, et ta riided on kõrbenud, et ta juuksed ja nahk on kõrbenud ning keha on kohutavalt hell ja tundlik.

„Ettevaatlikult, ettevaatlikult!” kõlas kellegi hääl kui ta jalule aidati.

Tsentuurio seisis nüüd kahel jalal vankudes hõbedastes kostüümides inimeste vahel ning vaatas hämmingus ringi. Selles kohas oli ta juba olnud. Oli ja ei olnud ka. Neid inimesi oli ta näinud – pidades neid toona teda Styxini juhatavateks laarideks. Kuid ta ka ei olnud neid näinud. Ta tundis ära nende keele ja sõnad. Ja ei tundnud ka.

Tsentuurio raputas pead, neelatas, küsis vett, talle ulatati imeliku kujuga pudel. Ta võttis lonksu, raputas pead ning vaatas siirdekapslit, millest ta just oli välja aidatud: see oli äratuntav, kuid ilmselgelt moodsam ja täiustatum mudel.

„Kas te teate, kes te olete?” küsis üks hõbedases kostüümis kuju temalt, hääldades sõnu kuidagi veidralt, võõrapäraselt. Hääle järgi otsustades oli tegu naisega.

„Tsentuurio Marcus Apronius Alemannicus, Legio X Gemina, nüüd 7. soomusdiviis...”

„Enam mitte, tsentuurio, enam mitte.”

Alemannicus ei näinud küll kõneleja nägu, kuid sai hääle järgi aru, et naine paistis lõbustatud.

„Enam mitte?”

„See oli kakssada aastat tagasi. Ja te pole enam ka tsentuurio. Tere tulemast lahingristleja „Charlemagne” pardale, härra kolonel.”

„Merevägi?” kergitas kurnatud Alemannicus kulmu ja mõtles, et kuskil on midagi väga segi aetud.

„Astuge palun siiapoole!” julgustas teda küünarnukist toetav naine tsentuuriot, kes oli piisavalt nõrk ja segaduses, et lasta sellel lihtsalt juhtuda. Alemannicus taipas, et seinas olev ümardatud nurkadega ristkülik, mille poole teda talutati, on aken. Niisiis polnud see Cadarache’i maa-alune keskus.

„Kus me oleme?” küsis ta.

„Vaadake ise, härra kolonel.”

Alemannicus vaatas aknast välja, kuid sealt paistis vaid pime öö.

„Öö on, midagi pole näha.”

„Vaadake uuesti.”

Ja tsentuurio vaatas uuesti. Ning nägi siis: nägi enda all ja ümber tühjust, pimedust ja kauguses tähti, lõputut hulka tähti, mis ulatusid igas suunas nii kaugele, kui silm seletas, olles kaugemad kaldad kui need, millele Odysseus või Aeneis iial olid astunud.

„Kõik jätkub...,” sosistas Alemannicus hääletult, kuid teda toetav naine kuulis seda siiski ning kordas: „Kõik jätkub. Tere tulemast kosmosesse, roomlane.”

Jutt: Valgus pimedusest (Tim Horner)

„Hoone C tehtud!“ sõnas Skräppy ja joonistas L-kuju paberile, kus ootas juba kaks rööpkülikut. Kui kaugele nad tähestikuga päeva lõpuks jõuda võisid, ei osanud kumbki öelda. Need hooned olid suured ja räsitud – puud kasvamas läbi korruste ning vahel ka katuste, rohi ja roniv taimestik elamas igas peitunud nurgas ja sopis. Betoontreppidest polnud alles muud kui riismed ning enamus esimese korruse ruumidest olid poolest saati vetikate- ja kasvuderohket vett täis. Siin tuhlamiseks ja otsimiseks läks tohutult aega, kuid see oli seda väärt. Ainuüksi Skräppy varustus oli pelgalt kolme hoone läbimisega uhkem kui kunagi varem. Leidude hulgas oli juba paar imevidinat, tehnikat ja üllataval kombel ka kaksteist paaki kütust. Kas ja kuidas nad viimase suutsid sisse kasseerida, oli omaette küsimus, kuid seegi oli õigete tutvustega tehtav.

„Järgmiseks see C-kujuline siin,“ pakkus major, puhastades oma küünealuseid sinna kogunenud vetikasodist ja kõhatas. „Kuradi komad!“ Õhk oli putukatest, keda major nende kuju tõttu komadeks kutsus, paks. Siin oli neid tihedalt, mis oli ka põhjus, miks major kandis hoolimata palavusest oma pikka mantlit, mille alumine äär oli sama roheline kui kanajalad selle all.

„C-kujuline,“ kordas Skräppy, keda komad ei häirinud hoolimata sellest, et nad püsivalt tema nina-, silma- ja kõrvaaukudest sisse tahtsid pugeda. „Äkki peaks siis selle maja nimeks C panema, muidu läheb segamini.“

Skräppyl oli imelik tunne, et ta oli siin varem olnud, ja see oli kuidagi häiriv. Seda enam tekkis soov natuke kaost tekitada ja olukorrale loomingulisemalt läheneda. „Eelmine oleks siis näiteks L,“ jätkas ta, vaidlustades kummalisi mälupilte. „Aga mida siis nende kuubikutega peale hakata? Esimene võiks olla K, sest sealt leidsime me kütust...“

„Loeb järjest,“ sõnas vana major järsult, tema kotkapilk jälgimas ümbrust. Enamasti olid mahajäetud kantsid erinevate loomade ja elajate poolt üle võetud – ei olnud seal ju inimtegevus neid segamas. Siin polnud ta veel näinud isegi mitte loomade jälgi, ainult komad tilpnesid püsivalt silme ees.

Majori hinge täitis kummaline ootusärevus, millega ta ei osanud midagi asjalikku ette võtta. Siin, kunagises sõjaväelaboris, võis leiduda vahend tema sõltuvuse raviks. See võimalus polnud suur, kuid mitte võimatu. Tom oli aastaid nanovedeliku toel elanud ning mõte sellest ükshetk vabaneda kõlas nii ahvatleva kui ka hirmutavana.

„Kasuta numbreid, kui tähed sind segadusse ajavad,“ sõnas ta lõpuks.

„Aga ma kasutasin numbreid juba ruumide jaoks,“ kurtis meedik. „Viimane tuba, kus me viibisime, oli näiteks C-24. See ajaks kogu asja – pikali!“

Skräppy hüppas majorile otsa ning mõlemad maandusid näoli mutta. Nende peade kohal kostus vilinat.

Paar sekundit hoidsid mõlemad hinge kinni, siis kergitas major natukene pead.

„*Jackpot!*“ sõnas ta ja muigas. Kui siin oli lisakaitse, pidi siin olema ka lisanodi. Samuti seletas see loomade puudumist – kõik said lihtsalt hukka. Taimestik nende ümber oli piisavalt tihe ja kõrge, et endas laipu peita.

Major pühkis ühe käetõmbega näo mudast puhtaks, mis toimis just nii ebaefektiivselt kui arvata võis, ja kuulatas. Vilin jätkus veel tükk aega.

„D12-F automaat. Suure tõenäosusega sooja- ja liikumisanduriga. Paganama raske märgata,“ sõnas ta lõpuks.

Ettevaatlikult keeras Tom end selili, lükkas randmetera välja ja hakkas seda aegamisi üles tõstma, jälgides teral hoone peegeldust. Temas teine käsi aga kompas kuklal, tõi sealt välja juhtmeotsa ning lükkas selle automaatse liigutusega laserisse. Seejärel kergitas ta relva peegli samasse kõrgusesse. See oli majori klassikaline nipp. Ainult peegeldusega oli rihtida raske, kuid ühendus tõstetud relva sihikust andis ka teise punkti. Nii nagu kaks silma muutsid maailma ruumiliseks, aitasid kaks vaatepunkti täpsust paremini seada.

Muidugi olid sellised automaadid kaetud soomusega, kuid nagu major Tom juba ammu teadis, ei olnud ükski asi perfektne. Mõned relvad kiilusid kergelt kinni, teistel kuumenes toru üle, kolmandatel oli sitt andur, neljandatel nõrk postament. Võimalusi, kuidas üks täristaja kahjutuks teha, oli palju. D12-F oli küll üllatavalt stabiilne masin, kuid ka siin oli väljapääs – kui polnud võimalik automaati ennast kahjutuks teha, tuli eemaldada see, millel masin seisis.

Major jälgis peegeldust ja tulistas mõned korrad automaadi suunas. Siis rihtis ta natukene teise nurga alt ning andis veel tuld.

Eestpoolt kostus tohutu mürin ning õhk nende kohal täitus tolmutilvega.

„Raisk! Ma ei arvanud, et see sein nii nõrk on,“ sõnas major läkastades, lisades selle käigus veel paar tulist vandesõna. Oli ainult üks asi, mis oli sitem kui vetikate ja putukate keskelt nodi otsida: kaevata seda varingu alt välja.

*

Tom oli varemgi erinevate detektorite abiga rusu alt nodi otsinud, kuid selle kasumiprotsent oli väike. Ükski detektor ei suutnud tuvastada, kas leid ka tegelikult väärtuslik oli. Sa võisid tuvastada raudkapi, kuid mitte selle sisu.

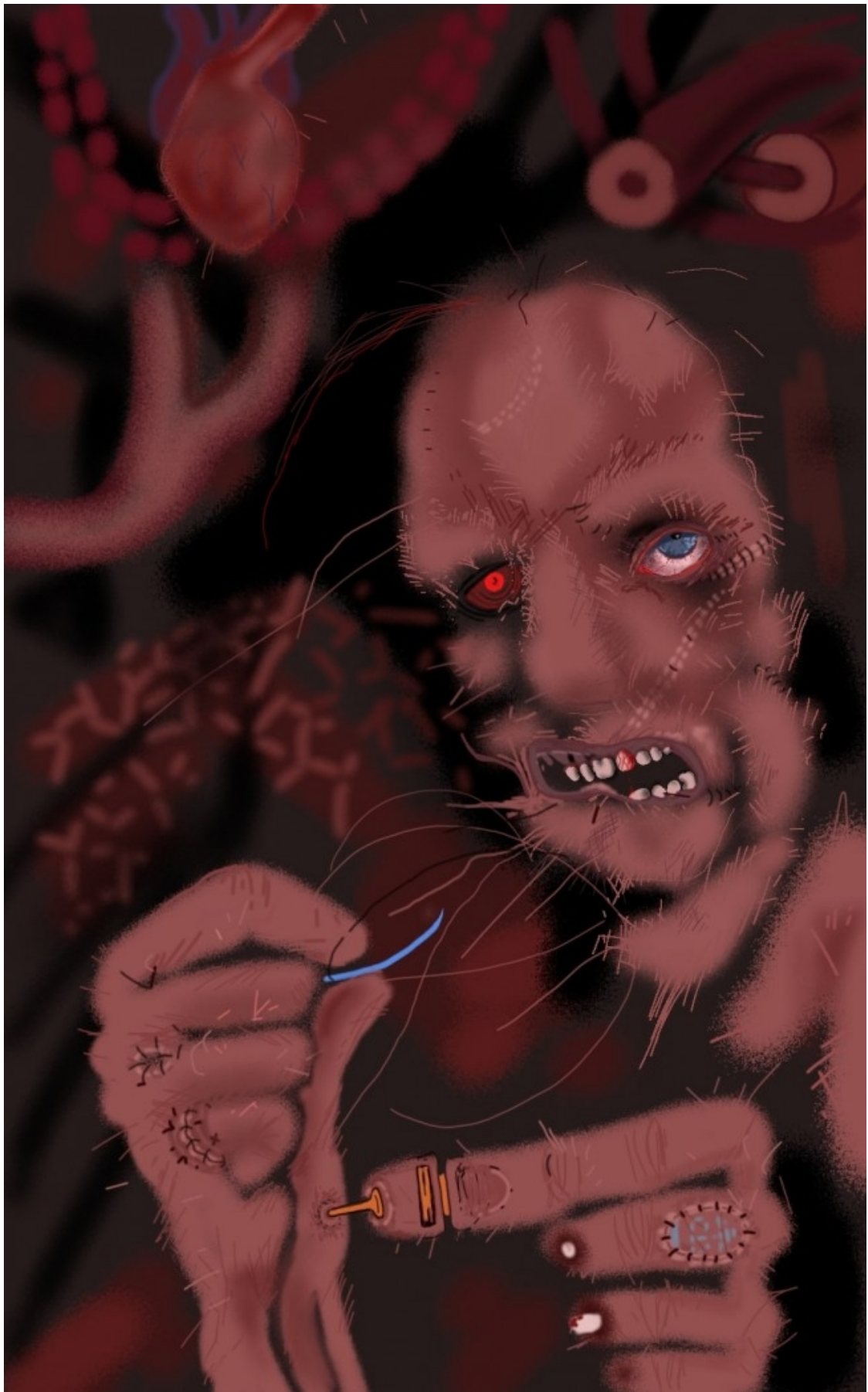
Konstruktor-madu Nuudel oli justkui sellise keskkonna jaoks loodud ning Skräppy oli hiljuti leidnud mooduse, kuidas oma lemmikloomaga sidet pidada. Madu küll juttu ei ajanud, kuid meedik sai teda juhendada ning läbi tema silmade vaadata, mis oli ehk isegi parem. Tõsi, Skräppy ise pidi sel ajal (turvalisuse huvides) paigal püsima.

Meedik istus keskendunult kivikuhja otsas, silmad kinni. Päike kuivatas pori tema näol ja maikal, muutes ta aegamööda kivirusuga samasse värvigammasse. Iga natukese aja tagant pomises Skräppy midagi ning majori asi oli seda märgata ning kaardile märkida. Tom oli kogu ala paariruu meetristeks juppideks ära jaganud – nii sai leide kergemini kaardistada ning kaevata vaid sealt, kus sellest kasu oli.

Varingust põhjustatud tolmutilv peletas mõneks ajaks komad eemale, mis tegi siin istumise üsna mõnusaks ja hubaseks, kuid päike küttis otse lagipähe. Major libistas mantli seljast ja lükkas tiivad laiali, tundes end natukene kergemalt ning pakkudes meedikule varju, milles istuda. Seda veel vaja, et too Nuudlit juhtides päikesepiste saab. Viimane oli niigi Skräppyle korralik väljakutse ja keegi ei tahtnud riskida võimalusega, et nende parim abimees äkitsi leviulatuselt välja läheb, hooletusest kinni jääb või muul põhjusel ühenduse kaotab. Töö oli küll aeganõudev, aga põhjalik.

Major vaatas igavledes ümbrust. Ta tõesti ei osanud tühja passida, kuid hetkel polnud valikut – ta vastutas nii enda kui ka Skräppy elu eest.

Siin rusude all võis olla pääs tema vabadusse. Juba see mõte ainuüksi tundus jabur, kuid ometi oli Skräppy selle tema ajusse istutanud ning nüüd ei saanud Tom sellest enam lahti. Mis siis, kui ta tõesti nanosõltuvuse seljataks? Unistamine oli talle aastaid vöõras olnud, kuid nüüd tegi ta just seda, kombates vöõrast territooriumi.

Illustratsioon: Tea Roosvald

Et peletada mõtteid ning pilku teravana hoida, proovis ta keskenduda detailidele, mida ta märkas. Eemal paistis tihe komade parv, kuid endiselt tolmutpilvest häirituna hoidsid nad distantsi. Majori pilk maandus veel püstiseisval majajupil. Üks hoone tiib oli peaaegu hävinenud ning C-kujust oli tahes tahtmata saanud L – vot sulle Skräppy plaani maju nende kuju järgi nimetada. Püsti seisev osa tundus küll stabiilsem, kuid mitte liialt – põhjaliku läbivaatamise ajal pidid nad selles kindlasti ettevaatlikud olema.

Seina ääres paistsid automaadi jalad, mis vaatasid taeva poole. Ilmselgelt oli siin kaitset kunagi rohkem, kuid aeg tegi oma töö. Võimalik, et see siin hunniku all oli viimane, mis veel töökorras oli. Samas, D12-F oli väärtuslik misiganes kujul.

„C5,“ sõnas Skräppy kurnatud häälel, andes märku, et konstruktor-madu liikus järgmisse kokkulepitud alasse.

Tom vaatas korraks kaarti, millele olid mõned leiud juba märgitud, ning patsutas kaks korda meediku õlale. Skräppy ei kuulnud Nuudliga ühenduses olles ümberringi toimuvat, kuid tundis füüsilisi aistinguid. Kaks patsutust tähendas, et see ala oli hetkel viimane. Meedik oli ilmselgelt oma taluvusepiirile lähedal.

„Sain,“ sõnas Skräppy endiselt ühendusele keskendunult. „Ees paistab natuke suurem tühi ala. Liigun selle suunas umbes pool meetrit.“

Skräppy võpatas.

Järgmisel hetkel avas ta silmad. „Kaevama. Nüüd,“ deklareeris ta sihikindlalt. „Nuudel ronib pinnale ning näitab meile asukohta.“

„Midagi nii väärtuslikku?“ uuris major, proovides varjata oma hirmu ja elevust, kuigi süda trummeldas rinnus.

„Oleneb,“ vastas Skräppy, „kui väärtuslikuks sa inimelu pead.“

*

„Kummitus,“ sõnas Tom, tõmmates komade peletamiseks aknaraami ette määrdunud, kuid endiselt tiheda nailonkanga.

„Kummitus?“ kordas Skräppy.

„Nii me neid kutsusime. Ei metalli, juhtmeid ega porte. Radarite jaoks nähtamatud. Täielikult orgaaniline. Kunagi kasutati neid sõjaväes tehniliste rünnakute ja häkkimise vältimiseks.“ Ta norsatas. „Kummitusüksus oli igati sobilik nimi, sest enamik neist läksid kahurilihaks.“

„Aga sa oled ju ka orgaaniline,“ imestas Skräppy.

„Mitte täielikult,“ turtsatas major. „Vähemalt ma teadsin, mis mu ümber toimus. Neil polnud isegi mitte interkommi. Ma ei kujuta ette, kuidas nad suhtlesid. Räägiti lipukestest, suitsusignaalidest ja muust sellisest, mis on rämedalt ebaefektiivne, kui sul on vaja kiirelt tegutseda.“

„Uhh,“ pomises Skräppy lamavat meest edasi uurides. Lisaks muljumisele oli too saanud pihta ka laseriga – suure tõenäosusega sel hetkel, kui D12-F koos müüriga alla langes. Mees oli veel pildil, kuid mitte kauaks.

Skräppy peatus hetkeks. „Oot, aga selle järgi olen mina ka ju siis kummitus?“

„No ma ei tea. Porte sul tõesti pole, aga päris tavaline liha sa kah ei ole. Sul on miski kummaline ühendumine... Nuudliga näiteks. Ma ei suudaks isegi mitte juhtmega seda teha. Kui sa relva paremini käsitseda oskaks, võiks sellest ühendusest lahingus täitsa kasu olla.“

„Täna, ei,“ vastas meedik poolautomaatselt. „Minu töö on inimesi lappida, mitte neid juppideks lasta.“

„Ise tead, aga igal juhul on see päris äge. Kurat seda teab, kes või mis sa täpselt meil oled.“

„Aitäh... Ma arvan,“ sõnas Skräppy majorit altkulmu vaadates,

„Pole tänu väärt,“ sõnas major, lastes viimase klambri kinni. „Kuidas meie leiul üldse läheb?“ Skräppy oli lootusetu. Major oleks sellises olukorras suvalise inimese lihtsalt rusude alla jätnud, oli ju võimalik, et tegemist oli konkurendi või vaenlasega, kuid Skräppy oli teisest puust – too lappis kõiki, diskrimineerimata, ning selle üle vaielda oli mõttetu. Major lootis, et võõral oli vähemalt väärtuslikku informatsiooni, mida nendega jagada.

„Sellest rääkides,“ sõnas Skräppy ja pöördus lihakeha poole tagasi. Oli vähe asju, millega sai laseri haavu parandada – nanolapp oli üks nendest ning neil oli see ka kotis olemas. Kuid kasutada midagi nii väärtuslikku võhivõõra peal oli riskantne. Eriti pidades meeles, et selle ravimi puhul oli tegemist majori tagavara-laksuga.

„Sellest rääkides... mis?“

„E... ei midagi,“ vastas meedik. Ta põrnitses umbes kahekümneaastast räbalates meest enda ees. Laserihaavadest polnud jälgegi. Isegi mitte arme. See polnud lihtsalt võimalik. Loogiliselt võttes oli varem tegemist vaid silmapettega.

„Tu-tundub, et kosub jõudsalt.“

„Parem oleks,“ sõnas major. „Ei taha mõeldagi, et me tühja kaevasime. Säh! Nii igaks juhaks,“ ta ulatas Skräppyle oma relva. „Ma panen perimeetri paika. Kahekümne pärast tagasi.“

*

Skräppy pakkis meditsiinilist varustust ümber. Manti oli küll palju, kuid see polnud korralikult organiseeritud ning ajakriitilises olukorras võis see saada saatuslikuks. Samuti oli siin kuiv pind, millel seda teha. Või vähemalt nii seletas ta seda endale. Miski selles kohas ja leitud võõras häiris teda ning käte tegevuses hoidmine ning korra loomine aitas ka pead selgemaks saada.

Ehk oli asi päikeses? Siin kõrvetas usinasti ning olgugi, et enamasti ei omanud päike Skräppyle suurt mõju, siis seekord koorus ta mõlema õla pealt nahka, mida ta hajameelselt muu tegevuse kõrvalt nokkis.

„Doktor Šubentsov?“

Skräppy pööras end hääle suunas. Võõras oli end istukile ajanud.

„Kes?“

Mees vaatas Skräppyt pikisilmi. „See pead olema sina! Kuigi, mida sa oma kehaga teinud oled? Sa näed välja nagu poisike!“

See hääl, see nägu, see koht, see nimi – midagi lõi justkui tammi Skräppy mälestuste eest. Ta oli siin olnud ja teadis seda inimest, kuid siis oli ta olnud keegi teine.

„Nikolai?“ sõnas Skräppy hääletoonil, mis ei tulnud loomulikult.

„Näe, mäletab!“ naeris mees. „Ja Kolja, mitte Nikolai. Me oleme ju ometi sõbrad, eks ole?“

Skräppy vaatas võõra suunas, samas kui tema mõtted proovisid ratsionaliseerida sissetulevat mõtete, piltide ja kogemuste jada. Seda oli palju.

„Mäletan...” vastas ta aegamisi. Ta rääkis, kuid see ei olnud enam tema. See oli keegi teine. Keegi, kes oli selles kehas juba pikalt enne teda pesitsenud. Keegi, kes oli oodanud õiget hetke.

„Väga hea!” naeris Nikolai valjult. „Ja ka sinu larhv ei lähe mul meelest. Kus me üldse oleme?” Ta vaatas kahtlustavalt ruumis ringi. „Järgmine lahingsimulatsioon?”

„Midagi sellist,” vastas meedik.

Skräppy, kes ei olnud üldse nende sõnade taga, oli paanikas. Kauaks ta nii püsima ei jäänud – pealetükkiv teadvus oli tugevam, nagu mürk, mis halvas kõik muu. Ainus võimalus oli lõpetada vestlus, mis mälestusi pinnale tõmbas, ning pealetükkiv teadvus segadusse ajada.

„Ma saan aru, et seda on vaja,” sõnas Kolja, „kuid kui see nüüd läbi saab, siis ma tahaks küll lõpuks oma naise ja lapse juurde minna. Ma pole neid juba mitu kuud...”

Vilin ja plärtsatus. Kolja aju ja kolju tükid löid tema selja taha seinale laiali. Hetk hiljem langes mees siruli. Skräppy tema ees seisis pulksirgelt, laser üheksakümnekraadise nurga all olevas käes.

„Mis juhtus?” hüüdis kergelt hingeldav Tom ukселävel. Oma relva hääle, mis lisaks tavalisele kõrvetamisele ka paugu juurde lisas, tundis ta vajadusel miilide taha ära. Major heitis pilgu verisele seinale, siis relvaga meedikule toa keskel. See oli puhas lask. Üks ja määrav. Ning selle tegi Skräppy – mees, kes suutis relva vaid ähvarduseks kasutada ning enamasti lappis isegi võhivõõraid heast tahtest kokku.

Varem nähtud komade parv oli jõudnud akna taha, tekitades oma liikumisega ruumi põrandale, seintele ja laele värelevaid mustreid. Kohati tundus, nagu asunuks nad vee all.

Skräppy jõnksatas akna poole, siis aga keeras end koos relvaga majori suunas. Meediku keha tõstis vaba käe kramplike liigutustega, justkui õiget suunda aimates, Tomi poole. „Kasemahla! Ruttu!”

Major oli kui puuga pähe saanud. Kogu vaatepilt ei olnud mitte ühestki otsast loogiline.

„Ruttu!” kordas Skräppy. Tema hääle oli sama kramplik kui liigutused.

Major tuli reaalsusesse tagasi ja tõmbas pläsku põuest.

„Lahti! Kätte!”

Olukorras endiselt kahtlev major tegi ebaleva sammu ning siis järgmise, hoides pläskut enda ees. Jah, ta võinuks Skräppy kahjutuks teha, kuid ei tahtnud midagi sellist ette võtta enne kui vajalik või enne kui olukord talle selge oli.

Niipea, kui meediku käed pudeli ümber kinni haarasid, tõstis ta selle endiselt suunda mitte korralikult tajudes suu juurde ja kallutas – pool vedelikust voolamas mööda ta nägu alla. Suur lonks sees, lasi ta pudelil põrandale kukkuda.

Major vaatas seda ahastusega, kuid kuna relvaga käsi oli endiselt tema suunda sihitud ning viimase lasu jäljed endiselt seinal, ei hakanud ta midagi ütlema. Kraami oli, kasemahla sai veel juurde teha.

Skräppy seisis mõned hetked kui kivikuju, justkui andes meelega aega joogi mõjumiseks, siis tegi ta suu lahti. Võimalik, et ta kogus ennast, sest järgmine lause oli oluliselt pikem ja keerulisem kui eelmised.

„Räägi, mida ma teinud olen. Ere mälestus. Ruttu.”

„No tore on, narkomaan on muidugi see, kelle käest eredat mälestust küsida,” mõtles Tom.

Kuid ilmselgelt oli hetkel seda vaja. Olgugi, et paigal, oli Skräppy keha kaetud higiga ning seda läbisid tõmblused, justkui toimuks kehas endas võitlus.

„No raisk,“ alustas Tom. „Sa juhatasid meid otse puruvanade pessa, üks emane ja kolm poega, ja see oli küll kuradima ere mälestus, kuidas me nende eest põgenesime ning tegime seda maalappidel, mis otse loomulikult pidid ju omavahel kohti vahetama, et meie elu veel rohkem põrguks teha.“

Majori kotkapilk märkas, et Skräppy näost käis üle õhkõrn muie. Siis langes Tomi pilk Nuudlile aknalaua. Uss seisis, pea püsti, ja jälgis teda, samas kui Skräppy ise vaatas huupi. Ta oli Nuudliga ühenduses, vaatas ja sihtis läbi tolle silmade – nii nagu major tegi seda oma laseri ja randmeteraga. Aga miks?

„Ja siis me maandusime Ruutu juures, kus – jumal tänatud – valvurid juba ootasid ja meil oli üks kuradima ere ja tore võitlus. Või noh, mida sina sellest tead, sa õmblesid sellel ajal ühele neist kätt otsa tagasi.“

Järgmine õhkõrn muie. Mida iganes major rääkis, see toimis. Nanovedelik, mida major liigse tähelepanu vältimiseks kasemahlaks nimetas, teravdas meeli ning salvestas pea igavesed mälestused koljusse. Skräppy proovis praegu seda teha oma mälestustega, mis oli juba ideeliselt nii loll ettevõtmine... Aga samas Skräppy oligi selline: nii lollakas, et see kuidagi, tervest mõistusest ja loogikast hoolimata, toimis.

„Ja siis sa, igavene idioot, õmblesid omale Arvutaja käe külge ning otsisid meile töö, mis otse loomulikult ei olnud mingi tavaline tööots. Oh ei, me pidime samade liikuvate maalappide peal ringi hüppama ja tegema seda südaöösel ning lihtsalt mingi kuradi... moosi pärast.“

No kui see lugu ei defineerinud oma jaburuses Skäppyt, siis mis veel seda tegi?

Järgmine emotsioon andis endast Skräppy näos märku, kuid ta oli endiselt krambis.

„Räägi veel midagi.“ Nüüd oli hääletoon tuttavam, kuid mitte korras.

Major ohkas. Niipalju kui ta ka tahtis Skäppyt näha tüütu mutukana, oli see sell ka tema elu päästnud ning sellele mõtte andnud. Ka seda osa Skäppyst oli tarvis meelde tuletada. Kuid sellist asja ei öelda ju kunagi välja.

„Noh,“ alustas major. „Ma olin omadega ikka väga perses, kui me tutvusime, ja siis, ma-ei-tea-peale-mitmendat üledoosi, andsid sa mulle süstla ja valiku. Kas elada või surra.“

Major avas oma rinnatasku ning tõmbas sealt välja väikese tumeda vedelikuga süstla.

„Mul on see endiselt alles ja kaasas. Meeldetuletuseks.“

Terve meediku keha lõi hetkega lõdvaks ning relv pudenes kolinal käest. „Aitäh...“ sosistas Skräppy, põrnitsedes põrandat ja tõmmates hinge. Tema pilk peatus majori laseril. „Persse! Persse! Persse!“ Hetk hiljem oli relv jälle meediku käes, ta seisis maas lamava võõra kohal, küttes lasku lasu haaval tolle pähe. Ta peatus alles siis, kui masinast tulid välja vaid kiired, kuid mitte enam majori erikokteilid, mis kõrvetamisest suuremat laastamistööd tegid.

Skräppy hingeldas, nagu oleks ta just mööda hiiglaslikke treppe üles tulnud.

Major, tundes, et pinge oli kadunud, astus lähemale.

„Kes see jorss oli?“ uuris ta.

„Nikolai Borissov, 26. subjekt *looperi* eksperimendis. Tal on naine ja aastane laps,“ vuristas Skräppy häälega, mis ei kuulunud talle. „Persse!“ jätkas ta oma tavalisel, kuid oluliselt rohkem ärritunud moel. „Ei mingeid küsimusi! Mitte praegu!“

Ärevalt vaatas ta toas ringi, justkui midagi otsides. Siis tõmbas ta oma vöö vahelt pliiatsiga joonistatud kaardi. „Hoone B. Kohe! Viska see siin õlale!“

Majori pilk libises maas lebavale pläskule. See oli majori jaoks eluliselt tähtis jook ning kui Skräppy sellega nii hooletult ringi käis, pidi olema siin midagi, mis oli kordades tähtsam. Ka Skräppy märkas pudelit. Ta võttis selle kätte ja piilus sisse. „Ajab asja ära. Lähme.“

Major viskas võõra mehe laiba õlale ja järgnes meedikule.

*

Skräppy vaatas lõõmavat tuld ning tumedat, kettidega kinni aheldatud inimkuju selle sees ning rüüpas viimase tilga pläskust. Leegid kerkisid kõrgustesse, põletades kõik oma teel ning aurustades niisket maad hoone ümber. Skräppy jälgis seda vaatepilti, nagu tahtnuks ta iga millisekundi sellest endasse ahmida.

Tom vaatas oma kaaslast, kuid ei öelnud midagi. Endine sõdur teadis väga hästi, kuidas nanovedelik mõjus. Esimesed korrad, kui sa seda tarbisid, teravdas see su meeli rohkem kui praktiliselt võimalik tundus ning salvestas selle kogemuse ka sama detailselt mälu kõvakettale. Major oli selliste mälestustega eluaeg maadelnud, Skräppy aga kasutas seda oma mälestuste meelega tugevdamiseks. Et mäletada, sest tal oli tarvis.

Tükk aega seisid kaks meest tummalt – kuulda oli vaid tule praksumist.

„Umbes pool aastat enne sinuga kohtumist,“ sõnas Skräppy lõpuks, tõstmata pilku leekidelt. „Sealt pärineb minu esimene mälestus.“

Tema hääles oli ootamatu tasakaal, leppimine tegelikkusega. Tundus, nagu leegid ise oleksid teda kuidagi puhastanud. Kuid samas oli seal ka mingi ärevus. See oli ülestunnistus – kõige suurem, mida ta kunagi tegema pidi.

„Mälestus,“ Skräppy ohkas. „Seda on raske edasi anda, sest see oli aistinguline. Ma ei suutnud tollel ajal sõnadega mõelda. Kuid ma mäletan valu, hingematvat lehma ning pilkast pimedust. Ma ei teadnud, kes või mis ma olin, kus, miks täpselt... Kuid see polnud tollel hetkel ka tähtis. Ma olin elus“

„Elus. Kuid katki. Tükk tüki haaval, jupp jupi haaval panin ma ennast uuesti kokku sellest, mida ma leidsin. Minu ümber oli teisigi lihakehasid, osad vanemad, osad uuemad, kuid ainult minul oli millegipärast hing sees. Ma ei mõelnud, kes need inimesed kunagi olid, kuidas nad elasid, mis neile korda läks. Minu eesmärk oli ennast säilitada, uuesti kokku panna ja oodata.“

Skäppy turtsatas, justkui mõeldes millegi naljaka peale.

„Kas oli see põhjustatud erinevatest juppidest ning sealt tulevast informatsioonist või pagan-seda-teab-millest-täpselt, kuid midagi läks nihu – kehasse tekkis isiksus.“

Ta vaatas hetkeks majori poole, et kontrollida, kas too ikka kuulab.

„Kõva asi, sa loodust ikka oled näinud? Kogu aeg läheb midagi nihu ja tekib midagi uut,“ sõnas major julgustuseks. Oli ilmselge, et see hetk oli Skräppy jaoks tähtis ning toetus vajalik. „Ja mis edasi sai?“

„Edasi... lõpuks leidsin ma väljapääsu. Võttis see kokku nädala või rohkem, seda ma ei oska öelda. Hele valgus, see esimene, mida ma mäletan, oli meeliülendavalt ilus ja samas ka ootamatult valus. Enne lahkumist vaatasin ma veel korra tagasi. See oli üüratu rauast angaar. Uksele valgete tähtedega maalitud SKRÄPP-Y.“

Major vaatas oma kaaslase poole. Skräpp oli üleüldine nimetus materjali kohta, mida enam ei

vajatud, ülejääk, ning ometi tõusis selle seest keegi, keda oli vaja.

„Muidugi ma teadsin, et see nägu kuulus kunagi kellelegi teisele,“ jätkas meedik. „Kellelegi, kes pole mina, ning polnud võimatu, et too üks hetk seda tagasi nõuab. Võibolla olin ma lihtsalt AI, mille eesmärk oli keha säilitada, võibolla olin ma miski teadvus, mis juhuslikult mööda hiilis ning kehasse kinni jäi. Ma tõesti ei tea, kuid ma tean, kes ma nüüd olen.“

„Üks optimistlik ja naiivne tüütu mutukas,“ sõnas major kerge muigega, tänulik, et pinge lõpuks hajus. Tal oli veel palju küsimusi, kuid nendega sai oodata.

„Just. Üks optimistlik ja naiivne tüütu mutukas,“ kordas Skräppy muiates. „Ja ma kavatsen seda ka nii jätkata. Kes iganes kunagi seda nägu kandis, lõpetas poolsurnuna angaaris. Ma ei usu, et ta oli hea inimene.“ Ta peatus hetkeks. „Ei. Ma tean, et ta ei olnud hea inimene.“

Major nägi seda meediku näos. Kes iganes tema peas oli, jäi sinna püsima. Igaveseks tagataustale. Nii nagu majoriga käisid igavesti kaasas sõjamälestused. Ainus, mida Skräppy sai teha, oli söövitada midagi nende mälestuste ette. Midagi suurt ja tähenduslikku. Ning nagu major teadis omas käest – see võis võtta terve elu.

„Need, kellest ma oma keha pimedas angaaris kokku panin... neid oli kakskümmend seitse. Niikaua, kuni ma pole sama palju inimesi niisama heast tahtest kokku lappinud, olen ma endiselt nende võlglane. Vähemalt nii tunnen ma ise.“

Või et see oli põhjus, miks Skräppy alati kõiki lappis. Nüüd oli siin vähemalt mingi seletus, kuigi major oli kindel, et see jätkus ka siis, kui vajaminev number täis sai.

„Vot nii,“ lisas Skräppy veel punktina jutu lõppu.

Major ei saanud muudmoodi kui pidi turtsatama. Mis iganes Skräppy ka oli, vahet pole, kuidas, kus ja millal ta tekkis või sündis, temas oli lihtsalt midagi nii Skräppylikku.

„Muudab see sinu jaoks midagi?“ uuris meedik ettevaatlikult. See oli esimene kord, kui ta oma lugu kellegagi jagas.

„Näh. Olen oma elu jooksul ka hullemaid asju kohanud. Ära põe,“ vastas vana sõdur. „Kuigi, mul oleks hea meel, kui sa üks hetk seletaksid mulle, kes see oli.“ Ta osutas põidlaga vaikselt taanduva leegi suunas. Väljas oli pimedamaks läinud ning nüüd tundus tuli eriti ere. Selle varjud tantsisid meediku näos.

„Tema,“ rõhutas Skräppy. „Ta oli Kolja, kuid nad kutsusid teda seljataga Kooljaks. Võib öelda, et üks minu eelmise elu ohvritest.“

„Kolja polnud enam ammu elus, aga ei suutnud ka surra. Kunagi, kui ta projektiga liitus, ootasid teda kodus aastane laps ja naine. Peale modifikatsiooni ei näinud ta neid enam kunagi. Sa tead, kuidas ma imevidinaid enda külge pistan ja teadvusega juhin? Umbes sama, kuid see vidin oli laiali lahustatud, olemas igas tema keharakus. Niikaua kuni 25%elavkoest jäi terveks, taastus mees täielikult. Päris võimas, eks? Kuid see tuli oma hinnaga. Rakud ning seega ka tema mälestused, vanus, välimus – kõik olid lukus, muutumatud.“

Skräppy ohkas.

„Nad kasutasid teda nii aastakümneid ja isegi ei öelnud talle, mida nad temaga tegid, ei hoiatanud ette... Tõprad...“

Viimane sõna tuli südamepõhjast. Meedik põrnitses veel paar minutit tumedaks tõmbunud hoonet. Seal, kus enne lamas inimese keha, oli nüüd kettide vahel vaid tuhk.

„Puhka rahu, Kolja, sa naerunäoline tõbras,“ sõnas Skräppy. Siis keeras ta ümber ning sammus laagri poole tagasi. „Tule nüüd!“ kostus veel hüüe. „Mul on vaja sulle uus laar nanovedelikku kokku keerata. Muidu on sul homme maru sitt olla.“

Jutt: Õues mängimine keelatud (Kadri Umbleja)

Ma teadsin, et elu kaevandusasteroidil on üürike ja ohtlik.

Seda meenutasid mulle ema suudlused isale uksele, kui too oli suundumas oma vahetusse. Seda meenutas ema nõudmine, et isa iga kord lahkudes vannuks, et ta koju naaseb. Seda meenutasid mulle hüsteeriahood, mis tabasid ema, kui isa kasvõi paar minutit pärast vahetuse lõpu koju tulemisega hilines. Ema haaras kohe oma konsooli järele ja tagus närviliselt uuendusnuppu, oodates iga hetk saabuvat sõnumit toimunud katastroofist. Seega, niikaua kui ma mäletasin, keerles meie elu ohu ja katastroofiks valmistumise ümber.

Vahel ma mõtlesin, miks mu vanemad olid siis otsustanud Lutetiale tulla.

„Raha,“ ütles ema alati, kuigi ma ei mõistnud seda: me elasime kitsikuses, meil oli kõigest muudkui puudus. Meie hapniku piirnormid olid alati väiksemaks keeratud kui mu eakaaslastel - kõik puhtalt sellepärast, et mu ema ei suutnud nendes käikudes töötada ja ei suutnud leida korporatsioonis endale ka ühtegi muud rakendust. Tunnelid muudavad ta klaustrofoobiliseks, vabandas ta alati isale, kui see teema jutuks tuli. Olles ise tollel kivikamakal sündinud, siis mina seda ei mõistnud. Ma ei olnud kunagi näinud Maa sinist taevast (või taevast kui sellist üldse), seisnud pinnal, kasutades looduslikku gravitatsiooni, ega näinud vett katmas hiiglasliku pinda. Mina olin ihu ja hingega maaväline laps – ironia, sest sellest sai meie kõigi needus.

Mu silmad ekslesid illuminaatorist vastaskapsli rohelisele uksele teisel pool „tänavat“. Õigemini oli see tunnel - rajatud kivikamaka, see tähendab Lutetia, sisse, ühendamas sadu elamiskapsleid üheks võrgustikuks. Kapsel „majadele“ olid ametlikult numbrid ja tähised antud, kuid esimesed kaevurid, kes koos Lutetia kaevanduskompanii rajamisega saabunud olid, andsid neile vana Maa kombe järgi nimed. Tänu neile kaevuritele elasime me Vikerkaar tänaval, kuigi ma polnud kunagi oma silmadega vikerkaart muul moel, kui videona, näinud. Hoolimata sellest nõustusin ma, et vikerkaar on midagi ilusat. Nagu unistus, lootus. Midagi haruldast, kättesaamatut. Seega kapsel Vikerkaar tänaval kõlas paremini, kui elamine kitsas kosmoseurkas Alpha-52.

Vastaskapsli seinal, kui seda sai seinaks nimetada, sest tunnelid olid ümarad paremaks toetuseks – füüsika, oli isa alati seletanud, asus aja poolt kulunud ja kõike matva kivitolmu varjus kriitidega joonistatud vikerkaar, autoriks Ming. Ming oli minuvanune ja elas teiselpool „tänavat“, meie kapsli vastas. Minuvanune punaste patsidega häbelik tüdruk. *Elas*.

Taipasin enda õuduseks mineviku kasutust oma mõttes. *Elas*. See viitab, et ta enam ei ela seal. See oli tõsi. Ming ei elanud seal. Tema ema aga elas. Tema isa aga elas. Aga seal ei elanud enam ei Ming, Marcus ega Robin. Nad kõik olid surnud. Nagu olid surnud üks uks paremale elanud Anya ja Carol. Või meist vasakul elanud Alina ja Roan. Kai ja Huan. Lo, Lisbeth ja väike Nancy. Imelik Robert. Imeilus Uz. Tark No-cho. Nad kõik olid surnud. Ma olin nende kõigiga üles kasvanud, mängides nendega keset tolmuseid tänavaid, käinud neli aastat koos koolis. Nüüd olid nad kõik surnud. Nagu oli surnud ka mu enda õde, Rien.

Tänav. Eemal. Teisel pool klaasi. Vaade illuminaatorist oli kõik, mis ma endale lubada sain. Ma unistasin vabadusest, pääsust lämmatavast pingest, mida tundsin nelja seina vahel. Seintest, mis rõhusid ja lämmatasid mind. Unistasin pääsust ema lõputust halamisest ja

leinast. Isa vaikimisest. Tema oli elus. Ema oli kõik need aastad end vaimselt ette valmistanud, et kord saab ta sõnumi õnnetusest kaevanduses. Neid juhtus siin pidevalt. Keegi korporatsiooni ülemustest ei hoolinud kaevuritest ohtlikul eesliinil. Kõik olid harjunud õnnetustega. Kõik olid surmadega harjunud. Paar kaevurit kuus – see oli aktsepteeritav kaotus, olin ma kord kuulnud täiskasvanuid omavahel rääkimas. *See raha, mida need luuserid ja pätid teenivad, teeb selle riski neile tasa.*

Keegi ei teinud suurt numbrit väikesest varingust, elusalt maetud mehest või naisest. Nad kandsid skafandreid. Kui nendeni jõuda 24 tunni jooksul peale õnnetust, oli suur tõenäosus, et nad jäid ellu ilma suuremate püsivate kahjustusteta. Meid kõiki oli ellujäämises koolitatud. Eeldusega, et tahame täisealiseks saades astuda sama rada, mis meie vanemad, sest kosmoses sündinutena ei olnud meil võimalik ilma karmi eritreeninguta Maale naasta.

Me harjutasime iga nädal koolis hingamistehnikaid, et vähendada südamelöökide sagedust. Harjutasime, kuidas elusalt maetuna rahulikuks jääda ning kuidas säästa võimalikult palju hapnikku, et anda päästemeeskondadele rohkem aega. Tänu meie pere piiratud ressurssidele olin neile tehnikatele leidnud rakenduse juba koolilapsena. Koridorides jooksmine ja hüppamine, pörkumine seintel – need kõik panid mind hingeldama, janunema selle lisahapniku järele, mis oleks olnud normaalne kasvavale organismile.

Kahjuks ei saanud me seda lubada – me Rieniga olime seda aktsepteerinud. Hoolimata sellest ebamugavusest, selgest hapnikunäljast, nautisin ma neid mängu tolmustes tunnelites nagu teisedki minuvanused. Hetkel ma janunesin selle järele. Mu hing karjus soovist saada välja, tunnelisse. Ainuke, mida ma hetkel tahtsin, oli teha üks korralik jook, hüpata võidu, tunda seda niivõrd tuttavaks saanud hapnikunälga, õhupuudust oma kopsudes. Ma tahtsin tunda midagi tuttavat, sest kõik muu, mida ma olin võtnud enesestmõistetavalt, oli mult võetud. Aga ei – ka luba mängida oli läinud. Korporatsiooni karmil käsul.

See käsk oli saabunud mu vanemate konsooli – lihtsalt järjekordne teatis. Väike piiks konsoolil, mida me ema nuuksete taustal ei kuulnud. Läks veel mitu tundi, enne kui isa enda konsooli kätte võttis – ta üritas seda vältida. Ükski sõnum ei saanud kaotatud tagasi tuua. Mitte miski ei saanud olukorda heastada. Seega isa üritas vältida uudiseid – suure tõenäosusega teatati järjekordsetest surnutest. Keegi oli kaotanud lahingu oma elu eest hoolimata meditsiinipersonali kangelaslikest pingutustest. Ometi võttis isa viimaks konsooli ja nägi korporatsiooni poolt palgatud kriisipsühholoogi saadetud juhiseid.

Laste õues mängimine keelatud, seisis selles pikas käitumisloetelus.

Ma vaatasin segaduses isale otsa, kui too mulle neid reegleid ette luges. Ema ei olnud minuga ühtegi sõna vahetanud peale õnnetust, justkui oleks toimunu ja Rieni surm minu süü olnud. Ta ei olnud tulnud meditsiinikeskusesse mind vaatama. Ta ei tervitanud mind kodus, kui mind lõpuks piisavalt terveks loeti ja välja kirjutati. Ei ühtegi sõna. Ei ühtegi pilku. Tema jaoks võisin ma vist samahästi surnud olla. Ma olin kaotanud nii õe kui ema.

Ma olin valmis aktsepteerima kõiki punkte kriisipsühholoogi juhendeis. *Austa teiste leina*. Ma tegin seda. Ma andsin emale võimaluse leinata Rieni – või siis pigem võimaluse eitada tema surma. Rieni ase oli ikka veel magamiskapslis. Ma olin alati arvanud, et me oleme juba nii suured, et võiksim eeraldi „riiulites“ magada, kuid meil ei olnud võimalust üht lisatasandit kapslisse lubada. Ma olin mõistnud. Aga nüüd oli Rien surnud. Ta ei tule enam tagasi. Kas vähemalt nüüd oleks ma võinud saada natuke rohkem ruumi? Eriti nüüd, kus mu jalad...

Pilk läks tahtmatult allapoole, jalgadele, mida enam ei olnud. Ma keerasin kiirelt pilgu tagasi üles, illuminaatorile, rohelisele uksele. Ma keeldusin mõtlemast möödunule ja sundisin end

keskenduma lubamatule soovile õues mängida. Väljas, koridoris, tänaval, tolmus – kuidas iganes seda kutsuda. Seal, teisel pool seina, barjääri. Vastukaaluks siinsele, seespool kõike – leina, kurbust, kaotust, vaikust, viha, raevu, pettumust.

Tol saatuslikul hommikul olime me Rieniga hiljaks jäämas.

Isa oli õigel ajal lahkunud ja oma vahetusse suundunud. Teine vahetus ööpäevas – iga kaevuri unistus. Ärgata koos oma perega. Süüa koos hommikust. Saata oma lapsed koolini. Noh, kool oli vaid üks suurem kapsel selles kapslite rägastikus. Aga see oli kõige suurem ruum, mida ma oma silmadega näinud olin. See pidi mahutama kõiki kaevanduse töötajate lapsi, keda pidi kokku olema ligikaudu kakssada. Ma olin alati mõelnud, et see on ruumi raiskamine. Me võiksime ka koolis käia vahetustega nagu kaevurid – sellisel juhul oleks koolikapsel saanud palju väiksem olla. Asteroidil elades ei olnud midagi raisata. Täiskasvanud aga rääkisid, et kõik koos koolis käimine on sajandite vanune traditsioon, kantud inimpõlvest inimpõlve, mida isegi külmas kivikamakas keset mörvarlikku tühjust nimega kosmos ei tohtinud hüljata.

Me olime hiljaks jäänud ja isa oli juba lahkunud. Meie raisatud võimalus kasutada seda harukordset võimalust koos koolini jalutada. Ma ei saanud oma gravitatsioonisaapaid jalga. Siis olid mul veel jalad. Probleem, millega ma enam kunagi vastamisi ei seisa, sest proteesid käivad mu perekonnale üle jõu. Rien seisis ukse, karjades, et ta saab minu pärast märkuse hilinemise eest. Ema oli köögis, koristamas hommikusöögi nõusid, karjumas vastu, et Rien ust lahti ei hoiaks – see on meie kallilt makstud hapnik, millel ta laseb seguneda selle rämpsuga tänavalt. Mu emal oli alati teooria, et koridore hapnikutase oli madal ja sealne õhk ülimalt ebakvaliteetne, sest keegi ei tahtnud kulutada raha avalike filtrite vahetamiseks.

Sain saapad jalga, aktiveeritud ja haarasin siis oma konsooli. Jooksin minema ruttavale Rienile järele, uks sulgus kolksu ja hermeetilise sulgumise surinaga mu järel. Me olime veel sadakond meetrit eemal, kui kuulsime tundide algust märkivat helisignaali. Hingeldades oma madalamaks keeratud hapnikutarbimisliimiidi tõttu ja tunnelis tolmu keerutades lisasime me kiirust. Ma mäletan Rieni sõimu, kui me nägime tigea näoga õpetaja Huani koolikapsli ukse, too iidne metallist signalisaator tirisemas.

Ma tahtsin õele midagi öelda, kuid siis see juhtuski.

See algas nagu kauge vaevu aimatav kõmin. Esmalt tundus see mulle nagu ragin – kangas, mis oleks liiga pingule tõmmatud ja seetõttu rebenemas. Mina peatusin, Rien mitte. Madal kõmin muutus valjemaks, tugevamaks ja teravamaks – nagu oleks see kosk, mis kohe mulle peale langeb või äike süngete rümpilvede taustal. Ma olin mõlemat fenomeni videost näinud. Tardunult jõllitasin ma enda jalge all tekkivaid jooni – mustad nooled justkui söötsid üle tunneli põranda ja seinte, ronides kõrgemale ja kaugemale. Ma kuulsin meeletult kiljuvaid helisid, kui metallist tugikonstruktsioonid järele andsid. Pind kadus mu jalge alt. Ma vajusin, olles haaratud ootamatult vabastatud kivijoast, taustal kajamas kõrvulukustavad kõuekärgetused. Kõik varises - põrand, seinad, lagi. Ma vajusin. Mind neelati.

Ma karjusin ja üritasin kätega millestki kinni haarata. Ma märkasin natuke eespool samuti vehklevat Rieni üritamas varingus pinnale jääda, kuid võimas tõmbav pööris haaras ta kaasa. Ta röökis ja karjus, kuid üldine kõu neelas need helid. See hetk on igaveseks söövitatud mu õudusunenägudesse – mu väike õde, tema pearaamil süttinud hädaolukorrasignaali kadumas liikuvate kivilahmakate vahele, saades neelatud. Ma ei olnud võimeline midagi tegema ei enda ega tema jaoks. Meid lõmastati, litsuti ja neelati – ja seda kõike vaid murdosa sekundi jooksul.

Hetkega oli kõik mu ümber täis kopse põletavat tolmu, nähtavus null. Kõik mu meeled olid kasutud, toimuvast üle koormatud. Mu näitajad andsid häiret. *Ootamatu suunakaotus – ühendage magnetsaapad. Katastroofilised vereringe vigastused jalgadel. Automaatteavitus meditsiiniosakonda saadetud. Säilitage rahu.*

Vastupidiselt soovitusel haaras mind hingemattev paanika. Ma ei tajunud enam oma eksistentsi. Mu kõrvad olid kurdunud – helid olid välja lülitatud. Silmad olid tolmu täis. Aeglaselt hakkasin tajuma kauguses läbi tolmu kardina vilkuvaid häiretulesid. Paar hetke tühjust. Paar hetke, kuni ma registreerisin valu ja karjusi. Järgmine alarm: *Väljaspool skaalat paanikahoog. Lülitage sisse kriisimeditatsioon.* Ma ei suutnud seda käsku täita – keha keeldus mu plaanitud liigutusi täide viimast.

Ma teadvustasin, et olen elus. Kuski. Ümbrus ei olnud enam tuttav. Ei olnud koolikapslit ega tunnelit. Valu on möödunud, šokk oli mu keha üle võtnud. Ma tajusin ja teadvustasin kõiki neid häireid, mis mu pearaamil tähelepanu nõudsid. Ma saatsin nad mõtteviivuga minema, üritades toimunut mõtestada. Ma teadvustasin, et see oli olnud varing. Kogu meie elu siin kivikamakal oli meid treenitud nendeks valmistuma. Ma ei suutnud aga mõista, kuidas varing sai mind tabada siin ja praegu: meile oli alati räägitud varingutest kaevanduses, kilomeetreid elamutunnelitest eemal.

Mu järgmine mõte oli minema saada.

Ellujäämisõpetuses läbitu tuli justkui refleksist. Punkt üks – veendu, et ümbrus on ohutu. Punkt kaks – kui oled veendunud keskkonna ohutuses, siis lahu ohu piirkonnast. Ma kaardistasin tundmatut, üritades ohtu hinnata: kas minu liikumine kutsuks esile uue varingu?

Tolmuloor ei olnud laskunud, seega ma lihtsalt oletasin, et see on ohutu. Ma tahtsin liikuda tagasi sinnapoole, kus ma arvasin olevat kodu, turvalisus, kuid *alles* siis taipasin ma, et ma ei saa liikuda. Alles nüüd eksles mu pilk sinna, kus ma arvasin asuvat *allpool* ning nägin, et olen üle põlve muljutud kivikamakate vahele. Ma nägin verd ja lõmastatud punast massi seal, kus ma teadvustasin olevat oma jalad. Ma röökisin täiesti kõrist, nii kõvasti, kui mu tolmutunne kopsud ja piiratud hapnik seda võimaldasid.

Mind leiti niimoodi röökivana esimesena sündmuskohale saabunud kaevurite poolt. Päästemeeskond saabus mitu minutit hiljem, hoolimata kohustuslikust terve ööpäevatsükli valmisolekust, mis oleks pidanud tagama reageeringu minuti jooksul. Mitte keegi ei olnud üheski riskihinnangus kaalunud varingu tõenäosust elamispiirkonnas.

Aastakümneid kasutusel olnud elamusüsteem oli saanud viimastel kuudel renoveeritud – paratamatus. Kõik vananeb ja vajab väljavahetamist. Korporatsioon oli seda protsessi niigi edasi lükanud nii kaua kui võimalik – elamissüsteem ei olnud tootmise jaoks prioriteetne, kuid lõpuks oli kaevurite rahulolematus saavutanud taseme, mis hakkas tootlikkust mõjutama. Seega korporatsioon eraldas vastumeelselt ressursid ja tööd algasid. Restaureerimise käigus vahetati välja osa originaalseid komponente ja struktuure. Minge insener kuskil, eeldatavasti Maal, kes polnud kunagi isiklikult näinud ega kogenud asteroidi elusüsteeme, ei olnud arvestanud uuendustöid planeerides kandevõimega. Koolikapslis väljavahetatud uued tugistruktuurid kaalusid märgatavalt rohkem kui aastakümneid tagasi kasutusel olnud, rõhudes ajahamba poolt oksüdeerunud raudkonstruktsioonidele, mis oleks pidanud tagama tunnelite vastupidavuse.

Inimlik viga, otsustas suure luubi alla pandud uurimine Maal. Keegi nimetu insener X, isikukaitse kaalutlustel, määrati ainuisikuliselt süüdlaseks. Kaevandusfirma ise ei pidanud toimunu pärast vastutust võtma – nemad olid ju heas usus tellinud planeeringu.

Arhitektuurikorporatsioon, insener X-i tööandja, oli hästi kindlustatud ja võimeline palkama parimaid advokaate, kes väänasid ja käänasid tõde, kuni leiti, et isegi insener X ei pea mingit karistust kandma – tema hooletus ei olnud ilmselgelt kriminaalne. Kindlustus maksis kannatanutele ning vähemalt mingi aja said nad nüüd lubada ilma piiranguteta ressursi kasutust. Irooniline – kõik need aastad olime me Rieniga unistanud vabalt hingamisest. Nüüd, kus see viimaks võimalik oli, loobuks ma sellest kõhklematult, kui see oleks vaid juhtunu olematuks muutnud.

Kaevurid olid hakanud mind vabastama, üritades oma paljaste kätega varingut minu ümber eemaldada. Siis oli saabunud päästemeeskond, kes mu vereringe ümber suunas ja mind lõpuks rusudest välja tõmbas. Ma mäletan vähe järgnevast. Udused päevad meditsiiniosakonnas. Punaste silmadega isa mu voodi kõrval. Mina küsimas, mis oli juhtunud? Tema vastuseid vältimas. Ütlemas, et ma puhkaks. Kõik saab korda. Ma ei tundnud valu ja märkasin nagu muuseas, kogemata, et mu jalad on amputeeritud. Mulle seletati, et neid ei saanud päästa. Aus vastus oli – meil ei olnud selleks raha. Nagu ei olnud meil ka raha proteeside jaoks. Mu vanemad olid valinud lastele piiratud kindlustuse. Täiskindlustus oli kohustuslik vaid kaevuritele endile. Riski, et minuga midagi tõsisemat juhtub, olid mu vanemad vähetõenäoliselt pidanud. Seega pidid nad ise tasuma mu kolossaalsed haiglaarved. Õnneks astus vahele keegi suunamudija Maalt, kui mu lugu uudistevoo poolt üles korjati – ta korraldas ühisrahastuse kampaania, millest kaeti mu haiglakulud. Too suunamudija sai paar korda voogedastuses minu kurba lugulaulu esitada, kuniks ta uue teema leidis ja edasi liikus. Ta polnud huvitatud mulle proteeside hankimisest – jalutu tüdruk kutsub esile palju enam haletsust.

Me pidime ka ise tasuma Rieni matuste eest. Kuidas sa matad kedagi, kes on olnud juba maetud? *Elusalt*. Lahkamisaruanne ei jätnud selles kahtlust. Ma näen unes igal ööl Rieni – karjumas, väikeses koopas, olles neelatud varingu poolt. Anumas, tegemas hingamisharjutusi, järgimas ellujäämisjuhendeid, kuid mitte keegi ei jõua temani. Ma ärkan hingeldades, stressimõõdik punases ja häiret andmas. Ma lülitan selle välja. Me ei saa lubada psühhiaatrit, mitte üle kümne ettenähtud tunni, tasutud korporatsiooni poolt, hoolimata kliinikumist lahkudes kaasa antud edasise ravi juhendis kolmandal kohal olnud lausele – „vajab eluaegset teraapiat, vähemalt kord nädalas“.

Mul läks hästi, ütlesid kõik. Meediavood kajastasid mind kui imelugu – ma jäin ellu. Ma olin üks neist kaheksast lapsest, kes sattus varingusse ja jäi kuidagi ellu. Ligikaudu 180 last, nooremad ja vanemad kui mina, kes õigeaegselt koolis olid, hukkusid. Nende hulgas mu õde, Ming teiselt poolt tänavat ja kõik teised mu klassikaaslased. Peaaegu kõik kaevanduskoloonia lapsed. Kõik meie – vanusest viis kuni kuusteist. Õpetajad. Kapslite elanikud, kellele kool peale varises. Pühitud ühe hetkega. Nüüd on terve Lutetia peale alles täpselt üheksateist last, mina nende hulgas. Kes oli haige, kel oli õnne. Kes jäi hiljaks nagu mina.

Kõik on ju hästi. Sa oled elus. Sul oli nii palju õnne.

Ma ei tunne end õnnelikuna. Ma tunnen, et ma elan pidevas õudusunenäos, mis iial ei lõppe. Ma kuulen oma ema nuttu. Ma kuulen oma vanemate sosinaid, kui isa üritab ema veenda, et ta peaks hindama Jumala armu, et üks tütar on elus. Ja ma kuulen ema vastust, läbi kontrollimatute nuuksete – *ma soovin et ka tema oleks surnud. Ma soovin, et nad mõlemad oleks surnud. Siis me ... Siis me saaksime siit ära ... Ära minna ... Kuskile Kuhugi mujale. Alustada uuesti. Aga ta on sündinud siin, kosmoses – ta ei suudaks gravitatsioonis elada ilma hirmkalli teraapiata ja Kuhu meil minna on? Ükski korporatsioon ei palkaks sind koos vigase lapsega! Ta vajab erihoolust kogu oma ülejäänud elu. Me oleme igaveseks aheldatud*

Lutetiale koos invaliidiga. Igaveseks. Igaveseks. Igaveseks! Iga päev pean ma olema samas kapslis sellega, mis temast alles on jäänud. Ja Rien. Ma ei saa enam kunagi talle head ööd soovida. Ma ei saa teda enam kunagi oma rinna vastu hoida, tema pead silitada. Me oleme neetud siia. Ma tahan, et mina oleks ka surnud.

Ja nii ma siis istun. Üritades suruda maha oma õudusunenägusid, eirates seda, et mu õe asjad on kõikjal meie elamises, nagu oleks ta kohe-kohe koju tulemas. Ma vaatan aknast välja, roheline ukse ja vikerkaare suunas ning unistan õues mängimisest.

Isegi see on korporatsiooni kriisipsühholoogi poolt keelatud. Selleks, et vähendada lapse kaotanud vanemate traumasid, kus nad võiks näha ellujäänud lapsi mängimas.

Tõlkejutt: Mees minu taskus (Uwe Hermann)

Tegelikult tahtsin ma ainult uue kleidi osta, kuid siis silmasin neid disainerkingi. Need võtsid mu lihtsalt hingetuks.

Ma seisin butiigi vaateakna ees ja vaatasin ainiti neid veinipunaseid stilettoosid, mis sobiksid nii ideaalselt mu õhtukleidiga. Need olid imeilusad – ja uskumatult kallid. Veel üks põhjus, miks ma pean need endale saama. Ma võtsin käekotist oma mehe krediitkaardi ja astusin poodi sisse.

Kui ma üheteist aasta eest Raul Kendrickuga abiellusin, oli ta kõigest ühe tähtsusetu parteikese kohalik sekretär, nüüd aga istus ta parlamendi majanduskomisjonis ja tal oli rohkem raha kui kulutada suutis, ja ikkagi nurises ta pidevalt, kui ma endale midagi uut ostsin. Mis viis ainult selleni, et ma veel rohkem raha kulutasin.

Sihikindlalt sammusin ma kingariiulite juurde. Ligiastunud müüjanna peatasin ma käeviipega. Ma teadsin täpselt, mida ma tahan.

Ma valisin sobiva suuruse ja tegin paar proovisammu. Kingad sobisid nagu valatult.

Karbiga kaenla all suundusin ma kassa poole, kui keegi küsis: „Te ei taha ju ometi neid kingi osta?“

Ma peatusin ja vaatasin ringi. Läheduses polnud mitte kedagi. Müüjanna oli liiga kaugel, et tema oleks võinud seda öelda, pealegi oli see kindlasti mehehää. Ma tegin veel paar sammu, kui seesama hää taas lausus: „Ma ei usu, et teie mees selle valikuga nõustuks.“

Seekord ma tegin hääleallika kindlaks. Ma heitsin jahmunud pilgu krediitkaardile oma käes. Seal, kus tavaliselt ilutses panga hologramm, helendas nüüd väike ekraan stiliseeritud mehenäoga. See vaatas mind rangelt.

Jahmatusest pillasin ma kingakarbi käest. „Kes teie veel olete?“ küsisin ma.

„Mina olen teie krediitkaart. Teie abikaasa kohustas mind jälgima, et te pidevalt mittevajalikke asju ei ostaks.“

Ma lõin käega oma suu pihta ja jõllitasin pahvikslöödult seda animeeritud nägu.

„Ma pean teile näitama teie abikaasa videosalvestust.“

Tillukesele ekraanile ilmus minu mehe kujutis. Ta irvitas üleolevalt. „Tere, Charlotte. Mul on lõplikult villand, et sa pidevalt minu raha raiskad, seepärast hankisin sulle uue põlvkonna krediitkaardi. Sellesse on sisse ehitatud mikroarvuti, mis peab iga ostu kõigepealt heaks kiitma.“

Nüüd sain ma aru, miks mu mees nii lahkelt mulle uue krediitkaardi oli teinud.

„Peagi on see programm kõikjal. See töötati välja selleks, et vanematel oleks kontroll oma laste väljaminekute üle. Seejärel paigutatakse see noorukite mobladesse, et kõnede pikkust ja vajalikkust valvata. Sinul on au seda uut programmi esimesena testida.“ Ta muigas. „Palju edu sisseostude tegemisel!“ Sellega video lõppes ja stiliseeritud mehepea ilmus taas. „Kuna kõik sai selgeks räägitud, siis palun teil kingad tagasi riulile panna.“

Ma ahmisin õhku. „Ei tule kõne allagi.“ Ma tõstsin karbi üles ja tüürisin edasi kassa poole. „Ma ei lase endale ette kirjutada, mida ma osta tohin.“

„Ma kardan, et teil ei jää muud üle. Aga uskuge, see on ainult teie finantside kaitseks.“

Müüja oli vahepeal mu iseendaga vaidlemist märganud ja valvsaks muutunud.

Minu krediitkaart võttis taas sõna: „Paar tänavat edasi on second-hand. Ma olen kindel, et sealte leiate sobivast hinnaklassist kingi.“

„Mitte mingil juhul ma ei pane jalga kingi, mida keegi on juba kandnud!“

Ma olin nii leilis, et müüjanna ei julgenud mind kõnetadagi. Ta lõi hinna kassast läbi, võttis mu krediitkaardi ja tõmbas läbi skänneri. See piiksatas. Siis näitas kassa: tehing katkestati. Kassiir proovis veel korra sama tulemusega. Kohmetult ulatas ta kaardi mulle tagasi. „Kaart ei tööta, kas teil on veel mõni?“

Loomulikult mul ei olnud. Kingadeta ja maruvihaselt lahkusin ma butiigist.

Ma istusin väikeses kohvikus, telefon käes ja ootas, millal mu mees lõpuks vastu võtab. Kui ta seda lõpuks tegi, ei pidanud ta vaevaks kahjurõõmu isegi varjata. „Ma juba imestasingi, et millal sa helistad.“

Ma torkasin krediitkaardi telefoni kaamerasilma ette. „Raul, selgita?“

„Selgitan mida? Sinu pidev osturalli on viimaks läbi. Tulevikus sa enam ei saa mõlema käega minu raha tuulde loopida.“

„Sinu raha?“ pärsin ma hämmeldunult. „Mina olen ju ka sinna panustanud!“

„Võimalik, ent raha seisab ainult minu kontol.“

„Püüdke palun rahu säilitada. See emotsionaalne purse ei aita kedagi,“ püüdis krediitkaart sõnavahetust rahustada. Rahu valitses täpselt niikaua, kui mul õhu ahmimiseks aega kulus. „Kas see tähendab, et tulevikus ma raha enam ei saa?“ nähvasin ma mehele.

„Muidugi saad,“ naeris ta. „Aga ainult siis, kui krediitkaart seda lubab.“ Mees katkestas kõne.

Ma keesin raevust. Hea meelega oleks ma siinsamas midagi puruks löönud, ent – selles ma olin kindel – minu krediitkaart kahjusid raudselt ei korva, seetõttu jätsin asja sinnapaika. Selle asemel hõikasin kelnerit: „Ma vajan midagi joodavat!“

Stiliseeritud nägu krediitkaardil noogutas. „Nõus. Võite tellida mineraalvett.“

„Ma vajan midagi kangemat kui mineraalvesi!“ pahvatasin ma nii valjult, et lähimates naaberlaudades istujad minu poole pilke hakkasid heitma.

„Olgu, tellige kohvi - aga mitte terve kannutäis!“

Üllataval kombel rahustas kohv mu pingul närvid maha. Ma mõtlesin järele. Mu mees tahtis mind üle kavaldada. Tõenäoliselt oli mõni tema nooruke sõbratar talle selle idee kõrva sisse sosistanud. Et mu mehel selliseid sõbratare on, teadsin ma juba ammu, ent see mind eriti ei morjendanud. Meil oli üldse tolerantne abielu – ka minul oli sõber – ent nii tolerantne, et mind rahast lagedaks tehtaks, ka mitte. Ja siis tuli mulle idee.

„Ma teen ettepaneku, et te joote oma kohvi ära ja sõidame koju,“ katkestas krediitkaart mu mõtiskluse. „Kui me kleidikapi koos läbi vaatame, leiame kindlasti mõne teise asja selga panna.“ Nägu krediitkaardil kortsutas otsaesist. „Miks te mind nii imeliku pilguga vaatate?“

„Ma juhin teie tähelepanu sellele, et käesoleval hetkel te rikute autorikaitseõigusi ja ma käsin teil see otsekohe lõpetada!“ plärises krediitkaart.

Loomulikult ei sõitnud ma mitte koju, vaid oma vana sõbranna poole, kes töötas programmeerijana ühes tarkvarafirmas.

Jennifer luges mu krediitkaardi koodi, mistõttu nii valjuhäälnne protestikisa ka valla oli pääsenud.

Mina istusin sohval, lehitsesin tulpinult moeajakirja ja ootas, millal mu sõbranna lõpuks ometi mu probleemile lahenduse leiab. Mida rohkem ta koodi luges, seda valjemaks muutusid krediitkaardi protestid.

„Kas kuulete? Te peate ebaseadusliku tegevuse otsekohe lõpetama! Minu programm on ärisaladus!“

Ma panin ajakirja käest. „Kas sa ei või korrakski suud kinni pidada,“ nähvasin ma.

„Ei! Minu ülesanne on teid hoiatada trahvide suhtes. Pealegi on teie püüdlused nagunii asjatud, ilma minuta on krediitkaart kasutu. Kui te mu ära kustutate, ei saa te enam pennigi!“

„Ma kardan, et tal on õigus, Charlotte,“ tõstis Jennifer viivuks pilgu kuvarilt ja vaatas mind läbi oma punaste prillide. „Programm on osa sinu krediitkaardist ja kui ma edasi kaevan, ei jookse enam üldse midagi.“

Mu õlad vajusid longu.

„Kas see tähendab, et ma pean iga makse juures oma krediitkaardilt luba küsima?“

Jennifer noogutas. „Seda küll. Aga see ei tähenda, et see alati ei ütleks!“

Ma kortsutasin kulmu. „Ja see tähendab?“

„See tähendab, et ma ei saa su kaarti murda, aga ma saan teda muuta. Mis sa arvad, kui ma annaksin talle uue isiksuse? Moeteadliku iseloomu, kes raha ei loe ja kes teab, mida naine peab kandma?“

Minu krediitkaart tõi kuuldavale õuduskarje. „Te ei tohi seda teha! See on ebaseaduslik, see on mõrv! Proovige ainult!“

„Kas sa arvad, et see toimiks?“ pärisin ma kahtlevalt.

„Pole probleemi. Isiksusega, kelle ma su krediitkaardile loon, ei saa üldse midagi viltu minna.“

Ma noogutasin. „Tee seda.“

Krediitkaardi hääln kriiskas: „Oodake! Kui te sellest loobute, siis me võime veel kord neid punaseid kingi vaadata! Ehk isegi...“

Paari minuti pärast andis Jennifer mulle krediitkaardi tagasi.

Mehe kujutis oli nüüd vanem. Tal olid valged hobusesabasse tõmmatud sirged juuksed ja kitsas nägu, mille ees ta pidevalt lehvikuga tuult tegi. Ta kandis tumedaid prille ja valge särgiga elegantset ülikonda.

„Teie olete ilmselt Charlotte.“ Ta mõõtis mind pealaest jalatallani.

„Ma teen ettepaneku otsida kõigepealt üks meigikunstnik. Uue soengu ja uue meigiga ei tunne teid enam äragi. Ja muidugi on teile ka uut garderoobi vaja. Näiteks karusnahka. Karusnahk on praegu väga soovitud. Kas teile meeldib karusnahk?“

Ma noogutasin.

„Hästi. Ja iseenesest mõista on teile ka uusi kingi vaja.“

„Ma just nägin läheduses paari unelmate disainerkingi...“

„Tõesti!? Siis peame kiirustama, enne kui keegi need ära jõuab osta.“

Ma vaatasin vaimustatult Jenniferile otsa. „See toimib!“

„Ma ju lubasin.“

„Mu mees vihastab end roheliseks.“

Jennifer noogutas. „Aga kas sa ei leia, et ta on ka eraldi mõtlemisainet ära teeninud?“

Nähes mu mõistmatut pilku, pahvatas Jennifer vandeseltslaslikult naerma. „Sinu krediitkaardi programmil on ükskõik, kuhu teda installida. See jookseb kõikjal, kuni on piisavalt mälu. Ta on endiselt minu arvutis. Mis arvad, kas me peaks su mehele ühe kingituse tegema?“

Ma naersin. „Ja pärast seda lähme šoppama. Ma arvan, et ka sul läheks paari uut asja vaja.“

Raul Kendrik ümises laisalt laulukest, kuniks ta luksuslimusiin kõrvaltänavale keeras ja ühe maja ees seisma jäi. Ta oli hiilgavas tujus. Ei muud, kui kohe näeb ta oma silmarõõmu, pealegi oli ta naisele just järelemõtlemisainet andnud. Pidev osturalli oli talle juba ammu pinnuks silmas. Korrapäraselt tekkis majja uusi kleite ja kingi, mille välimusel nende maksumusega mitte mingit seost ei olnud. Ent sellega oli nüüd igaveseks lõpp. Raul kahetses, et ta ei näinud oma naise juhmi nägu hetkel, mil krediitkaart rääkima oli hakanud.

Uks avanes ja Rauli sõbratar astus välja. Ta oli nii ilus, et mees unustas oma naise paugupealt. Raul vajutas ukseingile, ent uks ei avanenud.

„Te ei taha ju selle verinoore asjaga välja minna?“ küsis keegi.

Raul võpatas šokeeritult. Armatuurlaua ekraan lülitus sisse ja sinna ilmus vanadaami etteheitev nägu. „Kas teil häbi ei ole? Te võiks ju tema isa olla.“

Raul ahmis õhku. Ta vaevalt tajus, et autopiloot käivitas mootori ja võttis paigalt ning jättis ta meeleehtlikult vehkiva sõbratari selja taha. „Kes, pagana pärast, sa oled?“ küsis ta.

„Mina olen pardaarvuti. Teie abikaasa pani mind teie vooruslikkuse tagatiseks. See tähendab, et teie salajased kohtingud on nüüd möödanik. Üks hetk, ma mängin teile teie naise salvestise ette...“

Tõlkinud Rauno Pärnits.

Originaal: *Der Mann in meiner Tasche*, avaldatud lehel: <https://www.kurzegeschichten.com/>

Autorist:

Uwe Hermann sündis 1961 Alam-Saksis, talle on antud Kurd Laßwitz'i auhind ja Saksa ulmeauhind (*Deutscher Science-Fiction-Preis*). Ta kirjutab alates 1990. aastast lühijuttusid ja romaane. Tema kõige värskemad teosed on „Userland – Berlin 2069“, välja antud Atlantis Verlag poolt ning 2019. aastal „Der Raum zwischen den Worten: Kurzgeschichten - Band 5“ („Ruum sõnade vahel: lühijutud. 5. köide.“), mille andis ise välja.

